

**Universitatea de Stat "Alecu Russo" din Bălți
Facultatea de Drept și Științe Sociale
Catedra de Drept**

CZU: _____

DREPT CONSTITUȚIONAL COMPARAT

Suport de curs
pentru studenții grupelor cu predare în limba română

Ciclul I - studii superioare de licență, zi și frecvență redusă
Denumirea specialității: Drept

AUTOR:
Mihaela KRUGLIȚKI,
Assist.univ.

Discutat și aprobat la Ședința
Consiliului Facultății de Drept și
Științe sociale, proces-verbal
nr. 10 din 29.06.2023

Discutat și aprobat la Ședința
Catedrei de drept, proces-verbal
nr. 10 din 29.06.2023

Recenzenți:

Conf. univ., dr. Elena BOTNARI

Conf. univ., dr. Ion CIOBANU

Asist. univ, Cristina CRAEVSCAIA-DERENIOVA

CUPRINS:

Introducere..3	
SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL STATELOR UNITE ALE AMERICII.....5	
1.Caracteristica Constituției SUA.	
2.Federația americană. Dreptul statelor federate.	
3.Partidele politice americane. Sistemul electoral.	
4.Puterea legislativă a SUA. Congresul american.	
5.Puterea executivă în SUA. Președintele american.	
6.Puterea judecătorească în SUA	
SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL FEDERAȚIEI RUSE.....18	
1. Caracteristica Constituției Federației Ruse	
2. Structura federativă Federației Ruse	
3. Președintele Republicii Federative Ruse	
4. Puterea legislativă. Parlamentul Rusiei	
5. Guvernul Federației Ruse	
6. Puterea judecătorească	
SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL FRANȚEI.....26	
1.Caracteristica Constituției Franței	
2.Președintele Republicii	
3.Guvernul Franței	
4.Puterea legislativă. Parlamentul francez.	
5.Puterea judecătorească.	
6.Consiliul Constituțional francez	
SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL ROMÂNIEI.....38	
1.Caracteristica Constituției României.	
2.Președintele României.	
3.Parlamentul României.	
4.Guvernul României.	
5. Puterea judecătorească	
SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL REPUBLICII FEDERATIVE A GERMANIEI....48	
1.Contextul politico-istoric al formării sistemului.	
2.Caracteristica Constituției german	
3.Parlamentul Germaniei	
4.Președintele Germaniei	
5.Guvernul federal	
6.Puterea judecătorească	
SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL REPUBLICII ITALIA.....57	
1.Caracteristica Constituției Republicii Italia	
2.Parlamentul italian	
3.Președintele Republicii	
4.Guvernul italian	
5. Curtea Constituțională	
SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL MARIİ BRITANII ȘI IRLANDEI DE NORD.....62	
1. Caracteristicile Constituției britanice.	
2. Partidele politice britanice	
3. Organizarea și funcționarea Parlamentului britanic	
4. Monarhul britanic	

5. Guvernul britanic	
6. Sistemul judecătoresc britanic	
SISTEMUL CONSTITUTIONAL AL JAPONIEI.....	72
1.Characteristica Constituției Japoniei	
2.Monarhia niponă	
3.Puterea legislativă. Dieta.	
4.Guvernul nipon.	
5.Puterea judecătorească	

Introducere

Dreptul constituțional comparat, reprezintă o disciplină a dreptului care vine să completeze cunoștințele obținute la disciplina Drept constituțional și instituții politice.

Dreptul constituțional comparat este o disciplină juridică care are ca scop aducerea la cunoștință și înțelegerea de către studenți a fundamentelor dreptului statelor străine în general și a dreptului constituțional a statelor, în special. Aceste fundamente sunt rodul unui îndelungat proces istoric, în care s-au sintetizat concepții politice progresiste elaborate de-a lungul secolelor în statele occidentale. Sistemele constituționale ale statelor în cauză se deosebesc unele de altele, ele au interese politice, militare, economice naționale proprii, cu toate aceste deosebiri ele se aseamănă pe faptul că își bazează sistemul constituțional pe o serie de principii fundamentale cum ar fi cel al libertății, legalității, democrației și pluralismului politic, separația puterilor și echilibrul care există între structurile de guvernare, echilibrul care există în societate, importanța valorilor general-umane ale religiei și moralei creștine în întreaga viață socială, recunoașterea omului ca valoare supremă în plan politic și social, staul fiind dator să-i ocrotească viața, proprietatea, să-i respecte demnitatea, libertatea și drepturile ce i se cuvin și îi sunt recunoscute prin constituție și documente internaționale. Importanța lor a crescut o dată cu alinierea țării noastre în rândul statelor care le-a proclamat și s-a angajat să le respecte. Astfel, viitorul specialist capătă deprinderi reale de a aprecia valoarea teoretică și practică a regimului constituțional ca idee și aplicarea ei la realitate, prin această prismă se văd reliefat plusurile și scăpările sistemului constituțional al propriei țări. Se creează prin acest ciclu de discipline o bază importantă de a deveni specialist în domeniul dreptului internațional.

Fiind o disciplină juridică opțională, ce se studiază după ce studentul este deja inițiat în studiul dreptului printr-o serie de discipline juridice obligatorii ca *Teoria generală a dreptului*, *Dreptul roman*, *Istoria dreptului*, *Construcție europeană*, *Drept instituțional al Uniunii Europene* și nu în ultimul rând *Drept Constituțional și instituții politice*. Cunoștințele acumulate la aceste discipline vor facilita identificarea și înțelegerea instituțiilor politice ale statelor.

Unitatea de curs Drept constituțional comparat se studiază de către studenții anului I - secția zi și de către studenții anului II - secția frecvență redusă, specialitatea Drept. Numărul total de ore - 120; ore auditoriale - 60/24, din care: prelegeri - 30/12, seminare - 30/12, lucru individual - 60/96. Forma de evaluare - examen.

SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL STATELOR UNITE ALE AMERICII

- 1. Caracteristica Constituției SUA.**
- 2. Federația americană, dreptul statelor federate.**
- 3. Partidele politice americane. Sistemul electoral.**
- 4. Puterea legislativă a SUA. Congresul american.**
- 5. Puterea executivă în SUA. Președintele american.**
- 6. Puterea judecătorească în SUA**

1. Caracteristica Constituției SUA.

Fondatorii Constituției Statelor Unite au preluat, cu un uimitor simț al practicii politice, spiritul reformator al filozofiei politice engleze din secolul al XVIII-lea, la baza căreia era așezat principiul suveranității poporului.

Fondatorii Constituției americane au transpus în practică, printr-o îmbinare armonioasă și echilibrată a instituțiilor guvernante - devenită model de referință pentru statele europene -, principiul separației celor trei puteri, formulat definitiv de Montesquieu. Caracteristice pentru sistemul constituțional american sunt separația strictă a puterilor și rolul preponderent jucat de șeful statului. cu alte cuvinte, regimul prezidențial.

În ceea ce privește forma de guvernământ, fondatorii Constituției au optat pentru republică. Motivele acestei opțiuni au fost cel puțin două: aversiunea față de Coroana britanică și acceptarea fără rezerve a principiului suveranității poporului, nu numai de către reprezentanții celor 13 colonii în Congresul de la Philadelphia, ci și de către marea masă a coloniștilor care se autointitulau, chiar în Preambulul Constituției, „Noi, Poporul Statelor Unite...”.

Odată câștigată independența, cele 13 colonii s-au confruntat cu un fenomen critic pentru unitatea noului stat, fapt ce a împiedicat, o vreme, adoptarea unei poziții comune față de viitorul politic al acestuia. Astfel, fiecare stat a început să-și consolideze, prin toate mijloacele, independența, acționând însă, separat de celelalte state. Cu acest prilej, s-a manifestat și o anumită rivalitate între unele dintre fostele colonii. Acest fenomen a constituit unul dintre motivele organizării confederale în 1777 și apoi federale a Statelor Unite și nu al unei organizări unitare a statului american.

După zece ani de tentative centrifuge ale unor state, dar și de presiuni din partea altora în favoarea consolidării unității, la Philadelphia, în anul 1787, Confederația se transformă în federație. Reprezentanții statelor, reuniți în Congres, au adoptat la 17 septembrie 1787, cu 39 de voturi pentru, 5 abțineri, restul delegaților ostili federației, părăsind sala, Constituția Statelor Unite ale Americii. A fost prima constituție scrisă din istoria modernă a statelor lumii.

De fapt, chiar înainte de 1787 s-au făcut unele încercări pentru transpunerea într-un document oficial, a mecanismelor de guvernare bazate pe principiul reprezentării și pe delimitarea între cele trei puteri. Asemenea încercări s-au concretizat, de pildă, în documentul Albany Plan of Union din 1754. În 1775, al doilea Congres Continental a cerut fiecărei Adunări reprezentative din colonii să pregătească o constituție proprie, bazată pe principii politice moderne.

Constituția a fost ratificată de 11 state și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1789.

Constituția SUA după formă e scrisă, după termenul de funcționare este permanentă, după regimul politic - democratică, după gradul de realizare este reală și după modul de introducere a

amendamentelor este rigidă.

În ceea ce privește structura statului, Legiuitorul constituțional a optat pentru o structură statală federală.

Schematic, cadrul juridic american decurge din existență, la nivel federal a acestei constituții scrise, însoțită de o declarație a Drepturilor (Bill of Rights) adoptată în 1791, care constituie legea fundamentală, la care se adaugă, datorită sistemului federal, un număr de 50 de Constituții ale statelor federate. Celălalt element esențial îl constituie faptul că Statele Unite sunt o țară de Common-Law, la care se aplică regula precedentului judiciar. Puterea în S.U.A este divizată pe verticală între guvernul federal, statele federate și colectivitățile locale și pe orizontală între cele trei puteri. Este vorba aici de clasică separație a puterilor între legislativ, executiv și puterea judecătorească.

În privința separației verticale a puterii, existența unei structuri federale se traduce prin coexistența unui drept federal și a dreptului fiecărui stat. Al X-lea amendament la Constituția SUA enunță principiul competenței legislative a statelor: "Puterile care nu sunt delegate Statelor Unite prin Constituție și nu sunt interzise de aceasta statelor, sunt rezervate statelor respective sau poporului". În ciuda extinderii considerabile a prerogativelor federale, competența statelor constituie regula, dreptul statelor fiind acela care reglementează viața cotidiană a cetățenilor. Familia, contractele, dreptul succesoral, dreptul societăților, delictele sunt reglementate de dreptul statelor federate, existând adesea diferențe importante de la un stat la altul, în domenii în care nu există lege uniformă, adică text redactat de un organ cum ar fi American Law Institute și propus apoi spre adoptare în fiecare din cele 50 de state.

Constituția S.U.A. se fundamentează pe principiul separației puterilor constituite în stat și pe principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului.

Consolidarea autorității Uniunii față de statele membre ale federației a fost însoțită de întărirea considerabilă a puterii Președintelui. Interesant este faptul că sporirea prerogativelor puterii centrale s-a făcut cu acordul și cu sprijinul substanțial al Curții Supreme de Justiție, care a dat câștig de cauză când Administrației, când Congresului, în tendința acestora de a-și aroga noi responsabilități pe plan local.

Fondatorii Constituției au repartizat cele trei puteri Congresului (puterea legislativă), Președintelui (puterea executivă), Curții Supreme de Justiție (puterea judecătorească). Dacă analizăm prerogativele conferite fiecăruia dintre aceste organisme, raporturile și echilibrul dintre ele, observăm că puterea în stat este deținută practic de Președinte, că acesta beneficiază de o largă autonomie și independență în domenii majore ale guvernării față de celelalte organisme, că între Congres și Președinte sunt puține punți de colaborare, fiecăruia revenindu-i o fracțiune de putere, că este împiedicată orice ingerință a unei puteri în sfera de activitate a alteia, că instanța judiciară supremă joacă rolul unui arbitru între cele două puteri aflate într-un conflict constituțional.

După adoptarea Constituției, în SUA s-a observat că legislativul nu poate să garanteze adoptarea unor legi care ar fi conforme Constituției. Dar nici Constituția n-a prevăzut crearea unui mecanism, prin care s-ar stabili neconstituționalitatea unor acte. Astfel, în anul 1803 Curtea Supremă de Justiție a SUA și-a asumat atribuția de-a verifica constituționalitatea legilor. Acest control se realizează în baza obiceiului, această instituție nu este reglementată din punct de vedere juridic. Curtea Supremă de Justiție are dreptul de a verifica constituționalitatea unei norme juridice numai în cazul în care a fost încălcată o normă concretă. În SUA orice cetățean poate sesiza instanța de judecată privind neconstituționalitatea unei norme, dacă prin această normă i s-a încălcat un drept constituțional, prin excepția de neconstituționalitate. Acesta

constituie unica situație de apărare împotriva legilor federale, deoarece particularii nu dispun de dreptul de a formula o acțiune judiciară împotriva Federației americane. În cazul în care Curtea Supremă a declarat o parte a legii sau o lege integral neconstituțională, aceasta înseamnă că această lege încetează să mai acționeze.

Congresul S.U.A. poate efectua o revizuire a Constituției cu majoritatea de 2/3, dar numai la solicitarea parlamentelor a 2/3 din statele federate poate fi reușită o Convenție cu scopul modificării Constituției. Amendamentele adoptate trebuie să fie aprobate într-un termen determinat de puterea legislativă federală de 3/4 din statele federate, înainte de intra efectiv în vigoare.

2. Federația americană, dreptul statelor federate

Caracterul federal al statului american rezultă chiar din cuprinsul Constituției și se exprimă în cele două principii generale ale organizării federative: principiul participării și principiul autonomiei.

Principiul participării este cuprins în paragraful 3 al primului articol din Constituție, potrivit căruia fiecare stat al uniunii este reprezentat în Senat de către doi senatori. Principiul autonomiei a fost consacrat în Amendamentul X adoptat în 1791, potrivit căruia „puterile care nu sunt delegate Statelor Unite de către Constituție și nici nu sunt interzise de aceasta sunt rezervate statelor respective sau poporului”.

Beneficiind de autonomie, statele federale au putut avea propria Constituție, precum și reglementari de interes local aplicabile circuitului civil, în domeniul bugetar, administrativ, fiscal, judecătoresc etc. Principiul autonomiei este garantat, orice lege care ar viola autonomia unui stat membru al federației putând fi atacată în fața instanțelor judecătorești pentru neconstituționalitate.

În cadrul organizării federale, fiecare stat beneficiază de o Constituție proprie - o transpunere la nivel local a Constituției Uniunii. În fruntea ierarhiei administrative a fiecărui stat, se află un guvernator ales prin sufragiu direct (cu excepția statului Mississippi) pentru un mandat de doi sau, după caz, de patru ani, potrivit reglementărilor locale. Guvernatorul este ajutat de un vice-guvernator. În unele state, guvernatorul poate fi revocat de alegători. În raporturile sale cu parlamentul local, guvernatorul deține un drept de veto („item veto”).

Cu excepția statului Nebraska, parlamentul local are o compunere bicamerală; Camera Reprezentanților și Senatul. Mandatul celor două corpuri legislative este de doi sau patru ani, în funcție de reglementările constituționale locale. În ceea ce privește prerogativele acordate celor două Camere, Senatul are puteri limitate în raport cu cele ale Camerei Reprezentanților. Activitatea legislativă cuprinde domenii foarte diverse de interes local. În fiecare stat este creată o rețea de instanțe judecătorești, în fruntea căroră se află o Curte Supremă, ea însăși subordonată Curții Supreme federale.

Descentralizarea administrativă are un caracter tradițional în Statele Unite - consecință a autoguvernării locale din perioada colonială. Potrivit principiului autonomiei locale, fiecare stat beneficiază de propria sa administrație. Aceasta înseamnă că poate înființa funcții publice de interes local, servicii publice, rețea judiciară, de poliție ș.a. De asemenea, statele au buget local propriu.

Organismele federale (centrale) asigură soluționarea problemelor de interes național, putând interveni pe plan local în îndeplinirea atribuțiilor ce le sunt conferite. Desigur, oricând poate interveni un conflict de competență între organismele federale și cele locale, care va fi soluționat de instanțe.

Analizând astăzi federalismul american, fondatorii Constituției de la 1787 ar rămâne descumpăniți, deoarece nu ar mai recunoaște, în instituțiile federale actuale, modelul inițial. Într-adevăr, federalismul american exprimat în formula „States Rights” (Drepturile statelor), s-a deteriorat prin centralizarea puternică a autorității și concentrarea ei la Washington D.C. Treptat, puterea și autonomia statelor s-au diminuat, în timp ce autoritatea centrală s-a întărit.

Cauzele acestui proces politic degenerativ sunt multiple și, în parte, obiective. Printre cele mai invocate sunt:

a) intervenția directă a guvernului federal în viața economică la nivel național, cu repercusiuni la nivelul statelor federale, inclusiv prin alocarea unor uriașe investiții în proiecte de interes local; sprijinul acordat de stat unor colosi industriali tradiționali din diferite state;

b) susținerea, de către autoritățile federale, a unor programe locale de asistență socială pentru unele categorii de persoane defavorizate;

c) sprijinirea, de către guvernul federal, a unor programe de anvergură în domeniul cercetării științifice și tehnologice;

d) implicarea statului în soluționarea unor probleme globalizate la nivelul Uniunii, cum sunt: consumul de droguri, delincvența, criminalitatea organizată ș.a.

Dacă la toate acestea adăugăm confruntarea guvernului federal cu probleme complexe privind, de pildă, protecția mediului înconjurător, întărirea capacității militare a Statelor Unite, a securității lor naționale, asumarea de către Uniune a rolului de mare putere militară și politică în relațiile internaționale, avem un tablou sugestiv al argumentelor aduse în favoarea restrângerii autonomiei statelor în beneficiul Uniunii.

În ciuda extinderii considerabile a prerogativelor federale, competența statelor constituie regula, dreptul statelor fiind acela care reglementează viața cotidiană a cetățenilor. Familia, contractele, dreptul succesoral, dreptul societăților, delictele sunt reglementate de dreptul statelor federate, existând adesea diferențe importante de la un stat la altul, în domenii în care nu există lege uniformă, adică text redactat de un organ cum ar fi American Law Institute și propus apoi spre adoptare în fiecare din cele 50 de state.

Relațiile dintre statul federal și statele federate se manifestă, în plenitudinea lor, în cazul revizuirii Constituției federale. Această revizuire nu poate fi realizată fără participarea statelor federate.

Se asigură, astfel, un echilibru între puterea federală și puterile statelor federate care nu a mai fost zdruncinat de la războiul de secesiune din anii 1861-1865.

3. Partidele politice americane. Sistemul electoral.

Deși în Constituție **nu se face nici o referire** la partidele politice, acestea se află la baza funcționării sistemului politic american. Partidele politice americane joacă un rol politic activ în societatea americană. Ele constituie ”motorul” întregii vieți politice din S.U.A. Astfel, atât Congresul, cât și Președintele exprimă girul acordat de alegători candidaților propuși de partidele politice principale: Partidul Republican și Partidul Democrat. Poziția predominantă a acestor două partide în **viața** politică, echilibrul **de** forțe stabilit între **ele**, îndeosebi în ceea ce privește baza lor socială, sunt factori determinanți ai sistemului bipartidismului american.

Originile acestui sistem în Statele Unite ale Americii trebuie căutate în conflictul existent între partizanii federalismului și adversarii acestuia. Astfel, Thomas Jefferson a adunat în jurul său adversarii Uniunii și a creat, **în anul** 1791, Partidul Republican Democrat - strămoșul actualului Partid Democrat - care avea ca obiectiv al luptei politice susținerea autonomiei statelor membre ale federației și limitarea autorității acesteia. Mai târziu, în 1854, sub impulsul

decisiv al lui Abraham Lincoln, se formează Partidul Republican, formațiune politică cu un program politic antisclavagist, care milita, totodată, pentru întărirea autorității centrale.

În prezent, aspect remarcat de analiștii americani, ca și de cei străini, cele două partide politice nu se înfruntă pe motive politice sau ideologice, ci pe domenii economice și sociale de interes național sau local. În procesul de cucerire și exercitare a puterii (evident, cu metode și instrumente specifice formațiunilor politice) partidele îndeplinesc patru funcții principale:

a) Funcția electorală. Această funcție constă în formularea unor programe sau platforme electorale, propunerea de candidați, organizarea și conducerea campaniilor electorale, atragerea și mobilizarea suporterilor, supravegherea alegerilor, analiza rezultatelor.

b) Funcția de conducere/opoziție. Este o funcție rezultată din îmbinarea a două funcții diferite chiar opuse, exercitate de partidul de guvernământ și, respectiv, de partidul sau partidele de opoziție. Cele două funcții au comun doar faptul că se exercită în același timp. și că fiecare partid se străduiește să-i conteste celuilalt, prin confruntare politică deschisă, programul, metodele, obiectivele politice, liderii etc.

c) Funcția de selectare. Această funcție constă în îmbinarea intereselor unei colectivități cât mai largi, a valorilor naționale și forjarea lor într-o forță politică coerentă și unitară, capabilă să domine sau să determine fizionomia instituțiilor de guvernare și activitatea de guvernare însăși.

d) Funcția de educare. Această funcție constă în educația politică și civică a cetățenilor.

Intre cele patru funcții majore ale partidelor politice din Statele Unite ale Americii - în general, comune tuturor partidelor politice - nu se poate face o departajare netă, ele putând fi exercitate, practic, concomitent.

În afară de cele două partide politice principale (le-am putea numi partide istorice), în Statele Unite ale Americii mai există Partidul Independent, „American, Partidul Comunist, Partidul Socialist al Muncii, Partidul Socialist ș.a., precum și alte formațiuni politice minore, practic iară nici o aderență electorală.

Partidele politice din Statele Unite, ale Americii par să contrazică aserțiunea că nu poate exista un partid politic fără o anumită ideologie. Și totuși, așa este! Evident, fiecare dintre partide are o doctrină și o ideologie, dar acestea au rămas la nivelul enunțurilor.

Funcționarea partidelor politice americane – și ne referim, în principal, la cele două mari partide, tradiționale – se realizează în temeiul principiului descentralizării puternice, accentuate.

Partidele dispun în fiecare stat federat (component al federației) de politicieni profesioniști.

Date fiind lipsa diferențelor doctrinare fundamentale dintre cele două mari partide, politicienii profesioniști pot fi angajați, succesiv, de la o campanie electorală la alta, de ambele partide politice tradiționale.

În interiorul unui partid politic opiniile liderilor se confruntă în convențiile organizate în fiecare stat federat, ajungându-se la Convenția națională (democrată sau republicană) care desemnează candidații pentru alegerile prezidențiale.

Sistemul electoral american are la bază așa-zisul sistem al „primarilor”. Candidații fiecărui partid sunt desemnați de alegători, în mod direct, fără intervenția birocrăției sau a conducerii partidului. Practic, alegătorii desemnează, aleg, dintre candidații aceluiși partid politic tradițional, pe cei considerați potriviți. Desigur, aceste alegeri primare sunt la nivel local.

De regulă, atât democrații cât și republicanii își aleg proprii candidați, votând pe cel considerat mai bun. Există și situația alegerii prin vot secret când nu prezintă importanță apartenența la vreun partid ori simpatizarea acestuia. Este sistemul electoral zis al „primatelor deschise”.

Candidații celor două mari partide pot fi selecționați, desemnați de un grup de personalități, membri distinși ai partidului respectiv. Acești electori au fost, la rândul lor, desemnați de membrii partidului respectiv. Se observă că modurile și metodele de selecționare a candidaților partidelor sunt foarte diverse, chiar originale, în raport cu procedura de alegere din statele europene, spre exemplu.

4. Puterea legislativă în SUA. Congresul SUA

Congresul este format din două camere legislative: Senatul și Camera Reprezentanților și are, în principal, două funcții: votarea legilor și controlul asupra activității Executivului. Această ultimă funcție este limitată în raport cu funcția de control exercitată de organul, legislativ în regimurile parlamentare. Articolul 1, Paragraful 1 din Constituție prevede că „Toate puterile legislative acordate prin această Constituție vor fi exercitate de către un Congres al Statelor Unite care va fi alcătuit din Senat și Camera Reprezentanților”.

Pentru fondatorii Constituției, Congresul a reprezentat cel mai important organism constituțional, deoarece, prin funcțiile sale, avea menirea să exprime, în norme general-obligatorii, voința supremă a poporului. Acesta a fost, de altfel, și motivul pentru care s-a optat în favoarea formulei: „toate puterile legislative vor fi exercitate de către un Congres...”, dar nu orice puteri, ci doar cele „acordate prin această Constituție”. În doctrina constituțională americană se subliniază fără echivoc că fondatorii Constituției erau mai îngrijorați de un Congres având o putere nelimitată decât de amenințarea unui președinte sau a unei instanțe tiranice.

Această teamă a fost întrucâtva diminuată de cele 10 amendamente aduse Constituției în 1791, cunoscute sub denumirea de „Declarații de drepturi”. Aceste amendamente s-au adăugat prevederilor cuprinse în Articolul 1, Paragraful 9 și stabilesc împreună domeniile în care Congresul nu are dreptul să legifereze”.

În prezent, Camera Reprezentanților este formată din 435 de membri, numărul lor nu este fix, ci corespunde mărimii populației din fiecare stat. Din 10 în 10 ani, se stabilește un nou raport între efectivul populației și numărul reprezentanților, în funcție de creșterea demografică și de migrația populației de la un stat la altul. Membrii Camerei Reprezentanților sunt aleși prin vot universal, egal, secret și direct, potrivit legilor electorale ale fiecărui stat.

Ca mod de scrutin, s-a optat pentru sistemul majoritar, uninominal cu un singur tur de scrutin. Înseamnă că, pentru fiecare mandat, partidele depun într-o circumscripție electorală o singură candidatură, fiind ales candidatul care- va întruni majoritatea voturilor exprimate într-o singură operațiune de votare. În toate cele 50 de state, sunt stabilite trei principii de eligibilitate a candidaților:

- a) candidații să aibă vârsta de 25 de ani;
- b) să fie cetățeni americani de cel puțin 7 ani;
- c) să locuiască în statul în care și-a depus candidatura.

Durata mandatului este de 2 ani. Această scurtă durată are atât avantaje, cât și dezavantaje.

Dintre avantaje, menționăm efortul reprezentanților de a imprima mandatului lor vigoare și eficiență, preocuparea acestora pentru a rezolva cât mai repede și cât mai bine problemele ivite pe durata mandatului. În felul acesta, reprezentantul demonstrează electoratului că este eficient și îi va solicita reinvestirea cu un nou mandat.

Dezavantajele mandatului scurt apar cu mai multă claritate prin raportarea acestuia la mandatul de 6 ani al senatorilor. Reprezentanții nu se pot ocupa de probleme de perspectivă, care i-ar propulsa în atenția opiniei publice, nu se pot implica în soluționarea unor probleme mai delicate pentru națiune, care ar necesita un timp mai îndelungat de documentare și studiu, sunt

mai vulnerabili decât senatorii în ceea ce privește săvârșirea unei greșeli politice, deoarece vina lor nu este uitată până la noile alegeri ș.a.

În cazul în care un membru al Camerei Reprezentanților decedează sau demisionează, Guvernatorul statului în care a fost ales va organiza alegeri pentru desemnarea unui succesor până la expirarea duratei mandatului.

Senatul este compus din 100 de senatori - reprezentanți ai statelor. Fiecare stat - cu excepția statului Nebraska este reprezentat de 2 senatori. Alegerea senatorilor se face prin același mod de scrutin folosit pentru desemnarea membrilor Camerei Reprezentanților. Mandatul lor este de 6 ani. O treime din numărul senatorilor se reînnoiește din 2 în 2 ani., evitându-se ca mandatul celor doi senatori ce reprezintă un anumit stat să se sfârșească la aceeași dată. În cazul în care unul dintre senatori decedează sau demisionează, Guvernatorul statului reprezentat organizează alegeri speciale, dacă nu este autorizat de Congresul local să numească un succesor până la viitoarele alegeri. Candidații trebuie:

- a) să aibă vârsta de 30 ani;
- b) să fie cetățeni americani de 9 ani;
- c) să locuiască în statul pentru care și-a depus candidatura.

Inițial, senatorii erau desemnați prin vot indirect. Prin Amendamentul 17, adoptat în anul 1913, s-a introdus votul direct.

Între cele două Camere ale Congresului nu există o ierarhie valorică, ambele având, în general, același statut constituțional față de celelalte două puteri. Cu alte cuvinte, Senatul și Camera Reprezentanților au puteri constituționale egale. Cu toate acestea, Constituția stabilește unele diferențe de competență între cele două corpuri legislative: în materie de îaxe și impozite, Camera Reprezentanților deține o prioritate față de Senat (Articolul 1, Paragraful 7 din Constituție). Dacă avem în vedere că impozitele reprezintă sursa veniturilor bugetare, ne dăm seama că această Cameră deține puteri și responsabilități sporite față de cele ale Senatului.

La rândul său, Senatului îi revin prerogative constituționale exclusive în domeniul relațiilor internaționale (Președintele încheie tratate internaționale „prin și cu avizul și acordul Senatului”). De asemenea, Senatul aprobă numirile în posturile diplomatice și consulare, precum și cele ale judecătorilor : Curții Supreme. Cele două Camere au fiecare un rol bine definit și complementar în procedura de „impeachment”.

În ceea ce privește procesul legislativ, cele două Camere cooperează ca parteneri egali. Fiecare dintre cele două Camere legislative și-a stabilit o organizare internă, precum și reguli de procedură. Potrivit tradiției, Camera Reprezentanților își adoptă regulile de procedură la începutul fiecărei legislaturi. Senatul, care prin modul lui de constituire este un organism legislativ, practic permanent, își modifică regulile de procedură („standing rules”) la intervale de timp neperiodice.

Camera Reprezentanților este condusă de un președinte („Speaker of the House”) ales de întreaga cameră. Prin prerogativele ce i se conferă, el este liderul majorității parlamentare. În aceeași Cameră este desemnat și un lider al minorității parlamentare. În ceea ce privește președintele Senatului, acesta este vicepreședintele Statelor Unite ale Americii (Articolul 1, Paragraful 3 din Constituție). Puterile vicepreședintelui sunt însă limitate. De fapt, ca lider al Senatului, el nici nu prezidează ședințele acestuia. În locul său, ședințele sunt conuse de un senat president pro tempore.

Activitatea de bază a celor două camere se desfășoară în comitete și subcomitete - organisme de lucru, având un rol deosebit de important, îndeosebi în procesul legislativ. Cele două Camere se reunesc într-o sesiune comună, după alegerile prezidențiale, pentru a număra

voturile exprimate. De asemenea, cele două Camere se reunesc pentru primirea Mesajului anual al Președintelui SUA.

Constituționaliștii americani sunt, în general, de acord că forul legislativ federal exercită următoarele funcții:

- a) adoptarea legilor federale;
- b) stabilirea taxelor și impozitelor și aprobarea fondurilor necesare Administrației pentru conducerea statului;
- c) reprezentarea poporului american;
- d) exercitarea controlului asupra activității Administrației;
- e) aprobarea sau respingerea numirilor de înalți demnitari făcute de Președinte, precum și a tratatelor internaționale semnate de acesta. Sursa acestor funcții se găsește în Constituție.

Cu toate acestea, unii autori, respectând cu scrupulozitate domeniile în care acționează Congresul, folosesc alte formulări pentru funcțiile acestui organism. De pildă, Fred Harris și Paul Hain consideră că puterile Congresului se exprimă prin:

- a) puterea de legiferare;
- b) puterile fiscale (puterea de a stabili taxe, puterea de a aproba bugetul);
- c) puterea de investigație;
- d) puterea de a pune sub acuzație și de a-i judeca pe înalții funcționari, inclusiv pe Președintele Statelor Unite;
- e) puteri în domeniul relațiilor internaționale.

Funcțiile pe care le are:

Funcția legislativă a Congresului

Se poate spune că funcția Congresului de „a face legi” este cea mai importantă dintre funcțiile acestuia, deoarece, pe această cale, Congresul stabilește direcțiile generale ale politicii naționale într-un anumit domeniu (ex. în domeniile exploatarea spațiului cosmic, în cel al securității naționale, în domeniul asistenței sociale, aprobarea unei declarații de război etc). Iată de ce, în diferite lucrări se subliniază, pe bună dreptate, că, în prezent, cei mai mulți americani se așteaptă ca deciziile cu caracter fundamental la nivel național să fie adoptate sau cel puțin legitimate/autorizate, de Congres .

Procedura legislativă. Dreptul de inițiativă legislativă revine fiecărui membru al Congresului și Administrației. Cetățenii și diverse organizații sociale pot propune, prin intermediul membrilor Congresului sau prin proceduri speciale, proiecte de lege vizând reglementarea unor interese personale sau de grup. Cele mai multe proiecte legislative sunt introduse în Congres, de către Administrație. Programul legislativ al Președintelui este anunțat în Mesajul adresat anual de acesta, Națiunii. Președintele și secretarii de stat pot să înainteze oricând Congresului, un proiect de lege. Sistemul de drept cunoaște două categorii de legi: legi publice și legi private. Prima categorie este formată din legi de interes general. Legile private reglementează interese personale, individuale.

În afară de proiecte de legi, Congresul adoptă hotărâri (Joint resolutions, „concurrent resolutions”, „simple resolutions”). Procedura legislativă cuprinde trei lecturi. După adoptarea unei legi de către una dintre Camerele Congresului, legea este înaintată celeilalte, unde procedura legislativă se reia după aceeași tipar.

Legile votate de Congres urmează a fi promulgate de șeful statului.

Primind proiectul de lege, aprobat de cele două Camere ale Congresului, spre a fi semnat, Președintele îl poate semna, dacă este de acord cu conținutul acestuia sau, îl poate respinge.

Dreptul președintelui de a respinge un proiect de lege adoptat de Congres este denumit dreptul de veto.

Proiectul de lege semnat de Președinte devine lege, potrivit Art. 1 Paragraful 7, Clauza 2 din Constituție. În cazul în care Președintele nu aprobă proiectul, îl va returna împreună cu obiecțiile sale Camerei în care acesta a fost inițiat, în termen de 10 zile de la primire. Camera respectivă este obligată să reexamineze proiectul, ținând seama, firește, și de obiecțiile aduse acestuia. Dacă după reexaminare, proiectul de lege este aprobat cu votul a 2/3 din numărul membrilor Camerei respective, acesta va fi înaintat, împreună cu obiecțiile Președintelui, celeilalte Camere, care, de asemenea, îl va reexamina. Dacă în urma reexaminării, cea de-a doua Cameră adoptă proiectul cu aceeași majoritate de voturi ca în prima Cameră, proiectul respectiv va fi promulgat de Președinte, devenind astfel lege.

Sistemul constituțional american cunoaște încă două variante de veto: „pocket veto” și „item veto”.

Potrivit Art. 1, Paragraful 7, Clauza 2 din Constituție „dacă un proiect de lege oarecare nu va fi restituit de către Președinte în limitele a 10 zile (fără duminică) după ce i-a fost înaintat, proiectul va fi promulgat ca lege ca și cum ar fi fost semnat de el, în afară de cazul când Congresul împiedică restituirea prin suspendarea sesiunii și astfel nu. va deveni lege.

În lumina textului citat, rezultă că Președintele poate uza de prerogativele sale de veto, ne semnând proiectul în termenul prevăzut și, totodată, neînapoindându-l Camerei competente să-l reexamineze, dacă Congresul nu mai este în sesiune. Rezultă astfel că „Pocket Veto” constă în nesemnarea, de către Președinte, a proiectului de lege, în termenul de zece zile (excluzând duminica), dacă înainte de împlinirea termenului, Congresul a intrat în vacanța parlamentară³⁷.

„Item Veto” constă în prerogativa unui guvernator al unui stat membru al Uniunii de a nu aproba un anumit text sau capitol dintr-un proiect adoptat de Congresul statului respectiv. Restul textului se consideră a fi aprobat. Textul împotriva căruia s-au făcut obiecții este trimis Congresului local, spre reexaminare. Obiecțiile guvernatorului pot fi respinse prin votul de 2/3 din membrii celor două Camere legislative. Președintele Statelor Unite nu exercită un asemenea veto.

Stabilirea taxelor și impozitelor: în general, taxele și impozitele constituie sursa veniturilor oricărui stat, în funcție de mărimea acestor venituri, guvernul putând face față problemelor care confruntă întreaga națiune. Iată deci, cât de importantă este această funcție. În ceea ce privește stabilirea taxelor, Congresul are o competență exclusivă, putând să impună taxe sau impozite și să aprobe modul de cheltuire a veniturilor obținute pe această cale. De asemenea, forul legislativ exercită un control strict asupra datoriei naționale. În virtutea acestei funcții, Congresul controlează din punct de vedere financiar activitatea administrației.

Reprezentarea cetățenilor: reprezentarea voinței națiunii prin intermediul parlamentului este o prerogativă universală a tuturor parlamentelor din lume, însuși scopul pentru care au fost create. Congresul american respectă cu scrupulozitate legăturile dintre electorat și congresmeni. Direct sau indirect, aceștia reflectă particularitățile și interesele circumscripțiilor în care au fost aleși și respectiv, ale statelor din care provin.

Congresul este direct interesat să aibă o reprezentare exactă a modului în care legile pe care le votează sunt puse în aplicare de Administrație și respectate, inclusiv de aceasta. Această funcție a Congresului este asigurată, în principal, de comitetele permanente ale celor două Camere care exercită un control de specialitate asupra unor departamente sau servicii ale Administrației.

Congresul are dreptul constituțional de a cere informații de la orice agenție/serviciu ale Administrației. Evident, unele informații se obțin cu dificultate, iar uneori puterea Congresului este contestată de Administrație, în astfel de situații, ultimul cuvânt îi an instanțele de judecată.

O formă particulară de control este procedura de „impeachment” prevăzută de Articolul 1, Paragraful 2 și 3 din Constituție. Potrivit prevederilor constituționale (Articolul 1, Paragraful 2, Clauza 5), Camera Reprezentanților are „puterea exclusivă de punere sub acuzare a demnitarilor”.

Articolul 1, Paragraful 3, Clauza 6 conferă Senatului „puterea exclusivă de a judeca punerile sub acuzare”. În cazurile în care urmează a fi judecat Președintele Statelor Unite, sesiunea Senatului va fi prezidată de Președintele Curții Supreme de Justiție.

În Camera Reprezentanților, decizia de punere sub acuzare trebuie votată de majoritatea simplă a membrilor acesteia. Pentru a fi condamnat un înalt demnitar sau Președintele Statelor Unite, este necesar votul a 2/3 din numărul senatorilor. Sancțiunea constă în „îndepărtarea din funcție și pierderea dreptului de a deține sau de a se bucura de orice fel de funcție onorifică sau remunerată oficial în Statele Unite” (Articolul 1, Paragraful 2, Clauza 7). Punerea sub acuzare este motivată de săvârșirea infracțiunilor de trădare, luare de mită sau a altor infracțiuni foarte grave sau încălcări ale legii.

Această funcție a Congresului este exercitată de Senat. Prin intermediul ei, Congresul se implică indirect și în conducerea politicii externe a țării. În ceea ce privește acordul Senatului cu tratatele încheiate de Președinte, importanța acestora își pune amprenta asupra raporturilor între Executiv și Legislativ. Președintele va trebui să se supună deciziei luate de Senat.

În cadrul aceleiași funcții, Senatul aprobă numirile de judecători ai Curții Supreme, făcute de Președintele Statelor Unite. În fapt, Președintele uzează de prestigiul său și convinge, aproape întotdeauna, pe membrii Senatului să aprobe numirile făcute de Casa Albă.

În afară de aceste funcții principale, Congresul îndeplinește și alte funcții: declararea războiului; propune amendamente constituționale; redefiniște jurisdicția instanțelor judecătorești la nivel federal; eliberează din funcții pe înalții demnitari, ca o consecință a acuzării acestora, potrivit procedurii de „impeachment”; informează cetățenii americani cu obiective ale politicii naționale; alege președintele și vicepreședintele, în cazul în care votul colegiului electoral este neconcludent; aprobă numirea unui nou vicepreședinte, în situația declarării vacantei acestei funcții

5. Puterea executivă în SUA. Președintele american.

Președintele SUA este desemnat prin vot universal (indirect), de către un Colegiu electoral format din mari electori, fiecare stat beneficiind de un număr de delegați egal cu cel al congresmenilor aleși în forul suprem legislativ, din partea statului respectiv. Acest organism va fi format din 535 de mari electori. Delegații sunt aleși prin vot universal direct. Fiecare candidat la mandatul de mare elector face cunoscut candidatul la funcția de președinte căruia îi va acorda votul său. Astfel, configurația Colegiului de elector indică «teoretic», cine va câștiga alegerile prezidențiale. Cetățenii aleg colegiul electorilor în prima marți după prima zi de luni din noiembrie. Marii electori votează în prima luni după a doua miercuri din decembrie, iar pe trei ianuarie se declară oficial câștigătorul la funcția de președinte și vicepreședinte al SUA.

Candidaturile la funcția de președinte sunt propuse de partidele politice foarte influente pe plan local. Candidaturile independente sunt practic sortite eșecului, deoarece nu au sprijin politic. În cadrul fiecărui partid există o procedură bine pusă la punct pentru investirea unei personalități politice ca și candidat la președinție din partea partidului respectiv. Investitura o face

Convenția Națională a partidului, formată din membri delegați desemnați prin alegerile primare. Dacă nu există formată majoritatea voturilor exprimate de marii electori, președintele S.U.A. este ales de Camera inferioară a Congresului, respectiv de Camera Reprezentanților

Astfel, rezultă patru faze ale campaniei prezidențiale :

- a) Alegerile locale de partid, pentru desemnarea delegaților la Convenția Națională a partidului respectiv ;
- b) Alegerea candidatului la funcția de președinte al SUA, de către Convenția Națională a fiecărui partid ;
- c) Alegerile locale pentru desemnarea marilor electori ce formează Colegiul marilor electori ;
- d) Investirea oficială a Președintelui în cadrul Colegiului.

Mandatul președintelui SUA este de 4 ani și începe, în mod oficial, la 20 ianuarie în anul următor alegerilor, prin prestarea de către Președintele ales a jurământului prevăzut de Constituție. Prin Amendamentul 22 adus Constituției în anul 1951, s-a stabilit regula potrivit căreia nici o persoană nu va fi aleasă în funcția de Președinte mai mult de două ori.

Pentru vicepreședinte nu se organizează alegeri separate, se desfășoară odată cu alegerile prezidențiale, fiind desemnat în această funcție candidatul cu cele mai multe voturi ale electorilor.

În sistemul constituțional american, vicepreședintele nu are nici o influență în politică. Un vicepreședinte devenit președinte datorită decesului, demisiei, destituirii sau incapacității Președintelui ales de a-și exercita mandatul, capătă însă puterea/influența, autoritatea, prestigiul social ale unui „Number One”, așa cum este denumit de opinia publică Președintele Statelor Unite ale Americii.

Președintele își desemnează un anumit număr de secretari ai unor departamente ale Administrației, care, practic, îi sunt consilieri. Aceștia răspund pentru activitatea pe care o desfășoară doar în fața Președintelui. Președintele Statelor Unite deține și prerogativele specifice unui șef de guvern, deși o asemenea instituție nu există în sistemul politic american.

Funcțiile președintelui SUA sunt:

- a) funcția de șef al statului;
- b) funcția de șef al puterii executive;
- c) funcția de comandant șef al forțelor armate;
- d) funcția de șef al diplomației;
- e) funcția de legiuitor;
- f) funcția de informare a poporului american cu privire la starea Uniunii;
- g) funcția de șef al partidului care l-a propus candidat la președinție. Această funcție nu

este prevăzută de Constituție. Nu este vorba, după cum am putea crede, că Președintele ar fi președinte sau secretar general al partidului sau că ar avea alte responsabilități în cadrul ierarhiei de partid. Devenit Președinte din partea unui anumit partid, el trebuie să se "revanșeze" față de partid, să-l susțină, să-i sporească prestigiul și numărul simpatizanților.

Alături de aceste funcții, fiecare având un suport constituțional, instituția prezidențială și-a asumat și alte prerogative: coordonator al politicii economice, apărător al politicii sociale; pivot al sistemului federal; deținător al soluțiilor de dezamorsare a unor crize interne și externe.

Ca șef al statului, Președintele exercită atribuțiile clasice ale acestei instituții, dintre care menționăm: reprezentarea națiunii americane pe plan intern și extern, acreditarea ambasadurilor, primirea reprezentanților altor state, conferirea unor titluri de onoare și distincții civile și militare ș.a.

6. Puterea judecătorească în SUA

Organizarea sistemului judiciar în SUA a fost influențată, în mod hotărâtor, de dominația colonială britanică. Potrivit art. 3, parag.1 din Constituție, puterea judecătorească este încredințată unei Curți Supreme și unor Curți cu grad inferior acesteia a căror jurisdicție a fost stabilită la nivel federal. În afara Curților federale, Congresul are competența de a înființa și alte Curți speciale potrivit prerogativelor sale de a „întocmi toate legile care vor fi necesare și corespunzătoare”. Prima categorie de Curți (tribunale) formează „constitutional courts”, întrucât sunt prevăzute în Constituție, celelalte fiind „legislative courts”, întrucât sunt înființate de puterea legislativă. Între cele două categorii, nu există deosebiri semnificative, deoarece în sistemul de drept american, instanțele judecătorești federale au prerogativa și competența de a interpreta și întări forța juridică Constituției.

În domeniul judiciar, există fenomenul tipic pentru un stat federal - suprapunerea jurisdicției federale și a jurisdicțiilor statelor member.

Astfel, puterea judecătorească include tribunalele de district, tribunalele de apel și Curtea Supremă a S.U.A., alcătuită din **9 judecători** al cărei președinte poartă denumirea de **Chief Justice**.

Mai funcționează și alte instanțe cum ar fi: tribunalele teritoriale districtuale, tribunalul S.U.A. pentru Comerț Internațional, tribunalul cu privire la plângerile federale, tribunalul pentru impozite și Curtea pentru apelurile veteranilor..

În prezent, sistemul Curților federale este compus din următoarele jurisdicții:

- a. Curțile de district- 94 de jurisdicții;
- b. Curțile de apel – 13 jurisdicții;
- c. Curți de jurisdicție specială;
- d. Curtea Supremă de Justiție.

Competența jurisdicției federale se circumscrie dreptului pozitiv federal. Litigiile dintre Uniune și un stat federat, cele dintre mai multe state federate sau dintre Federație și cetățeni sunt soluționate de către instanțele federale.

Justiția federală americană dispune și de prerogativa de a verifica și, eventual, de a declara ca fiind neconstituționale, legi ale federației cât și legi ale diferitelor state federate. Această prerogativă a fost asumată de Curtea Supremă a S.U.A., în anul 1803, în celebra speță *Marbury versus Madison*

Este federația americană un Stat de Drept? Deși se consacră prin Constituție largi prerogative președintelui, în realitatea acestea nu sunt nelimitate.

Adevărata pavază a Statului de Drept, puterea judecătorească își înfăptuiește în mod real competențele și atribuțiile care îi revin, fapt ce a determinat pe unii doctrinari să considere că în S.U.A. s-a instaurat un „**guvernământ al judecătorilor**”.

Dar tocmai acest „guvernământ al judecătorilor” asigură aplicarea efectivă, în viața socială, a principiului moral – juridic a „domniei legii”. Or, domnia legii presupune legalitate, asigurând nu numai înființarea, crearea dar și funcționarea efectivă a Statului de Drept în țara considerată de politologi superputere a lumii, respectiv în Statele Unite ale Americii.

Toată jurisprudența Curții Supreme a S.U.A. se bucură de un înalt respect, instanța supremă prescriind prin deciziile pronunțate veritabile reguli de conduită. Decizii celebre precum: *McCulloch v. Maryland* din 1819; *Ex Parte Milligan* din 1866; *Ex Parte Scabrough*, din 1884; *West Coast Hotel Co v. Parrish* din 1937; *U.S. v. Nixon* din 1974 au determinat conservarea și afirmarea drepturilor fundamentale cetățenești; munca și protecția socială a

muncii; drepturile conferite guvernului american; dreptul justiției de a solicita probe într-un proces penal deși aceste dovezi erau clasificate ca fiind ”secrete de comunicare prezidențială”.

Lucru individual: Citiți și analizați amendamentele la Constituția SUA fixând în scris în 3-5 fraze ce a determinat adoptarea acestora și importanța lor pentru stat.

Întrebări de autocontrol: 1. Care este specificul Constituției SUA? 2. Care este procedura de revizuire a Constituției SUA? 3. Ce formă de guvernare s-a stabilit în SUA și prin ce se manifestă? 4. Stabiliți specificul organizării federației americane și care este raportul între statul federal și statele federale? 5. Cum explicați modul de coexistență a statelor federate americane în cadrul statului federal? 6. Cum explicați din punct de vedere istoric apariția și dezvoltarea fenomenului bipartidismului american? 7. Ce importanță au partidele politice în viața politică și socială a SUA? 8. Cum apreciați modul de formare a ambelor camere ale Congresului american? 9 Stabiliți atributele similare și diferențiate ale celor două camere ale parlamentului SUA. 10. Care este modul de desfășurare a alegerilor prezidențiale în SUA? 11. Explicați rolul șefului de stat în cadrul raporturilor cu celelalte organe de stat în SUA. 12 Caracterizați sistemul judecătoresc american.

Bibliografie recomandată:

1. **Constituția SUA** - <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/02/constitutia-s-u-a.pdf>
2. Arseni Alexandu., Ivanov V., Suholitco Leontie., Drept constituțional comparat, CE USM, Chișinău 2003
3. Duculescu Victor, Calinoiu Constanta, Duculescu Georgeta, Drept constituțional comparat, Editura Lumina Lex, București, 2007
4. Alexis de Tocqueville. Despre democrație în America, Editura Humanitas, București, 1992, vol. I-II.
5. Louis Fisher, Katy J.Harriger. American Constitutional. Law Twelfth Edition. Carolina Academic Press Durham, North Carolina, 2019
<https://cap-press.com/pdf/9781531009502.pdf>
6. Anne Deysine. Justitia in Statele Unite ale Americii. Editura: Rosetti 2002
7. Ionescu Cristian. regimuri politice contemporane. București. Editura: All Beck, 2004
8. Ionescu Cristian, Drept constituțional comparat. București, Editura: All Beck, 2008
9. Getty Gabriela POPESCU. CORELAREA NORMELOR JURIDICE ÎN SISTEMUL DE DREPT AL STATELOR UNITE ALE AMERICII. <https://proceedings.univ-danubius.ro/index.php/eirp/article/viewFile/1015/934>
10. M. Criste, Drept constituțional comparat, Timișoara, Worldteach, 2005
11. M. Gutan, Sisteme de drept comparate. Introducere in teoria generala a dreptului comparat, București, Hamangiu, 2014
12. A. Iftimiei, Drept comparat si sisteme juridice contemporane, ed. a 2-a, București, Universul Juridic, 2020
13. P. Legrand, Dreptul comparat, București, Lumina LEX, 2001
14. M. G. Losano, Marile sisteme juridice : Introducere in dreptul european si extraeuropean, București, C. H. Beck, 2005

SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL FEDERAȚIEI RUSE

1. **Caracteristica Constituției Federației Ruse**
2. **Structura federativă Federației Ruse**
3. **Președintele Republicii Federative Ruse**
4. **Puterea legislativă. Parlamentul Rusiei**
5. **Guvernul Federației Ruse**
6. **Puterea judecătorească**

1. Caracteristica Constituției Federației Ruse

Ca urmare a prăbușirii Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice și a socialismului a fost adoptată, la data de 12.12.1993, Constituția Republicii Federative Ruse, de către "poporul multinațional al Federației Ruse".

Organizarea politică a Republicii Federative Ruse este menționată în Titlul I, cap. I din Constituție, unde se precizează că "Federația Rusă este un stat democratic federativ de drept, cu formă republicană de conducere". Titularul suveranității este poporul multinațional al Rusiei care, fie nemijlocit, fie prin organele puterii de stat și ale autoconducerii locale, o exercită. Referendumul și alegerile libere reprezintă manifestarea directă și plenară a puterii poporului. Este menționată suveranitatea Federației Ruse asupra întregului teritoriu al țării. Constituția federației și legile federale se aplică, astfel, pe întregul teritoriu al statului, în virtutea supremației acestor norme juridice.

Este reglementată, de principiu, cetățenia Federației Ruse fiind garantată persoanei fizice dreptul la cetățenie precum și dreptul de a-și schimba cetățenia. Se proclamă, în Titlul I, cap. I al Constituției: dezvoltarea liberă a personalității umane; crearea unor condiții de viață și de muncă care să satisfacă, material și spiritual, cetățenii; asigurarea unui salariu minim garantat; ajutor acordat de către stat familiei, copiilor, persoanelor fizice în vârstă sau invalide prin intermediul pensiilor, garanțiilor și ajutoarelor de stat. Este ocrotită proprietatea privată și proprietatea publică, fiind garantată și recunoscută libertatea economică, lucrativă.

În acest capitol se receptează principiul separației "puterilor" etatice: legislativă, executivă, și judecătorească. Organele federale care exercită "puterea" de stat sunt: Președintele Federației Ruse și Guvernul Federației Ruse - "puterea" executivă; Adunarea Federală, compusă din: Duma de stat și Consiliul Federației - "puterea" legislativă; instanțele judecătorești ale Federației Ruse - "puterea" judecătorească.

Este proclamat pluralismul politic, este consacrată laicitatea statului, Biserica fiind separată de stat.

Se consacră, cum este și firesc de altfel, supremația nu doar a legislației federației ci, în primul rând, a Constituției federale, aceasta având aplicare imediată și directă pe întreg teritoriul Federației Ruse. Toate celelalte acte normativ-juridice, inclusiv Constituțiile republicilor, trebuie să fie conforme cu Constituția federației.

Sunt recunoscute principiile general-admise ale Dreptului Internațional Public. Dacă există neconcordanțe între tratatele internaționale la care Federația Rusă este parte și dreptul pozitiv (obiectiv) al federației, prioritate se acordă normelor cuprinse în tratatele internaționale.

Drepturile și libertățile omului și cetățeanului. Sunt consacrate în cap. II al Constituției Federației Ruse. Textele enumeră drepturile fundamentale garantate precum și libertățile ocrotite și recunoscute. Enumerarea drepturilor este amplă prevăzându-se că ocrotirea acestora constituie

obiect de preocupare pentru toate instituțiile și organele etatice. Sunt astfel prevăzute: egalitatea în fața legii; dreptul la viață; dreptul la demnitatea persoanei; dreptul la libertate și la inviolabilitatea persoanei fizice; dreptul la inviolabilitatea vieții private, a secretului personal și de familie; inviolabilitatea domiciliului și a convorbirilor și comunicărilor telefonice, poștale, telegrafice etc.; dreptul de a-și defini apartenența națională; dreptul de a utiliza limba maternă; libertatea circulației în interiorul și în afara țării; libertatea conștiinței, gândirii și a cuvântului; dreptul la proprietate, inclusiv la proprietate privată; dreptul și libertatea muncii; libertatea persoanei, a subiectului de drept în general, de a se adresa justiției pentru realizarea și pentru prezervarea drepturilor sale subiective pretins a fi încălcate sau nerecunoscute sau după caz, a intereselor legitime ale subiectului de drept (persoană fizică sau persoană juridică); dreptul la grevă; dreptul la ocrotirea familiei; garantarea dreptului persoanei fizice la asigurări sociale; dreptul la locuință; dreptul la ocrotirea sănătății; garantarea proprietății intelectuale; dreptul la învățătură; dreptul la un mediu ambiant favorabil sănătății oamenilor etc. Se stipulează în textul constituțional art. 55 - că enumerarea drepturilor și a libertăților nu poate fi interpretată ca o negare a altor drepturi subiectiv general-recunoscute, inerente personalității umane. Limitarea drepturilor sau a libertăților se poate realiza exclusiv printr-o lege federală și numai în scopul apărării statului, a bazelor sale constituționale, a moralității, sănătății publice, a apărării securității statului, pentru o perioadă determinată de timp.

2. Structura federativă a Rusiei

Structura de stat a Federației Ruse cuprinde: republici (22) au propria constituție, proprii președinte, parlament, guvern, de regulă sunt patria unei anumite minorități etnice; ținuturi (край 9) titlul de ținut de graniță este unul pur istoric, în urmă cu secole ele se aflau pe rând la granița fostului imperiu; regiuni (области 46) cele mai numeroase și obișnuite unități administrative, conduse de un guvernator; orașe de importanță federală (федеральные города - 3)- orașe de mare importanță, care funcționează ca regiuni administrative separate.; regiuni autonome (автономная область) Regiunea Autonomă Evreiască; districte autonome (автономные округа - 4) cu un grad mai ridicat de autonomie decât regiunile dar mai scăzut decât republicile, de cele mai multe ori, sunt locuite în mod predominant, (sau doar semnificativ), de o anumită minoritate națională. Aceste entități constituie subiecți egali în drepturi ai Federației Ruse, în sensul că au reprezentanță egală în Consiliul Federației – câte doi unul din partea puterii legislative și unul din partea puterii executive a subiectului federației. Cele mai multe districte federale (округи), deși subiecte federale sunt în același timp parte a altor subiecte federale, cu excepția districtului autonom Ciukotka. Toți subiecții dispun de legislația lor; republicile posedă propriile lor Constituții iar ținuturile, regiunile, orașele de importanță federală, regiunile autonome și districtele autonome beneficiază, fiecare în parte, de câte un statut.

Subiecții Federației Ruse sunt enumerați în art. 65 din Constituție: republici, ținuturi, regiuni, districte. Statutele subiecților (cu excepția republicilor) sunt precizate de Constituția Federației și de Constituția statului federat (a republicii). Teritoriul Federației este format din teritoriile subiecților săi, marea teritorială, spațiul aerian, apele interioare, platoul continental și zona economică de excepție a Federației, limba de stat este limba rusă. Se recunoaște posibilitatea utilizării limbilor republicilor (a statelor federate), alături de limba de stat în fața organelor puterii de stat și în instituțiile publice.

Legea fundamentală nominalizează competențele statului federal în raport cu statele federate (republicile). Aceste competențe se referă la: adoptarea și schimbarea Constituției federale și a legislației federației; cetățenia și drepturile minorităților naționale; sistemul

organelor ”puterilor” legislativă, executivă și judecătorească; proprietatea statului federal; băncile federale; bugetul federal; activitățile de cercetare a spațiului cosmic; relațiile internaționale ale Federației Ruse; apărarea națională; siguranța publică; organizarea justiției, a procuraturii; problemele teritoriale și cele relative la vânzarea –cumpărarea de armament; legiferarea în materia Dreptului Penal, a Dreptului Procesual Penal și a Dreptului Execuțional Penal; Proprietatea Intelectuală etc. Cu excepția competențelor exclusive ale Federației, subiecții ei dispun de întreaga putere de stat.

În caz de contradicție între o lege federală și o lege a unui subiect al Federației, are prioritate legea federală.

3. Președintele Republicii Federative Ruse

Președintele Republicii Federative Ruse este șeful statului fiind ales pentru un mandat de șase ani prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Președintele reprezintă Federația (statul federal) în relațiile internaționale. Pentru a putea candida la funcția de Președinte, persoana fizică trebuie să fie cetățean al Federației Ruse, să aibă vârsta de cel puțin 35 de ani, și să fi domiciliat, cel puțin ultimii 25 ani, (din 2020) pe teritoriul Federației Ruse, să nu aibă cetățenie străină și nici să nu fi avut anterior cetățenie străină precum și să nu dispună de conturi bancare în străinătate. El poate fi ales cel mult pentru două mandate, după modificările din 2020 elementul de consecutivitate este exclus. Aceasta înseamnă că șeful statului nu mai poate îndeplini mai mult de două mandate dacă acestea nu sunt consecutive. Cu privire la persoanele care au deținut sau deține funcția de șef de stat la momentul introducerii noilor amendamente constituționale, termenele anterioare de șef de stat nu sunt luate în considerare.

Prerogativele Președintelui Federației Ruse sunt menționate în Constituție (art. 83-93) și constau în următoarele activități:

- numește pe președintele Guvernului federal (primul-ministru), cu acordul Camerei inferioare a Parlamentului – Duma de Stat;
- are dreptul de a prezida ședințele Guvernului;
- numește și revocă, la propunerea președintelui Guvernului federației, pe locțiitorul președintelui Guvernului federal și pe miniștrii federali;
- decide în privința demisiei Guvernului Federației;
- înaintează propuneri conținând candidaturi pentru numirea judecătorilor Tribunalului Suprem, ai Tribunalului Constituțional al Federației Ruse, ai Tribunalului Suprem de Arbitraj și prezintă candidaturi pentru numirea Procurorului General al Federației ori înaintează propuneri pentru eliberarea acestora din funcții către Camera Superioară a Adunării Federale, respectiv Consiliul Federației;
- numește judecătorii de la celelalte tribunale federale;
- numește și eliberează din funcție (revocă) Comandantul Suprem al forțelor armate ale Federației Ruse; numește și recheamă, după consultări cu comisiile de specialitate ale Adunării Federale –Duma de Stat și Consiliul Federației – pe diplomații acreditați în statele străine sau pe lângă organizațiile internaționale. Președintele Federației Ruse realizează conducerea activităților de politică externă, sens în care poartă negocieri și semnează tratatele internaționale la care Federația este parte;
- stabilește data alegerilor pentru Camera inferioară a Adunării Federale –Duma de Stat;
- poate dispune dizolvarea Dumei în condițiile prevăzute de Constituție;
- utilizează medierea în vederea soluționării conflictelor sau a divergențelor dintre organele puterii de stat ale federației Ruse și organele puterii de stat ale subiecților

Federației Ruse (republici; ținuturi; regiuni; orașe de importanță federală; regiuni autonome și, respectiv, districte autonome);

- poate declara stare de război sau stare de urgență în anumite zone geografice ale țării, informând imediat Consiliul Federației –Camera superioară a Parlamentului (Adunarea Federală);
- soluționează chestiuni relative la cetățenie și la acordarea azilului politic;
- conferă distincții; titluri onorifice, medalii și grade militare;
- acordă grațierea.

Președintele Republicii Federative Ruse, în exercitarea atribuțiilor și a competențelor specifice, emite decrete și dispoziții care sunt obligatorii pe teritoriul Federației Ruse. În timpul exercitării mandatului prezidențial Președintele beneficiază de imunitate.

Demiterea Președintelui poate avea loc doar pe baza acuzației prezentată de Duma de Stat, pentru săvârșirea infracțiunii de ”înalță trădare” sau a altei crime grave. Acuzația trebuie confirmată prin avizele Tribunalului Constituțional, respectiv a Tribunalului Suprem. Hotărârea Dumei de Stat trebuie adoptată la inițiativa a 1/3 din totalul deputaților, cu votul a cel puțin 2/3 din voturile deputaților Dumei de Stat. Avizul unei Comisii speciale constituite de Camera inferioară a Adunării Federale este necesar. Pe baza hotărârii Dumei de Stat se adoptă o hotărâre a Consiliului Federației, Camera superioară a Parlamentului, într-un termen de 3 luni, de la data prezentării acuzației formulate împotriva Președintelui de către Duma de Stat, Camera inferioară a Parlamentului. Dacă în termen de 3 luni Consiliul Federației nu se pronunță, acuzațiile împotriva Președintelui se consideră respinse.

4. Puterea legislativă. Parlamentul Rusiei

Adunarea Federală – organul legislativ al puterii de stat a Federației Ruse Adunarea Federală–reprezintă organul federative reprezentativ, deliberativ și legislativ al statului federal rus. Ea este alcătuită din: Consiliul Federației și Duma de Stat. Parlamentul federativ rus este bicameral fiind compus dintr-o Cameră joasă sau populară – Duma de Stat și dintr-o Cameră superioară – Consiliul Federației. Structura bicamerală a autorității publice federale legislative din Federația Rusă este firească, normală, având în vedere structura federativă de stat a Rusiei.

Duma de Stat - este alcătuită din 450 de deputați, aleși pentru un mandat de 5 ani. Poate fi ales deputat în Camera inferioară a Adunării Federale orice persoană fizică, cetățean al Republicii Federative Ruse, care a împlinit vârsta de 21 de ani și care are capacitatea juridică electorală (drept de a alege, drept de vot și bineînțeles dreptul de a fi ales). Deputatul nu poate fi, în același timp, membru al Consiliului Federației și nici membru al altor organe reprezentative ale puterii de stat, nu poate îndeplini o activitate lucrativă salarizată sau funcții în serviciul autorității executive a statului. Se recunoaște deputaților Dumei de Stat dreptul de desfășurare a activității științifice, didactice sau activități de creație intelectuală. Atât deputații cât și membrii Consiliului Federației beneficiază de imunitate, în sensul că aceștia nu pot fi reținuți, arestați sau percheziționați, cu excepția infracțiunilor flagrante. La propunerea Procurorului General al Republicii Federative Ruse fiecare dintre Camerele Adunării Federale poate ridica imunitatea parlamentarului.

Consiliul Federației–este format din câte doi reprezentanți ai subiecților Federației Ruse (unul din partea organelor reprezentative și unul din partea autorităților executive) la care se adaugă reprezentanții Federației Ruse desemnați de Președintele Rusiei, numărul cărora nu poate depăși 10% din numărul membrilor desemnați de subiectele federației. Termenul mandatului membrului în Consiliul Federației este egal cu termenul mandatului organului puterii de stat aș

subiectului federației care la desemnat. Consiliul Federației – are competența: să confirme decretul Președintelui Federației relativ la declararea stării de război sau a stării excepționale; să confirme eventualele schimbări de granițe între subiecții constituenți ai Federației Ruse; să stabilească data alegerilor pentru demnitatea de Președinte al Federației; să-l demită pe acesta; să numească judecătorii Tribunalului Suprem, ai Tribunalului Constituțional și ai Tribunalului Suprem de Arbitraj; să numească și să elibereze din funcție pe Procurorul General al Federației Ruse, pe președintele Camerei de Conturi și a ½ din membrii acesteia.

Duma de Stat are următoarele atribuții: își exprimă acordul relativ la numirea președintelui Guvernului Federal; acordă votul de încredere pentru Guvernul federal; numește și revocă sau eliberează din funcție: pe președintele Băncii Centrale a Federației; pe președintele Camerei de Conturi și a ½ din membrii Camerei de Conturi; pe Împuternicitul pentru problemele drepturilor omului. Prezintă acuzația împotriva Președintelui Federației în vederea demiterii acestuia din funcție; acordă amnistia pentru anumite categorii de infracțiuni sau pentru anumite pedepse.

Procedura legislativă este inițiată de către autoritățile cu drept de inițiativă legislativă, respectiv: Președintele Federației Ruse; Consiliul Federației; membrii Consiliului Federației; deputații Dumei de Stat; Guvernul federal, organele legislative (deliberative și reprezentative) ale subiecților Federației. În domeniul lor de activitate, cele trei instanțe supreme –Tribunalul Constituțional, Tribunalul Suprem și Tribunalul Suprem de Arbitraj –au drept de inițiativă legislativă.

Proiectele legislative sunt depuse la Camera inferioară a Adunării Federale, respectiv la Duma de Stat. În lipsa unui cvorum special, Duma adoptă legea federală cu majoritatea voturilor, din numărul total al deputaților. Apoi legea este înaintată, în termen de 5 zile, Consiliului Federației – Camera superioară spre a fi supusă se consideră adoptată dacă a fost votată, cu majoritate de voturi, de membrii Consiliului Federației sau dacă, deși supusă Consiliului Federației legea (proiectul de lege) nu a fost examinată într-un interval de 14 zile. Dacă cele două Camere adoptă proiectul de lege în mod diferit se instituie o procedură de mediere sau dacă Consiliul Federației respinge un proiect legislativ adoptat de Duma de Stat. În această ultimă situație, cu votul a 2/3 din numărul total al deputaților proiectul legislativ fiind, în acest caz, considerat adoptat. După procedura de adoptare legea federală este înaintată, în termen de 5 zile, Președintelui Federației în vederea semnării și a promulgării. Promulgarea trebuie să aibă loc într-un interval de 14 zile de la primirea legii. Dacă legea este respinsă, refuzată de la promulgarea de către șeful statului, procedura de adoptare se va relua în cele două Camere parlamentare. Dacă legea (proiectul legislativ) este adoptată în formă inițială, și după reexaminare, cu votul a cel puțin 2/3 din numărul total al membrilor fiecărei Camere a Adunării Federale, ea va trebui promulgată și astfel va intra în vigoare.

Pentru adoptarea legilor federale cu caracter constituțional se cere un cvorum special, respectiv: ¾ din numărul total al membrilor Consiliului Federației și cel puțin 2/3 din numărul total al deputaților din Duma de Stat.

Situații în care Camera inferioară a Adunării Federale poate fi dizolvată:

- când a fost respinsă, de trei ori, candidatura prezentată pentru demnitatea de președinte al Guvernului Federației Ruse. Șeful statului va proceda la dizolvarea Dumei de Stat, numind președintele Guvernului Federației;
- când a fost exprimată neîncrederea în Guvernul Federației de către Duma de Stat. Dacă în termen de 3 luni de la primul vot de neîncredere Duma adoptă o nouă moțiune de cenzură împotriva Guvernului Federației, șeful statului poate demite Guvernul, fără a proceda

la dizolvarea Camerei inferioare a Adunării Federale, fie dizolvă Duma de Stat și păstrează Guvernul..

În toate cazurile, Duma de Stat nu poate fi dizolvată dacă și-a prezentat acuzația împotriva Președintelui Federației sau când este declarată, fie stare de război, fie starea excepțională pe întreg teritoriul Federației Ruse. Duma de Stat nu poate fi, de asemenea, dizolvată în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui Federației Ruse.

5. Guvernul Federației Ruse

Autoritatea publică centrală care exercită ”puterea” executivă în stat. Guvernul Federației Ruse înfăptuiește ”puterea” executivă a Federației Ruse. Acesta este alcătuit din: președintele Guvernului Federației, locțiitorii acestuia și miniștrii federali de resort.

Mandatul Guvernului depinde de mandatul Președintelui Rusiei. Noul Președinte ales în termen de două săptămâni de la intrarea în exercițiul funcției sau demisiei Guvernului sau în termen de o săptămână de la data respingerii candidaturii primului -ministru de Duma de Stat, prezintă Dumei de Stat candidatura primului-ministru. Duma de Stat are la dispoziție o săptămână să se pronunțe asupra candidaturii prezentate de Președinte. În caz de respingere a trei candidaturi pentru funcția de președinte a Guvernului, Președintele Rusiei numește președintele Guvernului și dizolvă Duma de Stat. Noul președinte al Guvernului într-un termen de o săptămână prezintă șefului de stat propunerea privind structura organelor federale a puterii executive și candidaturile miniștrilor federali.

Președintele Guvernului Federației–trasează principalele direcții ale activității Guvernului federal, organizând activitatea acestuia.

Guvernul Federației Ruse–posedă o serie de atribuții și de competențe menite să asigure: înfăptuirea politicilor financiar-monetare; administrarea proprietăților federale; asigurarea legalității, a apărării țării și a securității statului; ocrotirea drepturilor și libertăților cetățenilor; apărarea societății și a statului împotriva recrudescenței fenomenului infracțional și, în mod deosebit, împotriva ”crimei organizate”; înfăptuirea politicii externe a Federației Ruse etc. Toate aceste atribuții trebuie exercitate în conformitate cu Constituția Federației, cu întregul drept obiectiv (pozitiv) al statului, inclusiv în acord cu decretele șefului statului.

În realizarea atribuțiilor sale Guvernul Federației emite hotărâri și dispoziții, acte normative care trebuie să fie în concordanță cu legile federale și, în mod deosebit, cu Constituția Federației. Dacă această conformitate este încălcată actul normativ adoptat de Guvern poate fi anulat de Președintele Federației Ruse.

Actele normative (hotărârile și dispozițiile) adoptate de Guvern în exercitarea atribuțiilor sale specifice au aplicabilitate generală, fiind obligatorii pe întreg teritoriul Republicii Federative Ruse. În caz de demisie, din dispoziția șefului statului, Guvernul Federației va continua să funcționeze până la formarea noului Guvern al Federației Ruse.

În fața noului Președinte federal ales, Guvernul își prezintă demisia.

6. Puterea judecătorească în Federației Ruse

Sistemul judecătoresc al Federației Ruse este compus din: Curtea Constituțională a, Curtea Supremă federal, instanțe federale de jurisdicție generală, tribunale de arbitraj, instanțe ale subiecților Federația Ruse. Nu este permisă înființarea de instanțe excepționale.

Instanțele din Federația Rusă sunt împărțite în două tipuri - instanțele federale și instanțele judecătorești ale subiecților Federației Ruse.

Curtea Constituțională a Federației este tratată ca parte componentă a "puterii", a autorității judecătorești. Judecătorii Curții Constituționale sunt numiți individual de către Consiliul Federației, prin vot secret, la propunerea Președintelui Federației Ruse.

În conformitate cu articolul 125 din Constituția Federației Ruse, Curtea Constituțională, la cererea Președintelui Federației Ruse, a Consiliului Federației, a Dumei de Stat, a unei cincimi din numărul membrilor Consiliului Federației sau din numărul deputaților Dumei de Stat, a Guvernului Federației Ruse, a Curții Supreme a Federației Ruse, precum și a organelor legislative și executive ale subiecților Federației Ruse, hotărăște cu privire la conformitatea cu Constituția Federației Ruse a următoarelor acte:

a) legile federale, actele normative ale Președintelui Federației Ruse, ale Consiliului Federației, ale Dumei de Stat și ale Guvernului Federației Ruse;

c) constituțiile republicilor, cartele, legile și alte acte normative ale entităților Federației Ruse, adoptate în materii ce țin de competența organelor de stat din Federația Rusă sau de competența comună a organelor de stat din Federația Rusă și din entitățile Federației Ruse;

d) tratatele între organele de stat ale Federației Ruse și organele de stat ale entităților din Federația Rusă, tratatele între organele de stat ale entităților din Federația Rusă;

e) tratatele internaționale ale Federației Ruse, care nu au intrat în vigoare.

Pentru soluționarea plângerilor împotriva încălcării drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor și organizațiilor, Curtea Constituțională – sesizată de instanțele judecătorești – verifică constituționalitatea dispozițiilor legale care au fost aplicate sau urmează a fi aplicate într-un caz concret.

Dacă prin decizia Curții Constituționale se declară neconstituțională, în întregime sau parțial, o dispoziție dintr-o lege constituțională federală sau o lege federală (ori dispoziții ale acesteia), sau dacă în urma deciziei Curții Constituționale rezultă necesitatea eliminării unei lacune existente în acea reglementare, Guvernul Federației Ruse va înainta Dumei de Stat, în cel mult trei luni de la publicarea deciziei Curții Constituționale, un nou proiect de lege constituțională federală, respectiv un nou proiect de lege federală sau mai multe proiecte conexe sau, după caz, un proiect de lege pentru modificarea legii declarată parțial neconstituțională. Proiectele de lege vor fi dezbătute de către Duma de Stat în procedură extraordinară.

Dacă prin decizia Curții Constituționale se declară neconstituțională, în întregime sau parțial, o prevedere dintr-un act normativ al Guvernului Federației Ruse, sau dacă în urma deciziei Curții Constituționale rezultă necesitatea eliminării unei lacune existente în acea reglementare, Guvernul Federației Ruse, în cel mult două luni de la publicarea deciziei Curții Constituționale, va abroga actul normativ și, fie că va adopta un nou act normativ, fie că va aduce modificări și/sau completări actului normativ constatat ca fiind în parte neconstituțional.

Curtea Constituțională a Federației și-a început efectiv activitatea în octombrie 1991 fiind legal și constituțional competentă să se pronunțe relativ la: constituționalitatea legilor federale și a actelor normative inferioare legii; constituționalitatea Constituțiilor republicilor și a regulamentelor adoptate de subiecții componenți, constituienți ai Federației; constituționalitatea tratatelor încheiate între organele Federației și autoritățile subiecților constituienți ai Federației; constituționalitatea tratatelor încheiate de Federația Rusă, cu condiția ca acestea să nu fi intrat în vigoare.

Curtea Constituțională emite interpretări ale Constituției Federației; soluționează excepțiile de neconstituționalitate ridicate în fața instanțelor judecătorești, fiind sesizată de tribunale sau de cetățeni cu privire la posibila încălcare a unor drepturi și libertăți constituționale.

Deciziile Curții Constituționale sunt definitive, nu pot fi recurate și produc efecte din momentul pronunțării. Ele se aplică direct și nu necesită confirmare din partea altor organisme sau persoane oficiale. Forța juridică a deciziilor Curții Constituționale prin care se declară neconstituționalitatea unui act normativ nu poate fi anulată prin adoptarea repetată a aceluiași act.

Există, de asemenea, reprezentanți plenipotențari ai Președintelui Federației Ruse, ai Consiliului Federației, ai Dumei de Stat, ai Guvernului Federației Ruse, ai Ministerului de Justiție al Federației Ruse și ai Procuraturii Generale a Federației Ruse care participă la procedurile în fața Curții Constituționale.

Potrivit Constituției federale judecătorii sunt independenți și se supun exclusiv Constituției și legilor Federației. Ei dispun de inamovabilitate neputând fi revocați, eliberați din funcție, mutați, promovați sau sancționați disciplinar ori pensionați decât numai în conformitate cu dispozițiile legilor federale. Regula ședințelor de judecată este publicitatea acestora, cu excepțiile prevăzute strict de lege. Unele cauze penale se judecă cu participarea juraților.

Lucru individual: Scrieți un eseu pe unul dintre următoarele subiecte: 1) Probleme și perspective în construirea statului de drept în Rusia. 2) Specificul constituirii societății civile în Rusia. 3) Caracteristicile sistemului de partide din Rusia. 4) Caracteristicile federalismul rus.

Întrebări de autocontrol: 1. Stabiliți care au fost condițiile istorice în care s-a adoptat Constituția Rusiei în 1993?; 2. Apreciați motivele ce au determinat revizuirea Constituției ruse; 3. Care este modul de desfășurare a alegerilor prezidențiale în Rusia? 4. Care este rolul șefului de stat în cadrul raporturilor cu celelalte organe de stat în Rusia? 5. Identificați atributele Șefului de stat din Rusia; 6. Care sunt atributele similare și diferențiate ale celor două camere ale Adunării Federale a Rusiei? 7. Determinați care este locul Guvernului în cadrul puterilor de stat și în primul rând raportul primului ministru cu șeful de stat? 9. Stabiliți care este diferența între subiectele federale ale Rusiei? 10. Care este specificul descentralizării administrative a Rusiei?

Bibliografie recomandată:

1. Constituția Federației Ruse - <https://constitutii.wordpress.com/tag/constitutia-rusiei/>
2. Arseni Alexandu., Ivanov V., Suholitco Leontie., Drept constituțional comparat, CE USM, Chișinău 2003
3. Duculescu Victor, Calinoiu Constanta, Duculescu Georgeta, Drept constituțional comparat, Editura Lumina Lex, București, 2007
4. Ionescu Cristian, Drept constituțional comparat. București, Editura: All Beck, 2008
5. M. Criste, Drept constituțional comparat, Timișoara, Worldteach, 2005
6. M. Gutan, Sisteme de drept comparate. Introducere in teoria generala a dreptului comparat, București, Hamangiu, 2014
7. A. Iftimiei, Drept comparat si sisteme juridice contemporane, ed. a 2-a, București, Universul Juridic, 2020
8. P. Legrand, Dreptul comparat, București, Lumina LEX, 2001
9. M. G. Losano, Marile sisteme juridice : Introducere in dreptul european si extraeuropean, București, C. H. Beck, 2005
10. Зорькин В.Д. Конституционно-правовое развитие России. М.: Норма, 2011
11. Никулин, В.В. Конституционное право Российской Федерации : учебное пособие для бакалавров направления «Юриспруденция» / В.В. Никулин. – Тамбов: Изд-во ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2012

SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL FRANȚEI

1. Caracteristica Constituției Franței
2. Președintele Republicii
3. Guvernul Franței
4. Puterea legislativă. Parlamentul francez.
5. Puterea judecătorească.
6. Consiliul Constituțional francez

1. Caracteristica Constituției Franței

Franța cunoscut în decursul istoriei atât monarhia absolută, monarhia constituțională, imperiul, republica parlamentară iar în prezent se manifestă ca o republică semiprezidențială.

Franța a avut numeroase foste constituții:

- **Vechiul Regim** era o monarhie absolutistă și nu avea o constituție, fiind bazat în principal pe cutumă.
- **Perioada Revoluției franceze** a avut numeroase constituții:
  - constituție ce stabilea o monarhie constituțională liberală a fost adoptată la data de 6 octombrie 1789 și a fost acceptată de rege la data de 14 iulie 1790;
  - Constituția din 1791 a stabilit o monarhie limitată și o Adunare Legislativă;
  - Constituția din 24 iunie 1793 (franceză *Acte constitutionnel du 24 juin 1793*), a fost ratificată dar nu a fost niciodată aprobată datorită suspendării legalității ordinare;
  - Constituția din 22 august 1795 sau Constituția anului III, a stabilit Directoratul;
  - Constituția anului VIII (din 24 decembrie 1799), a stabilit Consulatul;
  - Constituția anului X (din 1802), a restabilit Consulatul cu Napoleon Bonaparte consul pe viață;
  - Constituția anului XII (din 1804), a stabilit Primul Imperiu Francez;
- **După restaurarea monarhiei:**
  - Carta din 1814, adoptată în 4 iunie 1814 restabile monarhia;
  - Actul adițional din 1815 în perioada celor 100 de zile, în perioada revenirii lui Napoleon
  - Carta din 1830, adoptată în 14 august 1830 ("Monarhia din iulie");
- **Secolul XIX :**
  - Constituția din 1848 a celei de a doua Republici Franceze, 4 noiembrie 1848;
  - Constituția din 1852 a celui de Al doilea Imperiu Francez, 14 ianuarie 1852;
  - Legile constituționale din 1875 ale celei de a treia Republici Franceze, 24 și 25 februarie și 16 iulie 1875
- **Secolul XX**
  - Legea Constituțională Franceză din 1940, ce stabilea Regimul de la Vichy, 10 iulie 1940;
  - Legea Constituțională din 2 noiembrie 1945 – ce stabilea guvernul provizoriu de după al doilea război mondial;
  - Constituția Franceză din 1946 a celei de a patra Republici Franceze, 27 octombrie 1946 – stabilea un regim parlamentar

Cea de a IV Republică s-a caracterizat prin imobilism și ineficacitate, pe lângă problemele economice de după război cu care se confrunta țara, nu s-a putut găsi o soluție eficientă pentru decolonizarea fostelor colonii. În 12 ani s-au perindat 20 de guverne și numai 6 au fost răsturnate prin forme constituționale, 256 de zile Franța nu a avut nici un Guvern. Imobilismul politic al

unor conducători avea să demonstreze lipsa de eficiență și de seriozitate în organizarea politică a sistemului stabilit de a IV Republică.

La 1 iunie 1958 generalul Charles de Gaulle este ales prim-ministru, Adunarea Națională la solicitarea generalului ia acordat puteri depline pentru a putea face față situației. Parlamentul a votat o derogare de la Constituție, transferând puteri constituante Guvernului.

Actuala **Constituție a Franței**, a fost aprobată prin referendum la data de 28 septembrie 1958, cu o majoritate de 79,2% iar la data de 4 octombrie 1958 a intrat în vigoare și a fost amendată de 17 ori, cel mai recent la data de 28 martie 2003. Este numită în mod tipic **Constituția celei de a cincea Republici** și a înlocuit constituția celei de a patra republici datând din 27 octombrie 1946. Ea se întemeiază pe filosofia politică a generalului De Gaulle. Preambulul constituției reamintește *Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului* din 1789 și stabilește caracterul secular și democratic al Republicii Franceze, care își derivă suveranitatea de la popor ("guvernul poporului, din popor pentru popor" - franceză - *gouvernement du peuple, par le peuple et pour le peuple*).

Stabilește modalitățile de alegere ale președintelui Franței, ce are un rol important din punct de vedere politic, și al Parlamentului, modul de formare a guvernului și puterile fiecăruia precum și relațiile dintre aceste instituții. Constituția asigură independența autorității judiciare și creează o Înalță Curte de Justiție, un Consiliu Constituțional și un Consiliu Economic și Social și permite ratificarea tratatelor internaționale și a celor legate de Uniunea Europeană.

Constituția precizează metodele de amendare a acesteia, fie printr-un referendum, fie printr-un proces parlamentar cu consimțământul președintelui. Procedura normală de amendare este următoarea: amendamentul trebuie să fie adoptat în termeni identici de cele două camere ale parlamentului iar apoi ori trebuie adoptat printr-un referendum cu o majoritate simplă, ori cu 3/5 din voturile totale dintr-o sesiune reunită a celor două camere.

A cincea republică acordă o putere mai importantă Președintelui față de cea de a patra republică. Până în 2000 mandatul președintelui era de 7 ani, ulterior acesta a fost redus la 5 ani. Acesta are și putere executivă, o dorință a Generalului de Gaulle încă de la redactarea constituției celei de a patra republici.

Prin noua Constituție președintele era ales de un colegiu electoral, cu aproximativ 80.000 membri, format din deputați, senatori, primari, consilieri departamentali și reprezentanți ai consilierilor municipali. Acest sistem a fost utilizat doar o dată, în 10 decembrie 1958, ulterior, o modificare constituțională, ce prevedea alegerea președintelui prin sufragiu universal, a fost aprobată prin referendum, de atunci această opțiune nefiind contestată decât marginal.

Constituantul francez a stabilit o separare netă aproape strictă a puterilor în stat și un echilibru stabil între ele. La confluența acestor forțe se găsește Președintele Republicii care, prin arbitrajul său (deși face parte din puterea executivă) asigură continuitatea obiectivelor politice și economico-sociale naționale, respectarea angajamentelor luate în numele Franței, primatul intereselor naționale sau generale, fără a ceda presiunilor exercitate prin intermediul Parlamentului, de către diferite grupuri parlamentare sau ale Guvernului rezultat lupta electorală a partidelor politice.

Se recunoaște un executiv bicefal și puternic, se reduce rolul Parlamentului care dispune spre deosebire de Constituția anterioară de o mai slabă putere. El păstrând funcțiile sale tradiționale : votarea legilor și controlul asupra puterii executive.

Din dispozițiile constituționale rezultă:

- Separarea aproape strict a puterilor statului;
- Preponderența puterii executive față de cea legislativă;
- Concentrarea puterii de decizie statală la nivelul Președintelui Republicii ;

- Iresponsabilitatea politică a șefului statului ;
- Alegerea prin vot universal și direct a șefului de stat ;
- Numirea membrilor Guvernului de șeful de stat la propunerea primului ministru

Toate acestea caracterizează regimul prezidențial. Dar, aici se mențin și elemente ale regimului parlamentar cum ar fi: dizolvarea Parlamentului de către Executiv și responsabilitatea politică a Guvernului față de Parlament. Astfel, Franța a creat regimul semiprezidențial.

Deoarece Franța este un stat unitar, nici una dintre diviziunile administrative nu posedă competențe legislative. Criteriile pentru a obține cetățenia franceză sunt identice în toate teritoriile franceze, inclusiv cele de peste mări. Toți cetățenii francezi, indiferent de unde locuiesc, au drept de vot în cadrul alegerilor prezidențiale și legislative. Franța metropolitană și regiunile franceze de peste mări fac parte integrantă din Uniunea Europeană, regiunile de peste mări fiind considerate ca regiuni ultraperiferice ale acesteia.

Analiza regimurilor semi-prezidentiale acorda un spațiu substanțial Regimului politic și constitutional al Franței. Pe baza unei ample analize istorice - de la istoricul "L'Etat c'est moi" până la "faptul majoritar" și "tehnica coabitării" între Președinte, primul ministru și Parlament, mai ales când acestia exprima opțiuni politice diferite - este relevată poziția Constituției din 1958 în sistemul reglementarilor de diverse tipuri pe care le-a cunoscut Franța. O însemnată dintre cele mai mari se acorda instituției prezidențiale, relevându-se nu numai rolul deosebit care revine Președintelui în sistemul actualei Constituții franceze, dar și mecanismul relațiilor dintre acesta și puterile statului. Ilustrativă pentru vitalitatea și adaptabilitatea instituțiilor franceze este aplicabilitatea prevederilor Constituției din 1958 - concepută inițial ca o constituție "gaullista" - în condițiile radical schimbate în care președintele și primul ministru au aparținut unor tendințe politice diferite. Cursul analizează natura și implicațiile puterilor conferite Președintelui francez de art.16 din Constituție, iar în ce privește Guvernul, prezintă specificitatea "competenței reglementare" și rolul ordonanțelor în dreptul constitutional francez. Cu referire la sistemul parlamentar este evidențiată trăsătura mecanismului francez de organizare a vieții parlamentare bicamerale, sub forma multi-cameralismului, relevându-se atât diferența de atribuții și de poziție politică între Adunarea Națională și Senat, cât și valoarea celei de "a treia Camere" a Parlamentului francez - Consiliul Economic și Social. În cadrul analizei sistemului politic francez se acorda o atenție cuvenită rolului și importanței Consiliului Constitutional ca apărător al Constituției și garant al instituțiilor statului de drept.

2. Președintele Republicii

Președintele Republicii Franceze (franceză *Président de la République française*) numit în mod colocvial Președintele Franței, este șeful de stat ales al Franței și deținătorul titlului de co-principe al Andorrei și Marele Maestru al Legiunii de Onoare (franceză: *Légion d'honneur*).

În urma unui referendum din anul 2000, durata mandatului prezidențial s-a redus de la 7 la 5 ani, iar primele alegeri pentru un cincinat prezidențial au avut loc în anul 2002. Nu există un număr limită de termene.

Pentru a fi admis ca un candidat oficial, candidații potențial trebuie să primească sprijinul prin semnătură de la cel puțin 500 oficiali aleși, în principal primari ai comunelor franceze. Numărul oficialilor aleși care pot semna este de aproximativ 45.000 din care aproximativ 36.000 sunt primari.

Cheltuielile și finanțarea campaniilor și a partidelor politice sunt foarte puternic regulate, existând o limită superioară a cheltuielilor de 20 milioane Euro din care 50% sunt finanțări publice. Reclamele televizate sunt interzise, dar fiecare candidat are un interval de timp alocat la

televiziunea publică. Finanțarea campaniilor și a partidelor este supervizată de o agenție independentă.

Metoda de alegere este în două tururi de scrutin, președintele ales având nevoie obținerea majorității din numărul de voturi exprimate. În cazul în care din primul tur nici un candidat nu a obținut majoritatea, se organizează un al doilea tur de scrutin între primii doi candidați. După ce președintele este ales, acesta urmează o procedură solemnă de investitură.

În caz de deces, demisie sau de imposibilitate a exersării funcției constatată de către Consiliul Constituțional, Președintele Senatului asigură interimatul, adică asigură funcțiile președintelui, dar nu ocupă postul de președinte, ceea ce înseamnă că acesta nu trebuie să părăsească postul de Președinte al Senatului. Noi alegeri pentru funcția supremă trebuie organizate, nu mai repede de 20 de zile, dar nu mai târziu de 35 de zile. Datorită faptului că durata între cele două tururi de scrutin este de 15 zile, Președintele Senatului nu poate exersa funcția de Președinte al statului mai mult de 50 de zile, perioadă în care nu are dreptul să dizolve Adunarea Națională, să inițieze schimbări constituționale sau să ceară un referendum. Până în momentul de față, doar Alain Poher a trebuit să își asume această sarcină, cu ocazia demisiei lui Charles de Gaulle și a decesului lui Georges Pompidou.

Potrivit art. 68 din Constituție, Președintele nu este responsabil de actele săvârșite în exercițiul funcțiilor sale, decât în caz de înaltă trădare. Competența de punere sub acuzare în acest caz revine celor două Camere ale Parlamentului, care decide printr-un vot comun cu majoritatea absolută a membrilor. Competența de a-l judeca revine Înalta Curte de Justiție.

Atribuțiile șefului de stat sunt foarte largi. Spre deosebire de cele mai multe dintre celelalte posturi de președinte al națiunilor europene, postul de președinte al Franței este unul foarte puternic din punct de vedere politic, în special în ceea ce privește politica externă. Cu toate că procesul legislativ este efectuat și supervizat de Primul ministru și de către parlament, președintele Franței are o influență semnificativă asupra acestuia, fie în mod formal, fie datorită puterilor constituționale. Președintele ocupă cea mai importantă funcție în stat și surclasează toți ceilalți politicieni.

Exercitarea arbitrajului, Președintele poate lua orice decizie pe care o consideră necesară pentru soluționare unui conflict care ar afecta funcționare autorității de stat conform legilor votate de Parlament (art.5).

Asigură respectarea Constituției, el fiind un adevărat garant al Legii fundamentale are la dispoziție toate instrumentele legale pentru a-și îndeplini această atribuție, el fiind un subiect de sesizare a Consiliului Constituțional.

Adresează mesaje Parlamentului.

Numirea primului ministru și a celorlalți membri ai guvernului la propunerea primului ministru. Totuși, deoarece doar Adunarea Națională are puterea de a demite guvernul primului ministru, președintele este forțat să numească un prim ministru ce are sprijinul majorității adunării.

- Când majoritatea Adunării Naționale este din spectrul politic opus președintelui situația se numește *coabitare*. În acest caz, puterile președintelui sunt diminuate, deoarece puterea de facto aparține primului ministru și a Adunării Naționale care îl sprijină. Totuși, convenția constituțională este ca președintele să se ocupe de politica externă, cu toate că trebuie să lucreze în acest domeniu cu Ministrul de Externe.
- Când majoritatea Adunării Naționale este de aceeași parte a spectrului politic cu președintele, acesta poate avea un rol mai activ și, în realitate, dirijează politica guvernului. Primul ministru este în cele mai multe situații prima victimă în cazul în care

administrația devine nepopulară, președintele putând să în ceară demisia fără ca acesta să poată refuza.

Promulgă legile, în acest domeniu președintele are o putere limitată de **veto**, el putând propune doar o dată reînțoarcerea legii în parlament cerând o nouă deliberare asupra întregii legi sau numai asupra unor articole, sau Președintele poate de asemenea trimite legea spre verificare Consiliului Constituțional înainte de a o promulga.

Președintele are puterea de a dizolva **Adunarea Națională**(camera inferioară a Parlamentului), după consultarea prealabilă a primului-ministru și a președinților celor două adunări legislative. Deoarece decretul de dizolvare al Adunării Naționale nu trebuie contrasemnat, rezultă că motivele dizolvării sunt lăsate la aprecierea Parlamentului. În acest caz în timp de 40 de zile maxim se organizează alegeri parlamentare anticipate. O noă dizolvare a Parlamentului poate avea loc decât peste 12 luni și nu poate fi utilizată în situația când șeful de stat a recurs la puterile sale excepționale potrivit art.16.*(Atunci când instituțiile Republicii, independența națiunii, integritatea teritoriului sau îndeplinirea angajamentelor internaționale sunt amenințate în mod grav și imediat și când funcționarea legală a autorității de stat constituționale este întreruptă, Președintele Republicii ia măsuri cerute de circumstanțe, după consultarea oficială a Primului ministru, a președinților Camerelor și a Consiliului Constituțional)*

Garantul bunei funcționări a autorității de stat constituționale, rezultă din art.16. mai sus arătat, precum și art. 5 și 6 și care are o importanță majoră în stabilirea locului șefului de stat în procesul conducerii statului.

Organizarea de referendum. Președintele poate propune, în anumite condiții, aprobarea legilor prin referendum național privind organizarea autorității de stat sau care comport aprobarea unui accord de către Comunitate ori vizează autorizarea ratificării unui tratat care, fără a fi contrar Constituției, ar avea consecințe asupra funcționării instituțiilor politice a statului (art.11 din Constituție).

Președintele numește anumiți oficiali (cu acordul guvernului);

Președintele numește anumiți membrii ai consiliului Constituțional;

Președintele primește ambasadorii străini;

Președintele poate grația (dar nu poate amnistia) persoanele condamnate și poate ușura sau suprima sentințele criminale. Există o tradiție de o așa numită "amnistie prezidențială" care are loc atunci când președintele și Adunarea Națională sunt alese din cadrul aceluiași partid politic. Aceasta este o lege ce autorizează președintele să desemneze anumiți indivizi, ce au comis anumite infracțiuni, cărora să le fie amnistiate pedepsele. Se consideră că astfel de legi permit reducerea suprapopulării închisorilor, dar totodată metoda este criticată deoarece se consideră că încurajează comiterea de infracțiuni rutiere înaintea perioadei alegerilor. Diferența dintre amnistie și grațierea prezidențială este că prima elimină consecințele următoare ale sentinței, ca și cum infracțiunea nu a fost comisă, în timp ce a doua doar termină sentință, fără însă de a elimina eventualele consecințe.

Toate deciziile președintelui trebuie contrasemnate de primul ministru, cu excepția deciziei de dizolvare a Adunării Naționale.

3. Guvernul francez.

Este unul dintre principalele organe ale puterii executive în Franța. El determină și conduce politica țării. Toți membrii guvernului sunt numiți de către Președinte la propunerea Primului Ministru. Există mai multe categorii de membrii ai guvernului: *Miniștrii de stat* (franceză: *ministres d'État*, *miniștrii*, *miniștrii delegați* (franceză: *ministres délégués*) și secretari de

stat(franceză:*secrétaires d'État*). Actualmente, miniștrii de stat nu se disting de ceilalți miniștrii decât din motive de protocol. Miniștrii delegați pot fi atașați unui minister, primului ministru sau pot fi autonomi. Secretarii de stat, contrar miniștrilor, nu participă decât ocazional la ședințele consiliului de miniștrii.

În cadrul guvernului, Primul ministru se bucură de o autoritate considerabilă, el poate propune șefului de stat eliberarea din funcție a oricăruia dintre miniștri (art.8). el contrasemnează actele Președintelui Republicii.

Funcția de ministru este incompatibilă cu o serie de alte activități profesionale cum ar fi activități private, majoritatea funcțiilor politice precum și mandatul parlamentar. Această interdicție de cumul se datorează evitării posibilității ca un ministru să fie influențat de presiuni exterioare și de a le permite astfel să se consacre pe deplin muncii guvernamentale.

Conform Constituției Franței, rolul guvernului este de a determina și de a conduce politica națiunii. Definierea politicilor și obiectivelor guvernamentale se traduce în practică prin redactarea proiectelor de legi și a decretelor. Fiecare politică trebuie să se înscrie, mai devreme sau mai târziu într-un text juridic. Toate proiectele de legi precum și anumite tipuri de decrete trebuie să fie adoptate de consiliul de miniștrii. În cadrul acestuia guvernul definește orientarea politicii sale și ia măsurile esențiale destinate punerii acesteia în practică. Forțele de execuție de care dispune guvernul sunt armata și administrația.

Solidaritatea și colegialitatea muncii guvernamentale este exprimată de ședințele regulate ce au loc în fiecare miercuri dimineață sub conducerea Președintelui. Esențialul muncii guvernamentale se desfășoară însă în cadrul fiecărui minister și în cadrul grupurilor de lucru dedicate ce reunesc reprezentanți ai mai multor ministere.

Primul-Ministru, după deliberarea Consiliului de Miniștri, poate angaja în fața Adunării Naționale răspunderea Guvernului cu privire la propriul program sau cu privire la o declarație de politică generală. Adunarea Națională poate pune în discuție răspunderea Guvernului prin votarea unei moțiuni de cenzură. De asemenea, Primul-Ministru are posibilitatea de a solicita Senatului aprobarea unei declarații de politică generală.

Competența de a judeca actele îndeplinite de miniștri în exercitarea funcțiilor acestora calificate drept crime sau delict este a Curții de Justiție a Republicii. Aceasta este o jurisdicție specială compusă din 15 judecători: 12 parlamentari desemnați paritar de Senat și Adunarea Națională și 3 judecători de la Curtea de Casație.

Inițiativa legislativă aparține în egală măsură Primului-Ministru și membrilor parlamentului.

4. **Parlamentul francez**

Sistemul parlamentar actual al Franței este bicameral și este compus din: Camera superioară (*la Chambre haute*), care este Senatul Franței (*Sénat*) și Camera inferioară (*la Chambre basse*), care este Adunarea Națională a Franței (*Assemblée nationale française*). Cele două camere își desfășoară activitatea în două clădiri diferite: Palatul Luxembourg, pentru Senat și Palatul Bourbon, pentru Adunarea Națională. Cele două camere se pot reuni într-un singur corp, *Congresul Parlamentului Francez* (*Congrès du Parlement français*) la Palatul Versailles unde pot revizui Constituția.

Adunarea Națională a Franței (franceză *Assemblée nationale*) este camera Inferioară a Parlamentului francez. Are 577 de membri, numiți deputați (franceză *députés*), aleși prin vot universal, egal, direct și secret cu un mandat de 5 ani, prin sistemul electoral al majorității uninominale, în 2 tururi de scrutin. Circumscripțiile corespund în mare măsură cantoanelor și nu trebuie să depășească limitele departamentelor. De-a lungul istoriei Franței adunarea națională a

avut roluri și titluri diferite, actualmente, sub cea de a Cincea Republică fiind cel mai important organ legislativ francez.

Adunarea Națională poate fi dizolvată de președintele țării, provocând alegeri anticipate.

Senatul (Sénat) are un număr de 321 de membrii, dintre care 304 sunt aleși pentru o perioadă de șase ani de către un colegiu electoral ce este compus din reprezentanți ai fiecărei regiuni (département), 5 sunt aleși pe alte criterii iar ceilalți 12 de către Adunarea Cetățenilor Francezi din Străinatate (Assemblée des Français de l'étranger) - care a înlocuit Înaltul Consiliu al Francezilor din Străinatate (Conseil Supérieur des Français de l'Étranger) - o adunare electivă formată din 150 de membri aleși de cetățenii Franței care trăiesc în afara granițelor țării.

Datorită modului de recrutare al senatorilor, care favorizează marile aglomerări urbane și nu permite manifestarea directă a electoratului, senatul este considerat mai puțin democratic în raport cu Adunarea Națională. De fapt, Senatul este considerat „aripa moderatoare” sau „corpul ponderator” al Parlamentului, având rolul de a tempera inițiativele deputaților.

Rolul Senatului poate fi rezumat în trei funcții principale:

- a) formează o contrapondere la puterea exercitată de Adunarea Națională;
- b) datorită mandatului de 6 ani, înlătură influențele concentrării puterii de către un președinte influent sau de către un partid care ar dobândi o zdrobitoare majoritate parlamentară. Într-o asemenea situație, Senatul ar echilibra raportul de forțe, nepermițând Adunării Naționale să adopte măsuri discreționare;
- c) contribuie la îmbunătățirea proiectelor de lege aprobate de Adunarea Națională.

Lucrările Camerelor sunt conduse de președinții acestora. Președintele Adunării Naționale este ales pentru întreaga legislatură a Camerei, iar cel al Senatului pentru un mandat de trei ani. Fiecare Cameră își alege organisme colegiale de conducere, și anume: Biroul și Conferința președinților. Birou Adunării Naționale reflectă configurația politică a acesteia, potrivit grupurilor parlamentare și este format dintr-un președinte, 6 vicepreședinți 12 secretari și 3 chestori. Președintele Adunării Naționale este și președintele Biroului, ceilalți membri ai acestuia alegându-se anual, în sesiunea parlamentară de primăvară.

Conferința președinților este formată din Președintele Camerei vicepreședinții Biroului, președinții comisiilor permanente și ai grupurilor parlamentare, precum și raportorul general al bugetului Camerei respective. Rolul Conferinței președinților este, în principal, de a stabili ordinea de zi Camerei, din perspectiva raporturilor acesteia cu Guvernul.

Ca organe de lucru, fiecare Cameră își constituie comisii parlamentare care pot fi grupate în două categorii: a) comisii legislative; b) comisii de anchetă sau control.

Comisiile legislative au rolul de a pregăti activitatea legislativă a Camerei. Asemenea comisii pot fi permanente și speciale.

Statutul parlamentarilor. Parlamentarii se bucură de o deplină imunitate constând, în principal, în lipsa răspunderii juridice pentru voturile sau opiniile exprimate în timpul și în legătură cu exercitarea mandatului și în interdicția de a fi urmărit sau arestat pentru comiterea unor fapte penale sau contravenționale, decât cu autorizația Camerei din care face parte, cu excepția cazurilor de flagrant delict.

De asemenea, prin lege organică, sunt prevăzute condițiile de eligibilitate ale deputaților și senatorilor, precum și cazurile de incompatibilitate între mandatul de parlamentar și anumite funcții publice sau activități private ori profesionale.

Este important de observat că fiecare deputat și senator este dublat de un supleant ales concomitent cu deputatul și senatorul respectiv. Unicul rol al supleantului constă în înlocuirea parlamentarului care a decedat sau care este în imposibilitate de a-și exercita mandatul. În felul acesta, se evită alegeri parțiale.

Prin lege, s-au stabilit anumite cazuri de incompatibilitate cu mandatul de deputat și, respectiv, de senator, printre care:

- a) funcțiile publice nonelective;
- b) calitatea de membru al Consiliului Constituțional, al Consiliului Economic și Social, al Consiliului Superior al Magistraturii, al Guvernului;
- c) funcții într-o întreprindere privată.

Atât deputații cât și senatorii pot cumula mandatul parlamentar cu anumite funcții publice electivă, cum ar fi cele de consilier municipal, consilier general și consilier regional. De asemenea, parlamentarii pot desfășura activități profesionale, precum și activități private. În cazul în care apare un conflict de interese între calitatea de parlamentar și o anumită activitate privată, cumulul va putea fi interzis.

Procedura legislativă. Potrivit art 39 din Constituție, inițiativa legislativă revine membrilor Parlamentului și Guvernului. Uzând de această prerogativă constituțională, Guvernul poate înainta oricărui dintre cele două Camere legislative un proiect de lege. În ceea ce privește proiectele de lege privind finanțele, acestea sunt depuse de Guvern la Biroul Adunării Naționale. Parlamentarii, individual sau în colectiv, reprezentând un anumit grup parlamentar, pot depune orice propunere legislativă. Totodată, ei beneficiază de dreptul de a propune amendamente la un proiect sau propunere, indiferent de inițiatorul acestora.

O analiză statistică a proiectelor și propunerilor depuse de inițiatori și votate de Parlament arată că majoritatea covârșitoare a legilor promulgate de Președintele Republicii au fost inițiate de Guvern. Guvernul se poate opune depunerii de către parlamentari a unei propuneri sau amendamente care exced domeniului legii stabilit în art. 34 din Constituție. Procedura legislativă se declanșează prin depunerea proiectului de lege sau a propunerii legislative la Biroul Camerei respective. După depunerea textului legislativ, acesta se distribuie, după caz, membrilor Adunării Naționale sau ai Senatului. Președintele Camerei sesizate trimite proiectul sau propunerea comisiei permanente specializate, care va analiza textul și va propune, dacă este cazul, amendamente. Comisia poate adopta textul iară modificări, îl poate respinge sau îl poate amenda. Amendamentele propuse de comisie sau de plenul Camerei nu pot să modifice concepția inițiatorului. După această fază preliminară, proiectul sau propunerea se înscrie pe ordinea de zi a Camerei și se dezbate în lumina raportului comisiei în ședința publică. Cu prilejul votării, Guvernul poate cere „votul blocat”, potrivit căruia Camera se pronunță cu un singur vot asupra întregului text al proiectului sau numai asupra unei părți a acestuia. În felul acesta, se evită introducerea amendamentelor neagreate de Guvern.

Dacă proiectul este adoptat de o Cameră, se trimite celeilalte Camere care va repeta aceeași procedură. În situația în care a doua Cameră adoptă proiectul în forma primită, legea va fi supusă promulgării.

Controlul parlamentar. În ceea ce privește prerogativele de control ale Parlamentului asupra Guvernului, trebuie să se țină seama de caracterul semiprezidențial al regimului politic. Astfel, potrivit Constituției, Primul-ministru, după deliberare în Consiliul de Miniștri, angajează în fața Adunării Naționale responsabilitatea Guvernului asupra programului de guvernământ sau a unei declarații de politică generală (art. 49 alin. 1). Constituția prevede, de asemenea, posibilitatea Primului-ministru de a angaja răspunderea Guvernului, în fața Adunării Naționale, asupra unui text (art. 49 alin. 3).

Constituția prevede, totodată, că Premierul are facultatea de a cere Senatului aprobarea unei declarații de politică generală (art. 49 alin. 4). Se poate observa că, în acest ultim caz, nu se pune problema angajării răspunderii Guvernului, refuzul Senatului neantrenând, deci, demisia Cabinetului.

În același timp, trebuie menționat că, potrivit Constituției, Președintele Republicii deține dreptul de a numi Primul-ministru și de a ridica mandatului acestuia, în cazul în care șeful Guvernului prezintă demisia Cabinetului (art. 8). Dreptul Președintelui Republicii în ce privește demisia Guvernului a căpătat, în practica „prezidențială”, conotații extraconstituționale, în sensul că Primul-ministru a fost „forțat” de Președintele Republicii să prezinte demisia Guvernului. Raporturile între șeful statului și cel al Guvernului, decurgând din art. 8 din Constituție, denotă componenta prezidențială a regimului politic.

Este interesant de observat cât Senatul nu exercită un control politic asupra Guvernului. Datorită caracterului regimului politic, controlul parlamentar este mai atenuat față de cel exercitat în statele cu un regim politic parlamentar, limitându-se, în principal, la informarea parlamentarilor asupra diferitelor laturi ale activității guvernamentale.

Dreptul la informare se exercită prin formularea de către membrii celor două Camere legislative a întrebărilor orale și scrise, adresate membrilor Guvernului. Procedura întrebărilor scrise nu figurează nici în Constituție, nici în legislația constituțională, rezultând dintr-o tradiție parlamentară (cutumă) inaugurată la începutul secolului XX și receptată în cele două regulamente ale Adunărilor legislative.

Potrivit regulamentelor Camerelor, întrebările scrise sunt puse de un parlamentar unui ministru. Întrebările scrise care vizează politica generală a Guvernului sunt adresate Primului-ministru.

Este expres interzis ca parlamentarii să adreseze celor vizați imputații de ordin personal. Întrebările se remit Președintelui Camerei, care le notifică Guvernului. De asemenea, întrebările sunt publicate într-o publicație oficială. Răspunsurile sunt înapoiate pe aceeași cale, într-un anumit termen. Miniștrii se pot eschiva de la obligația de a răspunde, declarând în scris că, prin refuz, apără un interes public.

O altă modalitate de informare și control o constituie ancheta parlamentară înfăptuită prin comisiile de anchetă. Ancheta parlamentară constă în investigații ordonate de către una dintre Camere, în orice problemă.

Constituția a stabilit o deosebire fundamentală între dreptul de informare și investigare al parlamentarilor și dreptul acestora de a cenzura activitatea Guvernului. În temeiul art. 49 alin. 1 din Constituție, Primul-ministru solicită, practic, Adunării Naționale, un vot de încredere asupra programului de guvernare sau asupra unei declarații de politică generală. Rezultatul votului favorabil este cunoscut sub denumirea de încredere simplă („confidence simple”). Încrederea este acordată cu votul majorității relative a deputaților. Potrivit art. 49 alin. 2 din Constituție, Adunarea Națională pune în cauză responsabilitatea Guvernului, prin votul unei moțiuni de cenzură. Trebuie reținut faptul că această moțiune se depune din inițiativa deputaților. Moțiunea este admisă dacă este semnată de o zecime din numărul deputaților (50 de deputați). Votarea moțiunii are loc după 48 de ore de la depunerea acesteia. Pentru a fi adoptată, moțiunea trebuie votată de majoritatea deputaților. În cazul respingerii moțiunii, semnatarii ei nu pot introduce o altă moțiune în cursul aceleiași sesiuni parlamentare, decât în cazul în care Primul-ministru ar angaja răspunderea Guvernului în fața Adunării Naționale asupra unui text.

În afara moțiunii de cenzură simple, este cunoscut un alt tip de moțiune, rezultată din corelarea angajării de către Premier a răspunderii Guvernului în fața Adunării Deputaților asupra votului unui text, cu moțiunea de cenzură. Temeiul juridic al acestei proceduri este art. 49 alin. 3 din Constituție, potrivit căruia Primul-ministru poate, după deliberare în Consiliul de Miniștri, să angajeze responsabilitatea Guvernului în fața Adunării Naționale asupra votului unui text. În acest caz, textul este considerat ca adoptat, în afară de cazul în care o moțiune de cenzură, depusă în următoarele 24 de ore ale angajării răspunderii, este votată de majoritatea deputaților.

În toate cazurile în care Guvernul este pus în minoritate în fața Adunării Naționale, prin adoptarea unei moțiuni de cenzură, Premierul este dator, potrivit art. 50 din Constituție, să prezinte Președintelui Republicii demisia Guvernului.

5. Puterea judecătorească

Constituția franceză cuprinde un număr de trei articole privitoare la puterea judecătorească, la care se adaugă alte două consacrate Înaltei Curți de Justiție. Cu privire la autoritatea judiciară, Constituția dispune în art.64 că președintele republicii este garantul independenței autorității judiciare. Totodată se precizează că el este asistat de **Consiliul Superior al Magistraturii** în elaborarea unei legi organice care să definească statutul magistraților.

Art.65 din Constituție aduce o serie de precizări în legătură cu Consiliul Superior al Magistraturii. Astfel, este statuat că acest organism este prezidat de președintele republicii, iar ministrul justiției este de drept vicepreședinte al Consiliului, putând suplini pe președinte. Consiliul Superior al Magistraturii mai cuprinde nouă membri desemnați de către președintele republicii, în condițiile stabilite prin legea organică. Atribuțiile acestui Consiliu sunt deosebit de importante: face propuneri pentru numirea de magistrați ai fotoliului prezidențial la Curtea de Casație și pentru numirea primului președinte al Curții de Apel; își dă avizul, în condițiile fixate de o lege organică, asupra propunerilor ministrului justiției referitoare la numirea celorlalți magistrați ai președinției; este consultat în privința grațierilor, în condițiile stabilite, de asemenea, printr-o lege organică. Pe de altă parte, Consiliul Superior al Magistraturii are și atribuțiuni de Consiliu de disciplină. În asemenea situațiuni el este prezidat de primul președinte al Curții de Casație. Constituția mai conține un articol despre autoritatea judiciară, care prevede că nimeni nu poate fi reținut în mod arbitrar. Se mai prevede că autoritatea judiciară, apărătoarea libertății individuale, asigură respectarea acestui principiu în condițiile prevăzute de lege.

În Titlul al IX-lea din Constituție, consacrat **Înaltei Curți de Casație**, se prevede că aceasta este compusă din magistrați aleși, care sunt desemnați de Adunarea Națională și de Senat, după fiecare remaniere guvernamentală sau parțială a acestor Camere. Înalta Curte își alege președintele dintre membrii săi, iar o lege stabilește componența sa, regulile de funcționare și procedura aplicabilă. În legătură cu puterea judecătorească mai trebuie menționat că în Franța există două tipuri de jurisdicție: cea **judiciară**, care judecă procesele între persoanele particulare și aplică pedepse pentru cazul înfrângerii regulilor penale, și un **sistem judiciar administrativ**, competent în cazul litigiilor dintre indivizi și corporațiile publice, statul sau organele sale locale. În ceea ce privește instanțele judiciare, sunt menționate în primul rând tribunalele de mare instanță și tribunalele de instanță, care au înlocuit jurisdicțiile de pace în 1958. Pentru cauzele corecționale există tribunale corecționale și tribunale de poliție pentru infracțiunile de mai mică gravitate. Deciziile acestor tribunale pot fi atacate în fața Curților de apel (35 la număr). Controlul întregii activități judiciare aparține Curții de casație, care dispune de un personal profesionist, organizat în complete, specializate pe diverse probleme, printre care concilierea industrială, de tribunalele marțiale, iar între anii 1963 și 1991 a existat o Curte pentru problemele securității naționale. Cei peste 5.000 judecători existenți în Franța sunt recrutați pe baza unor examene competitive organizate de Școala Națională a Magistraturii, care a fost întemeiată în 1958, iar în 1970 a luat locul Centrului Național pentru Studii Juridice. O distincție tradițională se face între magistrații de sediu, care judecă anumite cauze, și magistrații Parchetului, care îndeplinesc funcții ce privesc preponderent prezentarea de concluzii în instanță și supravegherea urmăririi penale. Un înalt Consiliu al Magistraturii este competent pentru numirea magistraților de sediu, acționând

totodată ca instanță disciplinară. Ierarhic, acesta este supus autorității ministrului de justiție.

Cât privește jurisdicția administrativă, ea reprezintă o caracteristică a sistemului francez, alecărei origini datează din timpul lui Napoleon. Dualitatea sistemului judiciar, deci sistemul jurisdicției judiciare propriu zise și al jurisdicției administrative, a fost uneori criticată, dar în final s-a recunoscut utilitatea și importanța ei. Curțile administrative se găsesc sub controlul Consiliului de Stat care examinează cauzele în apel. În felul acesta, Consiliul de Stat, îndeplinește un rol esențial în exercitarea unui control asupra guvernului și administrației din punct de vedere judiciar, asigurând conformitatea actelor pe care acestea le îndeplinesc cu prevederile Constituției și ale legilor.

6. Consiliul Constituțional

Constituția din 1958 a instituit modelul european de jurisdicție constituțională și a conferit competența de control al constituționalității legilor Consiliului Constituțional. Potrivit art 56 din Constituție, Consiliul Constituțional este alcătuită din două categorii de membri: membri aleși și membri de drept, din prima categorie, fac parte nouă membri desemnați pentru un mandat de nouă ani. Dintre aceștia, câte trei sunt numiți de cele două Camere legislative, iar trei de Președintele Republicii. Sunt membri de drept foștii președinți de Republică, a căror experiență este apreciată utilă pentru activitatea Consiliului Constituțional. Statutul membrilor Consiliului Constituțional este asemănător cu acela al înalților magistrați și al înalților demnitari. Mandatul membrilor aleși ai Consiliului nu poate fi reînnoit.

Componența Consiliului se reînnoiește în proporție de o treime, din trei în trei ani, prin desemnarea a câte unui nou membru, în locul celor cărora le-a expirat mandatul, de către autoritățile investite cu dreptul de a numi membrii Consiliului. Președintele Consiliului Constituțional este numit de Președintele Republicii.

Consiliul Constituțional nu poate fi sesizat de particulari și, de asemenea, el nu se poate sesiza din oficiu.

Atribuțiile Consiliului Constituțional pot fi grupate în trei categorii: 1) jurisdicția în materie de contencios electoral; 2) avizarea sau consultarea privind anumite proceduri constituționale; 3) controlul constituționalității legilor.

În materie de proceduri electorale, Consiliul Constituțional deține prerogativa de a se pronunța în legătură cu constituționalitatea organizării referendumurilor, a procedurii de alegere a Președintelui Republicii, precum și asupra legalității alegerilor parlamentare. Ca organ de consultare sau avizare, Consiliul Constituțional este competent să se pronunțe în legătură cu motivele care îl împiedică pe șeful statului să-și îndeplinească atribuțiile, cu neconcordanța dintre acordurile internaționale pe care statul francez intenționează să ie încheie și prevederile Constituției, precum și cu întrunirea condițiilor în care Președintele Republicii este îndrituit să recurgă la puterile ce îi sunt conferite prin art. 16 din Constituție. În ceea ce privește controlul de constituționalitate, Consiliul se pronunță obligatoriu asupra constituționalității legilor organice, de asemenea, înainte de a fi promulgate, la sesizarea Președintelui Republicii, a Primului-Ministru, a președinților celor două Camere legislative sau a unui număr de 60 deputați sau senatori. Există, apoi, situațiunea unor controale facultative sau provocate, când Consiliul poate fi sesizat de Președintele Republicii, de primul ministru, de președintele Adunării Naționale, de președintele Senatului sau de 60 de deputați sau de 60 de senatori. Potrivit art. 62 din Constituție, o dispoziție declarată neconstituțională nu poate fi promulgată sau pusă în aplicare.

Referitor la neconstituționalitatea legilor, se observă că de fapt Consiliul nu anulează niciodată o lege, ci numai declară că ea nu este conformă cu Constituția. Și aici se fac, în mod

necesar, unele delimitări. Astfel, când Consiliul Constituțional apreciază că **o anumită dispoziție neconstituțională este inseparabilă de totalitatea legii**, este logic ca întreaga lege să fie considerată neconstituțională. În schimb, **dacă dispoziția declarată neconstituțională nu este inseparabilă de restul prevederilor legii**, președintele republicii poate promulga legea cu excepția textului considerat neconstituțional; acesta poate fi modificat, fiind supus unei noi dezbateri parlamentare sau Președintele Republicii poate să ceară Adunărilor o nouă deliberare asupra legii în cauză.

Autoritatea deciziilor Consiliului Constituțional este foarte mare, acestea nefiind susceptibile de recurs.

Lucru individual: Argumentați în 3-5 fraze în scris semnificația: ”Sistemul bipartidismului francez sub forma multicameralismului”

Întrebări de autoevaluare: 1. Care sunt particularitățile Constituției franceze din 1958? 2. În ce condițiile istorice s-a adoptat Constituția celei de-a V Republici franceze? 3. Argumentați tipul formei prezidențiale de guvernământ francez (semiprezidențialismul). 4. Care este modul de alegere a șefului de stat? 5. Explicați care este rolul șefului de stat în cadrul raporturilor cu celelalte organe de stat în Franța? 6. Care sunt particularitățile modului de formare a ambelor camere ale Parlamentului francez? 7. Scoateți în evidență atributele similare și diferențiate ale celor două camere ale parlamentului francez. 8. Constatați care este locul Guvernului francez și care sunt raporturile dintre președintele statului și primul ministru? 9. Explicați importanța partidelor politice în viața politică și socială a Franței. 10. Care este pecificul controlului de constituționalitate francez?

Bibliografie recomandată:

1. Constituția Republicii Franceze, din 4 octombrie 1958 // <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/02/franta.pdf>
2. Arseni Alexandu., Ivanov V., Suholitco Leontie., Drept constituțional comparat, CE USM, Chișinău 2003
3. Duculescu Victor, Calinoiu Constanta, Duculescu Georgeta, Drept constituțional comparat, Editura Lumina Lex, București, 2007
4. Ionescu Cristian, Drept constituțional comparat. București, Editura: All Beck, 2008
5. M. Criste, Drept constituțional comparat, Timișoara, Worldteach, 2005
6. M. Gutan, Sisteme de drept comparate. Introducere in teoria generala a dreptului comparat, București, Hamangiu, 2014
7. A. Iftimiei, Drept comparat si sisteme juridice contemporane, ed. a 2-a, București, Universul Juridic, 2020
8. P. Legrand, Dreptul comparat, București, Lumina LEX, 2001
9. Simon-Louis Formery, La Constitution commentée. Article par article, 12e édition, Paris, Hachette Supérieur, 2008 – 2009
10. Pierre Avril et Gérard Conac, La Constitution de la République Française. Textes et révisions, Montchrestien, E.J.A., Paris, 1996
11. Maurice Duverger, Les constitutions de la France. Presses universitaires de France, Paris, 1987
12. https://drept.unibuc.ro/documente/dyn_doc/publicatii/revistastiintifica/Armanu%20An%20dreea%20Paula.pdf

SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL ROMÂNIEI

1. **Caracteristica Constituției României.**
2. **Parlamentul României.**
3. **Președintele României.**
4. **Guvernul României.**
5. **Puterea judecătorească**

1. Caracteristica Constituției României.

Noua Constituție a României a fost elaborată pe baza unui studiu atent al constituțiilor țărilor democratice, ca și a valorificării celor mai bune tradiții din trecutul gândirii constituționale românești. Intrarea în vigoare a noii Constituții ca urmare a referendumului din 8 decembrie 1991 nu a constituit însă punctul "terminus" al schimbărilor constituționale. După cum arată însuși textul Constituției, urmau să fie înființate, în perioada care a urmat, o serie de instituții noi, printre care Curtea Constituțională, Curtea de Conturi, Avocatul Poporului, și să fie numiți din nou membrii Curții Supreme de Justiție.

O importantă inovație a Constituției din 1991, care de fapt preia o dispoziție ce s-a afirmat cu putere în ultimele decenii în dreptul constituțional comparat, este aceea a superiorității ordinii juridice internaționale față de ordinea juridică internă și a aplicării tratatelor ce privesc drepturile omului în ordinea internă din România. Aceste importante prevederi marchează o schimbare fundamentală de concepție față de vechea optică existentă înainte de 1989, care refuza aplicarea instrumentelor internaționale în măsura în care nu fuseseră acceptate expres în virtutea propriei suveranități.

Este cert că funcționarea în bune condiții a tuturor mecanismelor prevăzute de noua Constituție implică un grad sporit de înțelegere a separației puterilor în stat, evitarea amestecului unei puteri în treburile celeilalte, un respect sporit față de norma de drept, față de reglementările internaționale la care România a devenit parte. Integrarea României în noua ordine juridică europeană revendică un rol sporit pentru drepturile și libertățile omului care se cer a fi respectate cu strictețe, cultivarea respectului față de lege trebuind să devină o rațiune a însăși existenței și a funcționării organelor statului. Este neîndoielnic că asemenea transformări de substanță vizează însușirea nu numai a "literei" noilor reglementări constituționale, dar și a spiritului lor, a cerinței respectării principiilor și normelor juridice pe care trebuie să se întemeieze statul de drept. Edificarea întregii vieți politice românești pe ideile de drept și legalitate a devenit și devine tot mai mult o condiție a acceptării României ca membru cu drepturi depline al comunității statelor lumii, al unor organisme internaționale.

Reforma constituțională din anul 2003, și-a propus ca obiectiv principal asigurarea cadrului constituțional adecvat, a temeiului juridic pentru integrarea euro-atlantică a României, precum și pentru armonizarea prevederilor constituționale cu reglementările Uniunii Europene.

Promovând cu consecvență ideea respectului față de om și de drepturile sale fundamentale, ordinea juridică instaurată în România după abolirea regimului totalitar a repus în drepturile sale firești recunoașterea și garantarea demnității umane, adevărată condiție pentru promovarea valorilor statului de drept, pentru eliminarea oricărui vestigii ale arbitrarului din viața societății noastre, pentru făurirea unei democrații durabile. Titlul II din Constituția României din 1991, intitulat "Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale", reprezintă unul dintre domeniile cele mai importante ale reglementărilor constituționale. El cuprinde nu numai o enumerare clară și corespunzătoare a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale dar, în același timp, enunță garanții de natură să asigure respectul ferm al acestora.

Constituția României face referire expresă la faptul că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenești sunt interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația universală a drepturilor omului, cu pactele și tratatele la care România este parte. În ceea ce privește neconcordanțele între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, „cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile” – așa cum se precizează în Constituția revizuită în anul 2003.

Caracteristicile statului român sunt: unitar și indivizibil, național, suveran și independent fiind expresia părților constitutive ale statului în accepțiunea sa extinsă (teritoriu, populație, națiune, putere politică, suveranitate).

Locuitorii României dobândesc de la statul român, în condițiile legii, o singură cetățenie. Caracterul unitar al statului nu exclude împărțirea în unități administrativ-teritoriale (județe, orașe, comune) și exercitarea unor servicii publice de către autoritățile locale. Statul unitar presupune o anumită autonomie administrativă, în condițiile respectării, în mod egal, a aceleiași ordini de drept de către autoritățile locale.

Consiliile locale alese, ca și primarii, nu sunt supuși unei subordonări administrative directe față de puterea centrală. Totuși, autonomia unităților administrativ-teritoriale nu înseamnă independența acestora față de stat și de legile acestuia. Prefecții, care reprezintă guvernul pe plan local, veghează ca activitatea să se desfășoare în condițiile prevăzute de lege și Constituție.

România este un stat de drept, democratic și social.

Constituția actuală a României, se poate considera că este o constituție rigidă. Inițiativa revizuirii poate să aparțină Președintelui României, la propunerea Guvernului, a cel puțin unei pătrimi din numărul deputaților sau al senatorilor, precum și a cel puțin 500.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din județele țării, iar în fiecare din județe sau în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 20.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative,

În ceea ce privește procedura de revizuire, proiectul trebuie să fie adoptat de Camera Deputaților și de Senat, cu o majoritate de cel puțin 2/3 din numărul membrilor fiecărei Camere. Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună hotărăsc cu votul a 3/4 din numărul deputaților și senatorilor. Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendumul organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire. Constituția revizuită intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al României a hotărârii Curții Constituționale, pentru confirmarea rezultatului referendumului.

2. Parlamentul României

Constituția din 1991 prevede că, Parlamentul este un organ reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării. Parlamentul actual al României are o structură bicamerală, el este alcătuit din Camera Deputaților și Senat.

Camera Deputaților și Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret, liber exprimat. Potrivit legii electorale se folosește sistemul de scrutin uninominal, potrivit principiului reprezentării proporționale. Numărul deputaților și al senatorilor se stabilește potrivit normei de reprezentare, determinată de Legea electorală în raport cu populația țării. Întrucât norma de reprezentare raportată la numărul de locuitori este mai mare în cazul senatorilor decât al deputaților, Senatul are un număr de membri mai mic decât Camera Deputaților. Atât pentru constituirea Camerei Deputaților, cât și a Senatului au dreptul să voteze pentru candidații propuși,

toți cetățenii de la vârsta de 18 ani (cu excepțiile prevăzute de lege). În ceea ce privește vârsta candidaților, există o diferență între cele două Camere. Astfel, ei trebuie să fi împlinit până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de 23 de ani, pentru a fi aleși în Camera Deputaților și vârsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat. Camera Deputaților și Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani.

Între cele două Camere ale Parlamentului României nu există deosebiri fundamentale nici din punct de vedere al modului cum sunt alese, nici al mandatului și nici al competenței. Totuși, ele sunt implicate în procesul legislativ cu rol decizional în domenii diferite, în condițiile stabilite de Constituție.

Constituția și Regulamentul ședințelor comune ale Camerei Deputaților și Senatului prevăd situațiile în care cele două Camere se întrunesc în ședință comună, printre care enumerăm: primirea mesajului Președintelui României; aprobarea bugetului de stat și bugetului asigurărilor sociale de stat; declararea mobilizării generale sau parțiale; declararea stării de război; suspendarea sau încetarea ostilităților militare; aprobarea strategiei naționale de apărare a țării; examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Tării și ale Curții de Conturi; numirea, la propunerea Președintelui României, a directorilor serviciilor de informații și exercitarea controlului asupra acestora etc.

Membrii Guvernului au acces la lucrările Camerei Deputaților sau ale Senatului, iar dacă se solicită prezența lor, participarea este obligatorie.

Camerele hotărăsc cu privire la legi, hotărâri, moțiuni simple, precum și asupra celorlalte acte cu caracter politic, prin vot. Votul deputaților și senatorilor este personal. Votul poate să fie deschis sau secret.

Legile ordinare și hotărârile, se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți în fiecare Cameră. Astfel, dacă în sală există cvorumul de jumătate plus unu, legea ordinară sau hotărârea se poate adopta cu jumătate plus unu din numărul parlamentarilor prezenți. Legile organice și hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorității membrilor fiecărei Camere, adică cu majoritatea absolută. În acest caz, înseamnă că cvorumul coincide cu majoritatea necesară adoptării. Numărul deputaților sau senatorilor prezenți trebuie să fie mai mare decât cvorumul, întrucât se presupune că o lege nu poate fi adoptată cu unanimitate.

Legile constituționale se adoptă cu două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere, ceea ce înseamnă că majoritatea de două treimi coincide cu cvorumul legal. În această situație, ca și cea precedentă, se presupune că numărul membrilor prezenți este mai mare de două treimi, pentru că altfel, ar fi nevoie de unanimitate de voturi pentru a adopta o lege constituțională.

Dreptul la inițiativă legislativă revin următoarelor subiecte: Guvernului, deputaților, senatorilor, precum și unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot.

Proiectele de lege și propunerile legislative se supun dezbaterii Parlamentului însoțite de avizul Consiliului Legislativ. Avizul este consultativ și se trimite într-un anumit termen. Dacă termenul nu este respectat, lipsa avizului nu împiedică desfășurarea procedurii. Avizul Consiliului Legislativ are în vedere concordanța proiectelor de lege sau propunerilor legislative cu Constituția, respectarea normelor de tehnică legislativă, implicațiile noii reglementări cu legislația în vigoare etc.

După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere în ordinea prevăzută de Constituție potrivit competenței lor care va decide definitiv. Senatul sau Camera Deputaților se pronunță asupra proiectelor de legi și a propunerilor legislative, în termen de 45 de zile. Pentru coduri sau alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile, iar asupra ordonanțelor de urgență este necesar să se pronunțe în 30 de zile. În cazul depășirii termenelor prevăzute se consideră că

proiectul de lege sau propunerea legislativă a fost adoptată în forma înaintată de inițiator. În acest caz, adoptarea se anunță în plenul Camerei respective, iar proiectul de lege se va transmite către Camera care va decide definitiv. Dacă s-a adoptat un raport și s-au dat avize de către comisiile parlamentare, ori s-au propus amendamente, acestea se înaintează anexate la proiect ca material documentar. Camera Deputaților sau Senatul, în situația în care au competență decizională pot să adopte cu sau fără modificări, un proiect de lege sau propunere legislativă primite de la cealaltă Cameră.

Proiectele de legi și propunerile legislative adoptate sau respinse de Senat sau de Camera Deputaților, ca primă Cameră sesizată, se semnează de președintele Camerei respective și se înaintează Camerei decizionale. Aceasta din urmă, hotărăște definitiv asupra proiectelor de lege și asupra propunerilor legislative; ele sunt semnate de președintele Camerei și depuse la secretarul general al Senatului sau Camerei Deputaților în vederea exercitării dreptului de sesizare a Curții Constituționale și a îndeplinirii formalităților de promulgare.

În cazul în care legea se adoptă, Camera cu competență decizională, o depune la secretarii generali ai Camerelor și o comunică în termenele stabilite de regulamente, înainte de a fi trimisă spre promulgare, Guvernului, Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și Avocatului Poporului în vederea exercitării dreptului de sesizare a Curții Constituționale prin obiecția de neconstituționalitate.

Dacă Curtea Constituțională sesizată de subiectele îndreptățite, constată neconstituționalitatea unor prevederi, Camera Deputaților sau Senatul le reexaminează pentru le pune în acord cu decizia Curții Constituționale, pe baza raportului Comisiei juridice de disciplină și imunități. Reexaminarea textelor declarate neconstituționale se face mai întâi de prima Cameră sesizată potrivit competenței stabilite de Constituție.

Funcțiile parlamentului sunt:

a) aprobarea orientărilor generale în politica internă și externă cuprinse în programul Guvernului, precum și a măsurilor propuse de Președintele României în situațiile critice de ordin intern sau internațional;

b) transpunerea în formă normativă a programului de guvernare și organizarea principalelor relații sociale prin legiferare;

c) investirea, alegerea, avizarea formării sau revocarea unor autorități statale;

d) controlul parlamentar asupra executivului și a altor autorități;

e) rezolvarea petițiilor cetățenilor.

Deputații și senatorii dispun de prerogativele autorității publice pe durata mandatului. Constituția prevede un sistem de protecție referitoare la incompatibilități și imunitatea parlamentară. Potrivit Constituției, calitatea de deputat sau senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de membru al Guvernului, nu se poate cumula funcția de deputat cu funcția de senator. De asemenea este incompatibilă calitatea de deputat sau senator și aceea de Președinte al României.

Imunitatea nu absolvă de răspundere juridică, ci prevede o procedură de protecție a mandatului parlamentar. Această procedură este reglementată de Legea fundamentală. Deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. Ei pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați, reținuți sau arestați fără încuviințarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Urmărirea și trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție. În caz de infracțiune flagrantă, deputații sau senatorii pot fi reținuți și supuși percheziției.

Ministrul Justiției îl va informa imediat pe președintele Camerei asupra reținerii și percheziției. În cazul în care Camera sesizată consideră că nu există temeii pentru reținere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri.

Deputatul sau senatorul nu poate renunța la imunitate parlamentară, întrucât regimul de imunități este de ordine publică.

3. Președintele României

Președintele României are, mai întâi, rolul de a reprezenta statul român și de a fi garantul independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării, exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

Constituția consemnează că mandatul Președintelui României este de 5 ani și se exercită de la data depunerii jurământului. Președintele este ales prin vot universal și direct cu majoritatea absolută de voturi a alegătorilor. Funcția de Președinte al României nu se poate îndeplini, decât pentru cel mult două mandate.

În situații excepționale, mandatul poate fi prelungit prin lege organică, în caz de război sau catastrofă, așa cum precizează Constituția.

Mandatul președintelui poate să înceteze și în alte condiții și anume vacanța funcției, care poate avea loc, datorită demisiei, demiterii din funcție, imposibilității definitive a exercitării atribuțiilor, decesul.

Vacanța funcției poate interveni datorită unor împrejurări naturale, cum ar fi imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor și decesul, și datorită unor împrejurări care depind de voință, fie prin decizia unor instituții, cum ar fi demiterea sau demisia din proprie inițiativă a Președintelui.

Imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor de către Președinte, intervine, de obicei, din motive de sănătate foarte grave.

Decesul este un proces natural care reclamă în mod evident, înlocuirea Președintelui.

Demisia este un act unilateral de voință al Președintelui care poate interveni din diferite motive pe care acesta le apreciază personal.

Cu toate că Președintele României este protejat în exercitarea mandatului, există totuși anumite limite. El nu este absolvit de răspundere juridică sau politică dacă își exercită atribuțiile prin încălcarea prevederilor constituționale.

Demiterea intervine în două situații: în cazul suspendării din funcție a Președintelui sau punerii sub acuzare.

a) În cazul săvârșirii unor fapte grave prin care se încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților și senatorilor și se aduce imediat la cunoștință Președintelui. Dacă propunerea este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui (art. 95). Referendumul pentru demiterea Președintelui României este obligatoriu și se stabilește prin hotărâre a Parlamentului. Cetățenii care participă la referendum au dreptul să se pronunțe prin „Da” sau „Nu” la următoarea întrebare înscrisă în buletinul de vot: „Sunteți de acord cu demiterea Președintelui României?” Demiterea Președintelui este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul țării, ale cetățenilor care au participat la referendum. Măsura demiterii din funcție a Președintelui României intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al României, a hotărârii Curții Constituționale privind rezultatele referendumului.

b) Potrivit prevederilor Constituției, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor. Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de majoritatea deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui României pentru a putea da explicații cu privire la faptele care i se impută. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție. Președintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare. De la data punerii sub acuzare și până la data demiterii, Președintele este suspendat de drept (art. 96).

Aceste situații reclamă stabilirea unui Președinte interimar (care să exercite provizoriu funcția), care se asigură în ordine, de președintele Senatului sau de președintele Camerei Deputaților iar Curții Constituționale îi revine rolul să constate existența împrejurărilor care justifică interimatul și să comunice cele constatate Parlamentului și Guvernului.

Președintele interimar nu se poate adresa Parlamentului cu mesaje cu privire la principalele probleme ale națiunii; nu poate să dizolve Parlamentul; nu poate cere poporului să-și exprime voința prin referendum.

În timpul mandatului, Președintele României nu poate fi membru al unui partid și nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată.

Președintele României nu poate fi tras la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. Această prevedere asigură independența Președintelui, libertatea acestuia de a-și îndeplini atribuțiile fără să se teamă că va fi tras la răspundere penală sau civilă, atât în timpul mandatului, cât și după încheierea lui.

Atribuțiile Președintelui României:

Atribuții privind legiferarea. Președintele promulgă legile trimise de Parlament, în cel mult 20 de zile de la primire. Înainte de promulgare, Președintele României poate să ceară Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii. De asemenea, poate să ceară verificarea constituționalității ei. În aceste situații, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea Deciziei Curții Constituționale, prin care i s-a confirmat constituționalitatea. Președintele nu are inițiativă legislativă, așa cum au șefii de stat în alte țări.

Atribuțiile Președintelui în problemele politice generale ale națiunii În această categorie se încadrează posibilitatea Președintelui României de a adresa mesaje Parlamentului cu privire la principalele probleme ale națiunii. De asemenea, Președintele poate consulta Guvernul cu privire la problemele urgente de importanță deosebită. În spiritul acestei conlucrări se înscrie și posibilitatea Președintelui de a lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice și, la cererea primului-ministru, și în alte situații. În Constituție se prevede expres că Președintele României prezidează ședințele Guvernului la care participă (art. 87). O atribuție extrem de importantă o constituie solicitarea adresată poporului de a-și exprima voința cu privire la probleme de interes național prin referendum. Președintele poate întreprinde acest demers, după consultarea Parlamentului. Punctul de vedere al Parlamentului asupra referendumului inițiat de Președintele României urmează să fie exprimat printr-o hotărâre adoptată în ședința comună a celor două Camere, cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Atribuții privind alegerea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități Publice. În virtutea principiului separației și echilibrului puterilor în stat, care reclamă și independența acestora, dar și un control reciproc, unele atribuții ale Președintelui se efectuează în conlucrare cu Parlamentul și cu alte autorități. Printre cele mai importante atribuții ale Președintelui se numără desemnarea unui candidat pentru funcția de prim-ministru și numirea

Guvernului pe baza votului de încredere acordat de Parlament. Desemnarea candidatului se face în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament.

În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a postului, Președintele poate să revoce și să numească pe unii membri ai Guvernului, la propunerea primului-ministru.

În mod excepțional, Constituția îi atribuie Președintelui posibilitatea de a dizolva Parlamentul, într-o singură situație, și anume dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură. Președintele poate proceda la acest act după consultarea președinților celor două Camere și a liderilor grupurilor parlamentare (art. 89). Parlamentul nu poate fi dizolvat în cursul unui an decât o singură dată. De asemenea, Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui României și nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență.

Președintele României numește trei judecători la Curtea Constituțională. De asemenea, propune Parlamentului doi membrii ai Consiliului Național al Audiovizualului. Președintele numește în funcție judecătorii și procurorii, cu excepția celor stagiați, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

Președintele României acordă gradele de mareșal, de general și amiral și numește în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege.

Atribuții în domeniul apărării țării și asigurarea ordinii publice. Președintele României este comandantul suprem al forțelor armate și îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a țării. El poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau generală a forțelor armate. De asemenea, în caz de agresiune armată îndreptată împotriva țării, Președintele României ia măsuri pentru respingerea agresiunii și aduce neîntârziat la cunoștința Parlamentului, această situație, printr-un mesaj.

El poate să instituie starea de urgență sau starea de asediu, în întreaga țară sau în unele unități administrativ teritoriale. În asemenea situații solicită Parlamentului încuviințarea măsurii adoptate, în cel mult cinci zile de la instituirea acesteia (art. 93).

Atribuții în domeniul politicii externe. Președintele României încheie tratate internaționale în numele României, negociate de Guvern și le supune spre ratificare Parlamentului într-un termen rezonabil. Președintele, la propunerea Guvernului, acreditează și recheamă reprezentanții diplomatici ai României și aprobă înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice; acreditează în România reprezentanții diplomatici ai altor state (art. 91).

Atribuții cu caracter solemn, onorific. Președintele României acordă decorații și titluri de onoare.

Atribuții cu caracter jurisdicțional. Acordarea grațierii individuale.

Constituția nu se opune să i se recunoască Președintelui României și alte atribuții prevăzute de legi organice sau ordinare.

4. Guvernul României.

Guvernul este autoritatea publică a puterii executive, care funcționează în baza votului de încredere acordat de Parlament, și care asigură, potrivit programului său de guvernare, acceptat de asemenea de Parlament, realizarea politicii interne și externe a țării.

Guvernul este alcătuit din prim-ministru, miniștri și alți membri stabiliți prin legi organice. Pot fi membri ai Guvernului persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară,

care se bucură de exercițiul drepturilor electorale, nu au suferit condamnări penale și nu se găsesc în cazurile de incompatibilitate prevăzute de legi.

Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru în urma consultării partidului care are majoritate absolută în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament.

Candidatul pentru funcția de prim-ministru va cere, potrivit Constituției, în termen de zece zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului și a întregii liste a Guvernului. Parlamentul aprobă Cabinetul și programul printr-o hotărâre. Programul și lista Guvernului se dezbate de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului, cu votul majorității deputaților și senatorilor, deci cu majoritate absolută. Ședința fiind comună, nu se face distincție între senatori și deputați în ceea ce privește obținerea acestei majorități.

Guvernul, prin programul său de guvernare acceptat de Parlament, este împuternicit să asigure realizarea politicii interne și externe a țării și să exercite conducerea generală a administrației publice. Constituția precizează că în îndeplinirea atribuțiilor sale, Guvernul cooperează cu organismele sociale interesate. Primul-ministru conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia. Primul-ministru prezintă Camerei Deputaților sau Senatului rapoarte și declarații cu privire la politica Guvernului care se dezbate cu prioritate.

Funcția de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de deputat sau senator. De asemenea, ea este incompatibilă cu exercitarea unei funcții de reprezentare profesională salarizate în cadrul organizațiilor cu scop profesional sau cu scop comercial.

Guvernul răspunde din punct de vedere politic numai în fața Parlamentului pentru întreaga sa activitate. Fiecare membru al Guvernului răspunde politic solidar cu ceilalți membri pentru activitatea Guvernului și pentru actele acestuia.

Actele Guvernului. Guvernul adoptă hotărâri și ordonanțe. Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor. Prin intermediul acestora Guvernul soluționează numeroase dintre atribuțiile sale.

Ordonanțele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, în limitele și în condițiile prevăzute de aceasta. Ordonanțele se emit în domenii care nu fac obiectul legilor organice. Legea de abilitare stabilește în mod obligatoriu, domeniul și data până la care se pot emite ordonanțe. Dacă legea de abilitare o cere, ordonanța se supune aprobării Parlamentului, până la împlinirea termenului de abilitare. Nerespectarea termenului atrage încetarea efectelor ordonanței.

În situații extraordinare, a căror reglementare nu poate fi amânată, Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora. Ele intră în vigoare numai după depunerea lor spre dezbateră în procedură de urgență la Camera competentă să fie sesizată și după publicarea lor în Monitorul Oficial al României. Camerele, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere. Dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu se pronunță asupra ordonanței, aceasta este considerată adoptată și se trimite celeilalte Camere care decide de asemenea în procedură de urgență. Întrucât ordonanța de urgență cuprinde norme de natura legii organice, se aprobă cu majoritate absolută. Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică.

5. Puterea judecătorească.

Autoritatea judecătorească se compune din instanțele judecătorești, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii, potrivit Legii de organizare judiciară.

Instanțele judecătorești. Constituția prevede că justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege (art. 126). Legea de organizare judiciară menționează că, justiția se realizează prin următoarele instanțe judecătorești: Înalta Curte de Casație și Justiție; curți de apel; tribunale; tribunale specializate; judecătorii. Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești. Prin urmare, Curtea soluționează recursurile în casație, care este calea de atac extraordinară, prin care se urmărește realizarea controlului judiciar, exclusiv pe probleme de drept. Instanțele ordinare se pronunță asupra situației de fapt, iar Înalta Curte de Casație și Justiție urmărește să realizeze o interpretare unitară a legilor. Deciziile de interpretare ale Înaltei Curți de Casație și Justiție se publică în Monitorul Oficial al României și au caracter obligatoriu pentru celelalte instanțe.

Statutul judecătorilor. Aceștia sunt independenți și se supun numai legii. De asemenea, judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili. Ei pot fi eliberați din funcțiile lor numai în condițiile expres prevăzute de lege (demisie, pensionare, sancțiune disciplinară, incapacitate profesională sau boală psihică, condamnare penală etc.). Propunerile de numire, promovare, transferare și sancționare a judecătorilor sunt de competența Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile legii.

Funcția de judecător este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Ministerul Public. În activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății, apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete. Acestea funcționează pe lângă instanțele de judecată, conduc și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare.

Procurorii își exercită activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției.

Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Consiliul Superior al Magistraturii este, potrivit Constituției, garantul independenței justiției, acesta prin exercitarea atribuțiilor sale asigură funcționarea eficientă a sistemului judiciar și respectare legii în desfășurarea carierei profesionale a magistraților.

Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri. Durata mandatului acestora este de 6 ani, fără posibilitatea reînvestirii. Din această instituție fac parte trei categorii de membri: a) magistrați desemnați în adunările generale; b) reprezentanți ai societății civile; c) membrii de drept.

Din prima categorie fac parte 14 membri aleși în adunările generale ale magistraților și validați de Senat; aceștia sunt constituiți în două secții, una pentru judecători, din care fac parte 9 judecători, și alta pentru procurori, din care fac parte 5 procurori.

În a doua categorie sunt doi reprezentanți ai societății civile, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de o reputație profesională și morală deosebită, aleși de Senat; ei participă numai la lucrările în plen.

A treia categorie care sunt membri de drept ai Consiliului este reprezentată de: ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret. Acestea sunt definitive și irevocabile, cu excepția situațiilor când îndeplinește rolul de instanță de judecată, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și a procurorilor.

Președintele României prezidează, fără drept de vot, lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă.

Consiliul Superior al Magistraturii asigură respectarea legii și a criteriilor de competență și etică profesională în desfășurarea carierei profesionale a judecătorilor și procurorilor.

Judecătorul sau procurorul care consideră că independența, imparțialitatea sau reputația profesională îi este afectată în orice mod, se poate adresa Consiliului Superior al Magistraturii care, după caz, poate dispune verificarea aspectelor semnalate, publicarea rezultatelor acesteia, poate sesiza organul competent să decidă asupra măsurilor care se impun sau poate dispune orice altă măsură corespunzătoare, potrivit legii.

Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată pentru secțiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și procurorilor. Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii pot fi atacate la Înalta Curte de Casație și Justiție.

Lucru individual: Faceți o comparație a activității instituțiilor politice potrivit Constituției României și Constituției Republicii Moldova

Întrebări de autoevaluare: 1. Stabiliți în ce condiții istorice s-a adoptat Constituția din 1991? 2. Care este structura și mandatul Parlamentului? 3. Explicați modul de alegere a șefului de stat? 4. Care este rolul șefului de stat în cadrul raporturilor cu celelalte organe de stat în România? 5. Ce tip de parlament are România? 6. Care este modul de formare a ambelor camere ale Parlamentului român? 7. Determinați atributele similare și diferențiate ale celor două camere ale parlamentului român? 8. Care este locul Guvernului român și raporturile dintre președintele statului și primul ministru? 9. Ce a determinat necesitatea revizuirii Constituției României? 10. Stabiliți specificul statutului alesului în Parlamentul României. 11. Ce particularități sunt în construcția sistemului judiciar român?

Bibliografie recomandată:

1. Constituția României din 1991 // <https://www.constitutiaronaniei.ro/>
2. Victor Duculescu, Georgeta Duculescu, Revizuirea Constituției. Istoric. Drept comparat. Documente.Opinii, Editura „Lumina Lex“, București, 2002
3. Victor Duculescu, Protecția juridică a drepturilor omului, mijloace interne și internaționale , Ediție nouă, revăzută și adăugită, Editura "Lumina Lex", București, 1998
4. Constanța Călinoiu, Victor Duculescu, Drept parlamentar, Editura Lumina Lex, București, 2006
5. Simona Th. Livia Mihăilescu, Drept constituțional și instituții politice. Curs universitar, ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2017
6. Verginia Vedinaș, Drept administrativ, Ed. Universul Juridic, București, 2006
7. Arseni Alexandu., Ivanov V., Suholitco Leontie., Drept constituțional comparat, CE USM, Chișinău 2003
8. Duculescu Victor, Calinoiu Constanta, Duculescu Georgeta, Drept constituțional comparat, Editura Lumina Lex, București, 2007
9. Ionescu Cristian, Drept constituțional comparat. București, Editura: All Beck, 2008
10. M. Criste, Drept constituțional comparat, Timișoara, Worldteach, 2005

11. M. Gutan, Sisteme de drept comparate. Introducere in teoria generala a dreptului comparat, București, Hamangiu, 2014
12. A. Iftimiei, Drept comparat si sisteme juridice contemporane, ed. a 2-a, București, Universul Juridic, 2020
13. P. Legrand, Dreptul comparat, București, Lumina LEX, 2001

SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL REPUBLICII FEDERATIVE A GERMANIEI

- 1. Contextul politico-istoric al formării sistemului.**
- 2. Caracteristica Constituției german**
- 3. Parlamentul Germaniei**
- 4. Președintele Germaniei**
- 5. Guvernul federal**
- 6. Puterea judecătorească**

1. Contextul politico-istoric al formării sistemului.

Între procesul de formare a sistemului constituțional postbelic al Germaniei Federale și cel al Italiei, există câteva asemănări frapante, generate, în principal, de poziția asemănătoare a celor două state - ca țări învinse - față de Puterile Aliate. Astfel, atât Italiei, cât și Germaniei li s-au „oferit” modele de guvernare fără a se asigura popoarelor respective deplină libertate de opțiune pentru un sistem de guvernământ sau pentru altul. Faptul că, de pildă, în Italia opțiunea pentru forma de stat republicană și pentru regimul politic parlamentar a fost rezultatul unui referendum, precum și faptul că în Germania, guvernele și parlamentele locale (organisme reprezentative) au fost cele care au inițiat premisele democrației parlamentare, nu infirmă afirmația făcută mai sus.

Cele două state se aflau sub ocupație militară, fapt ce știrbea suveranitatea poporului și îngrădea libertatea sa de opțiune politică.

Analistul celor două procese constituționale la care ne-am referit poate distinge următoarele asemănări între acestea:

- a) nici una dintre cele două țări nu a avut anterior o îndelungată tradiție parlamentară;
- b) regimurile politice instituționalizate în fiecare dintre cele două țări după anul 1945 au fost clădite pe ruinele fascismului și în vidul de putere creat prin distrugerea statului fascist;
- c) atât în Italia cât și în Germania, Constituantul, neîntranind pe deplin atribuțiile suveranității, a acționat, practic, sub un regim de ocupație, Aliații influențând astfel procesul de adoptare a Legii fundamentale. De altfel, o asemenea „influență” a fost exercitată în aceeași perioadă și în Japonia, precum și în statele europene aflate sub controlul sau, chiar, sub ocupația sovietică;
- d) regimul parlamentar introdus în cele două țări nu a avut o bază politică stabilă, deoarece regimurile fasciste anterioare au anihilat practic orice opoziție politică, inclusiv a păturilor sociale ale burgheziei.

De ce s-a optat pentru parlamentarism și nu pentru un regim prezidențial? Opțiunea se explică în parte, prin teama Aliaților față de o eventuală concentrare a puterii executive - specifică prezidențialismului - în mâinile unui singur lider care ar fi fost mai târziu tentat să guverneze "după modelul „Führerului” sau al „Ducelui” precum și prin preocuparea Constituantelor alese în cele două țări, de a da satisfacție popoarelor respective care aspirau la un

model de guvernare în care reprezentanții săi să aibă un rol predominant față de puterea executivă. Regimul politic stabilit în condițiile menționate și reflectat în dispozițiile constituționale prezintă trăsăturile clasice ale regimului parlamentar generalizat la acea dată în Europa.

După reunificarea celor două state germane pe data de **03.10.1990**, Constituția Republicii Federative a Germaniei a fost extinsă și pe teritoriul Republicii Democrate Germania. Practic, la **26.07.1990** Parlamentele din R.F.G. și R.D.G. au hotărât ca viitorul parlament german să fie ales prin vot unic.

La data de **31.08.1994**, au fost retrase ultimele trupe ruse din Germania, iar la **08.09.1994**, s-a procedat la retragerea finală a trupelor anglo-franco-americane din Berlin.

După absorbirea R.D.G. de către R.F.G. nu a fost adoptată o nouă Constituție, Legea fundamentală germană din 23.05.1949 continuând să fie aplicată pe întreg teritoriul statului federal.

Republica Federativă a Germaniei reprezintă un Stat de Drept, poate cel mai dezvoltat din Europa, sub aspectul respectării drepturilor omului și a cantonării puterilor publice exclusiv în sfera principiului legalității.

Filosofia politică ce a stat la temelia Legii fundamentale din 23.05.1949 nu numai că își dovedește valabilitatea dar constituie, și la momentul actual, elementul de clădire a tuturor structurilor și instituțiilor europene contemporane. Pierzând două războaie mondiale, Germania a înțeles că singura modalitate de afirmare o reprezintă dezvoltarea economică activă dublată de stabilitatea principiilor politice pe care sunt așezate instituțiile statului.

Indiscutabil astăzi „motorul” Uniunii Europene, al întregii Europe Occidentale, îl constituie Republica Federativă a Germaniei.

2. Caracteristica Constituției germane

Așa cum este cunoscut, după 9 mai 1945 Germania a fost împărțită în patru zone de ocupație aflate sub controlul militar al Marii Britanii, Statelor Unite ale Americii, Franței și Uniunii Sovietice. Forțele militare de ocupație au înființat, în zonele ce le-au revenit, autorități executive locale însărcinate cu atribuții foarte limitate. La scurtă vreme au fost organizate alegeri din care au rezultat parlamente locale. Atribuțiile acestora erau practic formale, întrucât orice decizii ale autorităților locale trebuiau aprobate de Comandamentele militare de ocupație.

În vara anului 1948 liderii guvernelor locale aflate în zonele de ocupație ale Franței, Marii Britanii și Statelor Unite, au convenit asupra unui sistem electoral, în vederea desemnării de către parlamentele locale a unui organism cu rol de Constituantă. Organismul respectiv a avut denumirea de Consiliu Parlamentar. În cadrul său, ponderea politică o dețineau reprezentanții Uniunii Creștin-Democrate și ai Partidului Social-Democrat.

Consiliul Parlamentar, organism investit cu atribuții de Constituantă a adoptat noua Lege fundamentală, conștient că îndeplinește o operație de tranziție necesară instituirii unui regim democratic și reconcilierii naționale. Provizoratul constituțional a fost menționat chiar în cuprinsul Constituției. Astfel, articolul 146 din Legea fundamentală adoptată în 1949 prevede că „prezenta Lege fundamentală încetează să aibă efect în ziua în care va intra în vigoare Constituția care va fi adoptată de poporul german, stăpân pe deciziile sale”.

Este de observat că Legiuitorul Constituant, marcat de statutul special al Germaniei, ca stat care nu se bucura pe deplin în acel moment de atributele suveranității sale, nu a folosit denumirea de Constituție, ci de Lege fundamentală. Așadar, în concepția Consiliului Parlamentar, Legea fundamentală adoptată în 1949 avea un caracter provizoriu până când „poporul german stăpân pe deciziile sale⁴⁴ va adopta o Constituție. Deși a avut inițial un caracter provizoriu și

tranzitoriu, regimul constituțional s-a impus însă în viața politică a țării, ca și în conștiința socială a poporului german ca un model de referință pentru o guvernare democratică.

Consiliul Parlamentar și-a luat ca model Constituția Republicii de la Weimer din 1919 cu excepția dispozițiilor acesteia, referitoare la puternicele prerogative prezidențiale care nu erau pe placul Puterilor de ocupație occidentale și nici al Uniunii Sovietice.

Pilonii de rezistență ai Constituției de la Weimer — preluați de Constituantul din 1949 - au fost statul de drept, organizarea federală a țării (suspendată în 1933) și sistemul pluripartidist.

În anul 1949 s-a produs dezmembrarea Germaniei în două state având regimuri politice și sisteme constituționale distincte: Republica Federală Germania și Republica Democrată Germană.

Germania are prin tradiție o organizare statală federală, reminiscență a puzderiei de stătuțe (principate) independente inclusiv, a orașelor libere existente în Evul Mediu pe ruinele Sfântului Imperiu Romano-German. În epoca modernă fiecare stătuț avea un conducător local independent (în general, o casă princiară) care exercita o conducere de sine-stătătoare și autoritară. Războaiele napoleoniene au grăbit unificarea Germaniei, realizată mai târziu sub sceptrul puternicei și militarizatei Prusii.

Prăbușirea Imperiului Habsburgic în 1918 a avut ca urmare și constituirea Germaniei ca stat independent și cu o formă de guvernământ republicană („Republica de la Weimer). Din punct de vedere al structurii de stat, Germania a optat în 1919 pentru organizarea federală bazată pe o largă autonomie acordată landurilor. Regimul de autonomie a acestora a fost, însă, suspendat de guvernul național-socialist al cancelarului Hitler, întrucât era un obstacol în calea centralizării și concentrării întregii puteri, inclusiv a celei locale, în mâinile acestuia. Din 1935 până în 1945, Germania a fost un stat unitar. În 1949 s-a revenit la organizarea federativă a statului în landuri.

Art. 30 din Legea fundamentală prevede autonomia, landurilor. În cadrul autonomiei de care se bucură, landurile au o organizare proprie în domeniul activității legislative, executive și judecătorești. Cu toate acestea, legislația adoptată la nivel federal are prioritate față de legislația locală. De altfel, art. 74 din Legea fundamentală interzice expres orice modificare a organizării federative, ca și cea a principiului participării landurilor la procesul legislativ.

La nivelul Parlamentului federal se reglementează din punct de vedere legislativ, cele mai importante domenii ale vieții sociale, cum ar fi securitatea statului; apărarea națională; relațiile internaționale; problema cetățeniei ș.a.m.d. Potrivit art. 70 din Legea fundamentală, landurile au dreptul de a legifera în domenii ale vieții sociale care îi revin în competență exclusivă, fără a se suprapune puterilor legislative conferite Federației.

În afară de statutul de autonomie, landurile beneficiază de dreptul de a fi reprezentate în Parlament prin Bundesrat. Membrii Bundesratului sunt numiți de guvernele locale care pot, totodată, să-i revoce. Ei reprezintă populația landurilor și nu națiunea, întrucât nu sunt aleși prin sufragiu universal, ci desemnați de guvernele locale. Prin intermediul Bundesratului, landurile participă la procesul legislativ, precum și la adoptarea de către Parlament a altor decizii de interes național.

În concordanță cu dispozițiile constituționale, fiecărui land îi revin din oficiu 3 mandate în Bundesrat. Numărul mandatelor crește în raport cu mărimea populației landului respectiv până la 5 mandate.

În 1949 existau 12 landuri, iar prin comasarea unora dintre ele, numărul acestora a scăzut la 10. Prin reunificarea Germaniei în 1990, landurilor existente li s-au adăugat încă 5 noi landuri provenind din fosta Germanie Democrată, precum și orașul Berlin.

Creșterea numărului landurilor a avut ca urmare firească, sporirea numărului de mandate ale Bundestagului și ale Bundesratului. De asemenea, numărul membrilor Bundestagului a crescut de la 497, câți au fost aleși în alegerile parlamentare din 1987, la 662 la alegerile generale din 1990.

Potrivit art. 21 din Constituție, partidele politice concură la formarea voinței politice a poporului. Organizarea internă a partidelor politice trebuie să fie Conformă cu principiile democratice. Modul de organizare și funcționare a partidelor politice este reglementat prin lege specială. Se prevede, de asemenea, interzicerea partidelor declarate neconstituționale de către autoritatea de jurisdicție constituțională (Tribunalul Constituțional Federal).

Principalele partide politice sunt Partidul Social-Democrat, Uniunea Creștin-Democrată, Uniunea Creștin Socială din Bavaria, Alianța '90 (ecologiști), Partidul Socialismului Democratic. Cele cinci formațiuni sunt reprezentate în Bundestag.

3. Parlamentul Germaniei.

Constituției Germaniei din 1949 i se poate aduce, teoretic vorbind, aceeași critică ce i s-a adus Constituției României din 1991: nu prevede în mod expres principiul separației puterilor. Nu este vorba; însă, de o omisiune a Constituantului. De altfel, nici în Constituția Italiei nu se formulează expres acest principiu. Cu toate acestea, cele trei puteri sunt organizate și exercitate separat una de alta, organismele constituționale prin care se înfăptuiește o putere sau alta fiind bine individualizate.

De asemenea, în Legea fundamentală sunt prevăzute și mecanismele de colaborare a celor trei puteri, așa cum sunt ele stabilite în democrațiile parlamentare. Potrivit Constituției, suveranitatea emană de la popor și este exercitată de acesta prin alegeri și referendum, precum și prin organe investite cu putere legislativă, executivă și judecătorească.

Instituția parlamentului are o organizare bicamerală: Bundestag și Bundesrat. Alegerea membrilor primei camere se face prin vot universal egal, direct și secret. Fiecare alegător dispune de două voturi. Un vot îi acordă persoanei care și-a prezentat candidatura în circumscripția electorală unde este arondat, iar altul, listei prezentate de un partid politic în landul în care domiciliază.

Repartizarea mandatelor se face prin combinarea sistemului reprezentării proporționale cu sistemul de scrutin majoritar („reprezentarea proporțională personalizată”). Cu alte cuvinte, mandatele se atribuie proporțional cu numărul voturilor obținute de fiecare partid (reprezentare proporțională), dar este ales candidatul care a întrunit majoritatea relativă a voturilor.

Potrivit Legii electorale, teritoriul țării este împărțit într-un număr de circumscripții electorale, egal cu jumătatea numărului de locuri existente în Cameră, în fiecare dintre ele alegându-se un deputat prin scrutin majoritar. Ca atare, candidatul care obține majoritatea simplă a voturilor este declarat ales.

Cealaltă jumătate a locurilor din Bundestag va fi completată cu candidații aleși care au fost desemnați pe liste stabilite de partide politice în fiecare land.

Bundesratul este compus din reprezentanții guvernelor landurilor.

Fiecare Cameră este condusă de un președinte și vicepreședinți asistați de secretari. Președintele Bundestagului se alege pe durata mandatului legislativ, iar cel al Bundesratului este desemnat anual.

În cadrul Camerelor, se constituie comisii permanente. Bundestagul poate institui și comisii de anchetă asupra unor probleme bine determinate.

Pentru examinarea textelor divergente se instituie o comisie comună formată din deputați și membri ai Bundesratului. Aceștia din urmă, reprezintă 1/3 din componența nominală a comisiei.

Statutul parlamentarilor Membrii Bundestagului reprezintă întregul popor și sunt independenți față de cei ce i-au ales. Mandatul primei Camere durează 4 ani. Constituția nu precizează daruca mandatului membrilor Bundesratului. Deputații beneficiază de statutul clasic al parlamentarilor: se bucură de inviolabilitate și iresponsabilitate parlamentară; primesc o îndemnizație pentru a fi independenți și din punct de vedere, material în plus, sunt scutiți și de obligația de a depune mărturie în ce privește persoanele de la care dețin informații sau despre datele pe care le-au folosit în exercitarea mandatului lor parlamentar.

Deputații care au candidat din partea anumitor partide sau ale căror partide au platforme electorale compatibile, se pot constitui în grupuri parlamentare. Un grup parlamentar trebuie să fie format din cel puțin 5% din numărul total al membrilor Bundestagului. Grupurile parlamentare reflectă configurația politică a Camerei respective.

Deputații care nu aparțin unui grup parlamentar nu au posibilitatea de a participa la întreaga activitate parlamentară întrucât inițiază legi, adresează interpelări, decid constituirea unor comisii etc.

Procedura legislativă. Procesul legislativ se desfășoară paralel în Bundestag și Bundesrat, legea adoptată fiind rezultatul colaborării celor două Adunări parlamentare. Potrivit Legii fundamentale, inițiativa legislativă se poate exercita de Guvernul federal, precum și de membrii Bundestagului sau ai Bundesratului.

Guvernul federal definitivează proiectul de lege pregătit de ministrul de specialitate, după care îl înaintează Bundesratului. Depunerea proiectului guvernamental la Biroul Bundesratului are mai mult un caracter protocolar și de informare a Camerei înalte. Depunerea poate fi motivată de asigurarea că proiectul de lege nu afectează caracterul federal al organizării statale sau competențele exclusive ale landurilor, în termen de cel mult 3 luni de la data când proiectul de lege i-a fost notificat, Bundesratul îl transmite Bundestagului pentru inițierea procedurii legislative propriu-zise. Este necesar de reținut că, în perioada cât proiectul guvernamental se află în posesia sa, Bundesratul nu îl va examina în detaliu.

Regulamentele celor două Camere legislative prevăd trei faze ale dezbaterii proiectului legislativ, în prima fază, proiectul este supus unei examinări formale din partea deputaților. Cu acest prilej se enunță principiile generale ale viitoarei legi. După această primă lectură, proiectul este înaintat unei comisii permanente de specialitate formată din membrii diferitelor partide reprezentate în Bundestag, în comisie, proiectul este discutat în detaliu, prezentându-se și amendamente. Membrii comisiei votează orice modificare adusă proiectului. Concluziile dezbaterii și formele definitive ale textelor convenite în comisie se consemnează într-un raport.

În a doua lectură, Camera ia în dezbateri raportul comisiei. Cu prilejul dezbaterilor, se discută și se votează articol cu articol în situația în care se consideră că trebuie clarificate alte probleme legate de proiect, acesta este returnat comisiei care a întocmit raportul. Cea de-a treia lectură constă în aprobarea finală a proiectului în întregul său. După adoptare în Bundestag, proiectul este transmis Bundesratului. Camera Superioară poate adopta proiectul în forma aprobată de Bundestag sau poate cere constituirea unei comisii mixte pentru a dezbate proiectul care i s-a remis. Dacă comisia propune modificarea proiectului, modificările sunt supuse aprobării Bundestagului. După ce comisia și-a prezentat concluziile, Bundesratul are posibilitatea de a opune veto proiectului votat de Bundestag. Vetoul Bundesratului poate fi înlăturat dacă proiectul este votat din nou de majoritatea membrilor Bundestagului. În cele din urmă, legea adoptată de ambele Camere în oricare modalitate a procedurii legislative este promulgată de Președintele Republicii.

Rolul legislativ al Bundesratului este, în practică, foarte limitat. Chiar dreptul de inițiativă legislativă ce i s-a conferit se exercită foarte rar.

Legea fundamentală permite delegarea legislativă Guvernului, unui ministru sau guvernelor landurilor, în Legea de autorizare a abilitării se indică conținutul, scopul și circumstanțele delegării.

Controlul parlamentar Conținutul și trăsăturile responsabilității politice a Guvernului sunt determinate de caracterul parlamentar al regimului politic. Totodată, pentru a se evita exercitarea exagerată de către Parlament a instrumentelor sale de control parlamentar, ceea ce ar putea avea ca urmare instabilitatea cabinetelor, în practică s-a optat pentru o anumită „raționalizare” a regimului de control parlamentar. Nu este vorba însă, în acest caz, de nici o asemănare cu raționalizarea Parlamentului impusă de Constituantul francez în 1958.

Responsabilitatea politică a Guvernului federal în fața Parlamentului poate fi asumată în două situații. În primul caz, Primul-ministru (Cancelarul) solicită Bundestagului un vot de încredere. Acordarea încrederii trebuie votată de majoritatea deputaților în caz contrar Cancelarul beneficiază de dreptul de a propune Președintelui Republicii într-un termen de 41 de zile de la aflarea rezultatului votului, dizolvarea Bundestagului și organizarea alegerilor generale anticipate.

Este interesant de observat că Bundestagul, potrivit Legii fundamentale poate desemna, în cadrul termenului de 41 de zile de la refuzarea votului de încredere, un nou prim-ministru, înlăturând astfel pericolul de a fi dizolvat la cererea unui Cancelar care nu se mai bucură de încrederea sa.

În situația în care Președintele federal nu răspunde solicitării Cancelarului de a dizolva Bundestagul, iar această Cameră nu desemnează un nou Cancelar, Cancelarul căruia i-a fost refuzat votul de încredere poate cere Președintelui să declare, cu acordul Bundesratului, starea de necesitate legislativă. Menționăm că declararea stării de necesitate legislativă este o măsură întreprinsă împotriva Bundestagului, la care acesta nu se poate opune.

Efectul constituțional al stării de necesitate legislativă constă în dreptul Guvernului de a adopta în regim de urgență și numai cu aprobarea Bundesratului acte normative cu caracter primar pentru o perioadă de cel mult 6 luni.

În al doilea caz, Bundestagul, din proprie inițiativă adoptă o moțiune de cenzură împotriva Guvernului, fapt ce antrenează înlăturarea acestuia. Pentru a produce efecte, moțiunea trebuie votată de majoritatea deputaților. În moțiunea de cenzură aprobată se va indica, însă, și succesorul Cancelarului indezirabil. Desemnarea prin moțiunea de cenzură a Primului-ministru în locul celui înlăturat este o formulă constituțională interesantă și originală, care prezintă avantajul că se evită organizarea unor alegeri generale costisitoare, ca și tensiunile politice generate de propunerea unui candidat la funcția de Cancelar federal.

Controlul parlamentar se mai exercită prin întrebări adresate de deputați membrilor Guvernului, precum și prin comisii de control (la cererea unei pătrimi din numărul membrilor Bundestagului) sau comisii de anchetă (compuse, în afara deputaților, din specialiști desemnați).

4. Președintele Germaniei

Președintele federal este ales pentru un mandat de 5 ani de către Adunarea Federală, organism compus din membri Bundestagului și dintr-un număr de membri, egal cu cei al deputaților, aleși potrivit principiului reprezentării proporționale în adunările reprezentative ale landurilor. Condițiile de eligibilitate ale candidatului sînt următoarele: cetățenia germană și vârsta de 40 ani.

Este declarat ales, candidatul care a întrunit majoritatea voturilor membrilor Adunării Federale. Dacă nici unul dintre candidați nu a obținut majoritatea în cursul a două tururi, se

organizează un al treilea tur în cârmește declarat câștigător cel ce obține majoritatea relativă a voturilor.

Mandatul de președinte nu poate fi reînnoit decât o singură dată. Prin Constituție se stabilește incompatibilitatea funcției de președinte federal cu cea de membru al guvernului sau al unei Camere legislative de la nivel federal și local. De asemenea, președintele federal nu poate exercita o funcție remunerată, sau o profesie și nu poate face parte din consiliul de administrație al unei întreprinderi.

În caz de incapacitate a Președintelui federal de a-și exercita funcțiile sau de expirare a mandatului său, prerogativele prezidențiale sunt preluate de președintele Bundesratului.

În regimurile parlamentare, șeful statului investit cu o parte din puterea executivă are prin tradiție funcții decorative, reala putere executivă fiind "exercitată de Primul-ministru. În concordanță cu această tradiție, Președintele federal deține următoarele prerogative:

- a) reprezentarea Germaniei pe plan internațional;
- b) încheierea tratatelor internaționale;
- c) acreditarea și primirea reprezentanților diplomatici;
- d) numirea și revocarea judecătorilor;
- e) exercitarea dreptului de grațiere;
- f) promulgarea legilor;
- g) atribuții în ceea ce privește formarea-guvernului.

Unele dintre prerogativele menționate pot fi delegate altor autorități publice.

Președintele federal nu răspunde din punct de vedere politic de actele sale. Pentru a fi valabile, ordonanțele și decretele prezidențiale trebuie să fie contrasemnate de primul-ministru sau de ministrul de resort.

Președintele federal este însă răspunzător pentru încălcarea Constituției sau a unei legi federale. Cererea de punere sub acuzare trebuie prezentată de cel puțin 1/4 din membrii oricărei Camere legislative. Decizia de punere sub acuzare trebuie adoptată cu votul a 2/3 din numărul membrilor Camerei în care s-a inițiat procedura. Competența de a judeca și stabili vinovăția Președintelui revine Tribunalului constituțional federal. Dacă acest organism constată ca Președintele este vinovat, poate decide revocarea din funcție a acestuia. Ca o măsură provizorie luată după punerea sub acuzare, Tribunalul poate decide că Președintele federal este în imposibilitate de a-și exercita funcțiile.

5. Guvernul federal.

Guvernul federal se compune din Cancelarul federal și din miniștri. Constituția prevede o procedură complexă de numire a Primului-ministru menită să ofere cât mai multe soluții pentru desemnarea în fruntea Guvernului a unei personalități politice și astfel să se evite posibilele crize ministeriale. În principiu, Președintele federal propune un candidat care trebuie să întrunească acordul Bundestagului. Bundestagul va alege Primul-ministru cu majoritatea absolută de voturi, iar Președintele îl va numi în funcție autcniue.

În cazul în care cel propus de Președintele federal nu obține majoritatea cerută, Bundestagul poate alege pe Cancelar cu o majoritate absolută a membrilor săi în 14 zile de la primul scrutin. În acest caz, inițiativa de a propune un candidat aparține Bundestagului.

Bundestagul poate, însă să nu recurgă la dreptul său de a desemna și de a alege un candidat la funcția de Cancelar. Într-o asemenea situație, Bundestagul va supune la vot propunerea făcută de Președintele federal. Dacă de această dată, candidatul care întrunește majoritatea absolută a voturilor va fi declarat ales, în caz contrar, Președintele dizolvă Bundestagul

Miniștrii federali sunt numiți și revocați de șeful statului la cererea Primului-ministru. Legea fundamentală nu prevede că membrii Guvernului, sau doar o parte din aceștia, trebuie să primească învestitura Parlamentului, sau să fie responsabil în fața acestuia. Se precizează doar că la intrarea în funcție, Cancelarul federal și membrii Guvernului depun în fața Bundestagului un jurământ. Așadar, doar Cancelarului federal trebuie să întrunească votul de încredere ai Camerei inferioare a Parlamentului.

În cadrul Guvernului, Cancelarul federal deține o putere considerabil fixând liniile directoare ale politicii guvernamentale și își asumă răspunderea pentru înfăptuirea lor. Cancelarul este principalul factor de decizie politică din sistemul puterii.

Unul dintre obiectivele fundamentale urmărite de Constituantul din 1949 a fost asigurarea unei stabilități politice necesare reconstrucției țării și realizării consensului național. O asemenea stabilitate presupune instrumente constituționale, care să garanteze succesiunea puterii pe calea principiilor democrației parlamentare.

Din această perspectivă, Guvernul, care este reflectarea majorității deținute de un partid în alegerile generale, nu poate fi înlocuit decât pe aceleași cale. Ca atare, Bundestagul nu își poate exprima neîncrederea față de Cancelarul federal decât prin alegerea, cu o majoritate absolută a unui succesor al acestuia și prin cererea adresată Președintelui de a-l elibera din funcție pe cancelarul în cauză.

Președintele are doar un rol formal în acest raport între Parlament și Premier, deoarece va trebui doar să se conformeze cerinței adresate de forul legislativ și să numească un alt Prim-ministru.

6. Puterea judecătorească

Puterea judecătorească este încredințată judecătorilor, ea fiind exercitată de Tribunalul Constituțional Federal, Tribunalele federale și tribunalele landurilor.

Pentru domeniul jurisdicției ordinare administrative, financiare și sociale, Federația instituționalizează, ca instanțe de rangul cel mai înalt, Curtea de Casație, Tribunalul administrative federal, Curtea federală supremă în probleme fiscale, Tribunalul federal al muncii și Curtea federală de arbitraj social.

În sistemul Constituției germane sunt interzise tribunalele excepționale, dar pot fi create tribunale pentru probleme speciale, însă numai prin lege.

Pedeapsa moartei este abolită

Până în anul 1949, în Germania nu a existat o jurisdicție constituțională cu caracter special. Art. 92 al Legii fundamentale a prevăzut **Tribunalul Constituțional federal** ca un organism autonom și independent față de toate celelalte autorități publice.

Statutul Tribunalului stabilit în art. 92 din Legea fundamentală a fost completat printr-o suită de legi ulterioare, ultima datând din 12 decembrie 1985.

Tribunalul constituțional este compus din 16 judecători aleși de cele două corpuri legislative. Fiecare Cameră alege câte 8 judecători. Legea sa organică prevede că acesta se compune din două secții, fiecare dintre ele fiind compusă din 8 judecători. Prin lege sunt stabilite atribuții proprii fiecărei secții. Atribuțiile principale ale Tribunalului Constituțional constau în controlul constituționalității legilor și al actelor de aplicare a legilor, soluționarea litigiilor referitoare la funcționarea autorităților publice federale și locale, apărarea drepturilor omului ș.a.

Referitor la controlul constituționalității legilor, legislația germană prevede că orice persoană poate sesiza Tribunalul, inclusiv pe calea excepțiilor de constituționalitate ridicate de

părți în proces dacă consideră că au fost lezate de către puterea publică într-unul din drepturile fundamentale ș.a.

Tribunalul are un rol foarte important în asigurarea echilibrului între autoritățile federale și cele ale landurilor.

Lucru individual: Scrieți un eseu pe una dintre următoarele subiecte: 1) Trăsăturile federalismului german. 2) Locul președintelui în sistemul de guvernare al Germaniei 3) Rolul și locul cancelarului în cadrul guvernului federal.

Întrebări de autoevaluare: 1. Care sunt particularitățile adoptării Constituției RFG din 1949? 2. În ce condiții istorice s-a adoptat Constituția RFG în 1949? 3. Stabiliți care este modul de aplicare a Constituției RFG din 1949 după reunirea celor două Germanii? 4. În ce constă modul de formare a ambelor camere ale Parlamentului german? 5. Stabiliți ce sunt atributele similare și diferențiate ale celor două camere ale parlamentului german? 6 Care este importanța politică a Guvernului în frunte cu Cancelarul federal? 7 În ce constau atribuțiile Cancelarului federal? 8. În ce constă modul de desfășurare a alegerilor prezidențiale în RFG? 9. Care este rolul șefului de stat în cadrul raporturilor cu celelalte organe de stat în RFG? 10 Identificați atributele Șefului de stat german; 11. Cum se explică modul de coexistență a statelor federate germane în cadrul statului federal; 12. Care este specificul descentralizării administrative a Germaniei? 13. Constați în ce constă modul de desfășurare a activității Curții Constituționale federale, particularități de atribuții.

Literatura recomandată:

1. Constituția Republicii Federative Germane din 1949//
<https://constitutii.files.wordpress.com/2013/02/germania.pdf>
2. Justiția constituțională: funcții și raporturile cu celelalte autorități publice/ /
<https://www.confueconstco.org/reports/rep-xv/GERMANIA%20ro.pdf>
3. Heinrich Amadeus Wolff - Sustenabilitatea democrației. 28.09.2022//
<https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=9&id=2477&t=/Media/Publicatii/Heinrich-Amadeus-Wolff-Sustenabilitatea-democratiei>
4. Arseni Alexandu., Ivanov V., Suholitco Leontie., Drept constituțional comparat, CE USM, Chișinău 2003
5. Duculescu Victor, Calinoiu Constanta, Duculescu Georgeta, Drept constituțional comparat, Editura Lumina Lex, București, 2007
6. Ionescu Cristian, Drept constituțional comparat. București, Editura: All Beck, 2008
7. M. Criste, Drept constituțional comparat, Timișoara, Worldteach, 2005
8. M. Gutan, Sisteme de drept comparate. Introducere in teoria generala a dreptului comparat, București, Hamangiu, 2014
9. A. Iftimiei, Drept comparat si sisteme juridice contemporane, ed. a 2-a, București, Universul Juridic, 2020
10. P. Legrand, Dreptul comparat, București, Lumina LEX, 2001

SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL REPUBLICII ITALIA

1. Caracteristica Constituției Republicii Italia
2. Parlamentul italian
3. Președintele Republicii
4. Guvernul italian
5. Curtea Constituțională

1. Caracteristica constituției Republicii Italiei

Italia a trecut, nu fără convulsii, de la un regim politic totalitar, de la o dictatură de tip fascist, la un regim parlamentar democratic. Trecerea s-a produs după încheierea celui de-al doilea război mondial și a durat, practic, până la adoptarea actualei Constituții, în decembrie 1947.

Procesul de tranziție democratică în Italia a fost foarte complex, în parte, chiar contradictoriu, întrucât, a generat frământări sociale ample, stimulate de procesul de înlocuire a puterii și de problema viitoarei forme de guvernământ.

Textul viitoarei Constituții a fost rezultatul unui compromis politic între susținătorii unei democrații socialiste și susținătorii unui parlamentarism liberal clasic. Din acest compromis au rezultat unele contradicții între textele constituționale, ambiguități și chiar lacune de reglementare. Constituția a fost promulgată la 27 decembrie și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1948.

În legătură cu organizarea statului, Constituția cuprinde o serie de dispoziții importante ca, de pildă, aceea că **"Republica, una și indivizibilă, recunoaște și favorizează autonomiile locale; ea efectuează în serviciile care depind de stat cea mai mare descentralizare administrativă; ea armonizează principiile și metodele legislației sale cu exigențele autonomiei și descentralizării"**.

Italia este un stat unitar care recunoaște și aplică principiile regionalismului politic. Regiunile se bucură de o largă autonomie locală. Motivul constituirii regiunilor a fost dezamorsarea încercărilor separatiste ale Siciliei și Sardiniei, ca și a altor regiuni în care există importante minorități lingvistice. Nu este vorba de minorități naționale, ci doar de deosebiri de dialect. Regiunea se subdivizează în provincii iar acestea la rândul lor în comune. În cadrul fiecărei regiuni electoratul alege un Consiliu regional care, la rândul său, desemnează un președinte și un organism executiv, care răspund ambii în fața Consiliului regional. Nu toate regiunile beneficiază de același grad de autonomie locală. Consiliul regional adoptă acte normative (legi) care nu pot aduce atingere ordinii juridice stabilite la nivel central, ca și principiilor constituționale în domeniul economic și social. Unele regiuni beneficiază de un statut special iar altele de un statut de drept comun.

Statul și biserica catolică sunt, fiecare în propriul său domeniu, independente și suverane. Ordinea juridică italiană se conformează normelor de drept internațional general recunoscute.

Condiția juridică a cetățeanului străin se fixează prin lege, după normele și tratatele internaționale.

O prevedere importantă, exprimând momentul ieșirii Italiei din război, este și prevederea care dispune: "Italia respinge războiul ca mijloc de a atenta la libertatea altor popoare și ca mijloc de rezolvare a controverselor internaționale; ea consimte, în condiții de paritate cu celelalte state, la limitări de suveranitate necesare unei ordini care să asigure pacea și justiția întreținuți; ea se sprijină și favorizează organizațiile internaționale vizând acest scop."

Acordând o însemnătate esențială instituției **drepturilor și îndatoririlor cetățenilor**, Constituția italiană le situează la loc de frunte, imediat după dispozițiile cu caracter general.

Constituția italiană prevedea că **"Italia este o republică democratică, întemeiată pe muncă, în care suveranitatea aparține poporului, care o exercită sub formele și în limitele fixate de Constituție"** (art.1). Printre alte principii fundamentale este înscris la loc de frunte acela că **"Republica recunoaște și garantează drepturile inviolabile ale omului, fie ca individ, fie informațiile sociale unde se manifestă personalitatea sa și reclamă de la acesta îndeplinirea datoriei imprescriptibile de solidaritate politică, economică și socială"** (art.2). În conformitate cu prevederile Constituției, tuturor cetățenilor li se recunoaște aceeași demnitate socială, fiind egali în fața legii, fără deosebire de sex, rasă, limbă, religie, opinii politice, condiții personale și sociale. Republica este aceea care **"înlătură obstacolele de ordin economic și social care, limitând în fond libertatea și egalitatea cetățenilor, împiedică manifestarea completă a personalității umane și participarea efectivă a tuturor celor care muncesc la organizarea politică, economică și socială a țării"**

2. Parlamentul italian

Potrivit primului articol din Constituție, Italia este o republică democratică fundamentată pe muncă. Suveranitatea aparține poporului care o exercită sub formele și în limitele fixate de Constituție. Pe noi ne interesează partea a doua a textului, care se referă la modalitatea exercitării indirecte, prin reprezentare a puterii suverane a poporului.

Parlamentul italian este organismul constituțional în care se exprimă cel mai fidel principiul reprezentării naționale. Membrii Parlamentului, învestiți cu prerogativa de a exercita puterea suverană a poporului, sunt aleși prin vot universal și direct. Fiecare membru al Parlamentului este reprezentant al națiunii și își exercită funcțiile fără a avea un mandat imperativ.

Dreptul de vot se acordă cetățenilor italieni la împlinirea vârstei de 18 ani. Camera Deputaților este formată din 630 de deputați. Sunt eligibili cetățenii care se bucură de drepturile civile și politice și au vârsta de 25 de ani. Senatul este compus din 315 senatori aleși, la care se adaugă senatorii de drept și cei numiți. Candidații pentru mandatul de senator trebuie să aibă vârsta de 40 de ani și să se bucure de drepturile civile și politice.

Constituantul a optat pentru o organizare bicamerală a puterii legislative: Camera Deputaților și Senatul al căror mandat este de 5 ani. Atât deputații cât și senatorii sunt aleși prin vot universal și direct; între cele două camere legislative sunt unele deosebiri în ceea ce privește componența lor. Astfel, în afară de senatorii aleși, din Senat fac parte de drept foștii președinți ai țării, mandatul lor fiind viager. De asemenea, Președintele Republicii are dreptul, potrivit art. 59 din Constituție, de a numi pe viață 5 senatori recrutați dintre personalitățile proeminente ale vieții științifice, culturale, sociale sau care au avut o contribuție deosebită în diferite domenii de activitate. Deputații și senatorii se bucură de imunitate parlamentară, potrivit regulilor clasice în materie.

Între cele două Camere este egalitate din punct de vedere al prerogativelor constituționale. Camerele beneficiază de autonomie organizatorică și funcțională potrivit regulamentelor proprii. Pentru pregătirea și facilitarea activității parlamentare fiecare Cameră legislativă își constituie comisii parlamentare permanente și comisii speciale însărcinate cu examinarea unor anumite probleme. Atât comisiile permanente cât și cele speciale reflectă configurația politică a grupurilor parlamentare. Cele două Camere exercită câteva funcții sau prerogative principale: funcția legislativă; prerogative în domeniul financiar; funcția de control a puterii executive; atribuții în domeniul relațiilor internaționale ș.a.

Inițiativa legilor aparține Guvernului, fiecărui membru al Camerelor, cât și organelor și organizațiilor care au fost investite cu această prerogativă printr-o lege constituțională. Poporul exercită inițiativa legilor prin intermediul propunerii de legiferare prezentată de către cel puțin 50.000 electori, însoțită de un text redactat pe articole. După adoptare, legile sunt promulgate de președintele Republicii, în termen de cel mult o lună.

O procedură specifică este aceea **areferendumului popular**. Se recurge la referendum popular pentru a se decide asupra abrogării totale sau parțiale a unei legi ori a unui act cu valoare de lege, atunci când acest lucru este cerut de 500.000 electori sau de cinci consilii regionale. Nu se admite referendumul pentru legile fiscale și de buget, de amnistie și de absolvire de o pedeapsă, de împuternicire pentru ratificarea tratatelor internaționale. La referendum au dreptul să participe toți cetățenii chemați să aleagă Camera deputaților. Propunerea supusă referendumului este considerată adoptată dacă majoritatea electorilor au luat parte la vot și dacă în favoarea sa s-a pronunțat majoritatea voturilor (art.75)

3. Președintele Republicii

Președintele Republicii are prerogativele clasice ale șefului statului în regimurile politice parlamentare: deține funcții onorifice, primul-ministru fiind actorul principal în jocul politic între legislativ și executiv.

Președintele este ales prin scrutin secret de către Parlament reunit în ședință comună și de reprezentanți ai regiunilor. Este desemnat candidatul care obține 2/3 din voturile celor reuniți (membrii Parlamentului) la care se adaugă consilierii regionali. Dacă după 3 tururi consecutive nu se obține această majoritate calificată, se organizează al patrulea tur, pentru desemnare fiind suficientă o majoritate absolută. Candidatul trebuie să aibă vârsta de 50 de ani și să dețină drepturile civile și politice. Funcția de Președinte al Republicii este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată.

Președintelui îi sunt totuși conferite și unele prerogative pentru a contrabalansa puterea legislativă. Astfel, după înștiințarea președinților celor două Camere legislative, șeful statului are dreptul de a dizolva Parlamentul sau doar una dintre Camere. Președintele deține următoarele prerogative:

- a) promulgă legile adoptate de Parlament și emite decrete cu valoare de lege și regulamente;
- b) trimite mesaje Camerelor;
- c) autorizează prezentarea în Camere a proiectelor de lege de către Guvern;
- d) fixează referendumul popular, în cazurile prevăzute de lege;
- e) numește pe funcționarii de stat;
- f) acreditează și primește ambasadori;
- g) ratifică tratatele internaționale, după autorizația prealabilă a celor două Camere legislative în cazurile cerute de Constituție;
- h) este comandantul forțelor armate și prezidează Consiliul Suprem al Apărării;
- i) prezidează Consiliul Superior al Magistraturii;
- j) exercită dreptul de grațiere;
- k) conferă decorații.

Actele în care se materializează atribuțiile prezidențiale sunt contrasemnate de miniștrii de resort, care își asumă responsabilitatea pentru conținutul lor. Actele care au valoare legislativă, precum și celelalte acte prevăzute prin lege, sunt contrasemnate de primul-ministru. Ca orice șef de stat într-un regim parlamentar, Președintele Italiei nu răspunde de actele săvârșite în

timpul exercitării funcțiilor sale, decât pentru actele de înaltă trădare sau atentat împotriva Constituției. Dacă se face vinovat de înaltă trădare sau de activitate anticonstituțională, Președintele va fi pus sub acuzare de cele două Camere legislative reunite în ședință comună, decizia fiind luată cu votul majorității absolute a membrilor acestora. Competența de a judeca revine potrivit art. 134 din Legea fundamentală, Curții Constituționale. Într-o asemenea ipoteză, plenul Curții este completat cu 16 cetățeni având vârsta de cel puțin 40 de ani aleși de Parlamentul întrunit în ședință comună la începutul fiecărei legislaturi. Cetățenii desemnați în plenul Curții nu pot avea calitatea de deputați sau senatori.

Curtea Constituțională sesizată se va pronunța asupra legalității încriminării. În cazul stabilirii vinovăției, Președintele Republicii și miniștrii pot fi deferiți Curții Constituționale pentru crime prevăzute în Codul penal, comise în legătură cu exercitarea funcțiilor guvernamentale. Împotriva deciziilor Curții Constituționale nu se poate iniția nici o cale de recurs.

4. Guvernul italian

Autoritatea în stat este deținută și exercitată de Guvern. Primul-ministru este numit de Președinte. De asemenea, șeful statului îi numește și pe miniștri la propunerea premierului. Președintele are la dispoziție o paletă largă de posibilități de desemnare a Primului-ministru în funcție de configurația politică a Guvernului. Miniștrii pot fi recrutați fie din cadrul Parlamentului, fie din afara acestuia. Statisticile guvernamentale indică însă practica de recrutare a miniștrilor din rândul membrilor Parlamentului, miniștrii non-parlamentari fiind prin excelență specialiști cu înaltă calificare sau militari. Primul-ministru direcționează politica generală a Guvernului și își asumă răspunderea pentru aplicarea acesteia.

Astfel, Guvernul își asumă responsabilitatea politică în fața celor două Camere, legislative. Miniștrii poartă o răspundere colectivă pentru activitatea generală a cabinetului și o răspundere personală pentru ministerul pe care îl conduc.

Dintre instrumentele de control parlamentar cea mai eficace este moțiunea de cenzură care atrage demisia Guvernului. Moțiunea se poate depune de o zecime din numărul deputaților sau senatorilor și trebuie să fie motivată. După trei zile de la depunere, moțiunea este discutată și supusă votului membrilor Camerei respective. Pentru adoptarea moțiunii este necesar votul majorității relative a Camerei în care a fost depusă.

Atât Primul-ministru cât și membrii Guvernului pot fi puși sub acuzație de către Parlament în ședință comună pentru delictе comise în exercitarea funcțiilor lor. De altfel, membrii cabinetului sunt numiți la propunerea Premierului desemnat de către Șeful statului, dar întregul Guvern trebuie să obțină încrederea celor două Camere legislative.

Parlamentul are posibilitatea de a supraveghea Executivul prin intermediul competenței sale de a ratifica tratatele internaționale semnate de șeful statului, precum și de a acorda guvernului puteri corespunzătoare în caz de stare de război.

5. Curtea Constituțională

Curtea Constituțională este compusă din 15 judecători numiți pentru un mandat de nouă ani. Potrivit art. 135 din Constituție, Președintele republicii numește 5 judecători, Parlamentul reunit în ședință comună, 5 judecători, ceilalți judecători fiind numiți în conformitate cu Legea constituțională din 11 martie 1953 (3 judecători sunt numiți de un colegiu prezidat de președintele Curții de Casație și format din înalți demnitari ai puterii judecătorești și câte un judecător numit de către două colegii prezidate de președintele Curții de Conturi și respectiv de președintele Consiliul de Stat).

Art. 134 din Constituție prevede că această înaltă instanță de jurisdicție constituțională se pronunță:

- a) în disputele privind constituționalitatea legilor și a actelor având putere de lege, emise de stat și regiuni;
- b) asupra conflictelor de atribuții între puterile statului și a conflictelor între stat și regiuni;
- c) asupra acuzațiilor susținute împotriva Președintelui Republicii, potrivit Constituției.

În cazul în care Curtea declară neconstituționalitatea unei norme legale sau a unui act având putere de lege, norma respectivă încetează să mai producă efecte juridice după publicarea deciziei de neconstituționalitate. Alte atribuții ale Curții Constituționale pot fi stabilite prin legi speciale (ex. controlul admiterii cererilor pentru organizarea unui referendum abrogativ).

Lucru individual: Scrieți un eseu pe una dintre următoarele subiecte: 1) Locul președintelui în sistemul de autorități în Italia 2) Rolul și locul Guvernului în sistemul de autorități.

Întrebări de autoevaluare: 1. Care sunt particularitățile Constituției Italiei din 1947? 2. În condițiile istorice s-a adoptat Constituția italiană? 3 Care este modul de formare a ambelor camere ale Parlamentului italian? 4. Care sunt atribuțiile similare și diferențiate ale celor două camere ale parlamentului italian? 5 Ce importanța politică a Guvernului în frunte cu primul ministru? 6. Care sunt atribuțiile primului ministru? 7. Care este modul de desfășurare a alegerilor prezidențiale în Italia? 8. În ce constă rolul șefului de stat în cadrul raporturilor cu celelalte organe de stat în Italia? 9. Care sunt atribuțiile Șefului de stat italian? 10. În ce constă particularitatea activității Curții Constituționale italiene?

Bibliografie recomandată:

1. Constituția Republicii Italia // <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/italia.pdf>
2. Arseni Alexandu., Ivanov V., Suholitco Leontie., Drept constituțional comparat, CE USM, Chișinău 2003
3. Duculescu Victor, Calinoiu Constanta, Duculescu Georgeta, Drept constituțional comparat, Editura Lumina Lex, București, 2007
4. Ionescu Cristian, Drept constituțional comparat. București, Editura: All Beck, 2008
5. M. Criste, Drept constituțional comparat, Timișoara, Worldteach, 2005
6. M. Gutan, Sisteme de drept comparate. Introducere in teoria generala a dreptului comparat, București, Hamangiu, 2014
7. A. Iftimiei, Drept comparat si sisteme juridice contemporane, ed. a 2-a, București, Universul Juridic, 2020
8. P. Legrand, Dreptul comparat, București, Lumina LEX, 2001

SISTEMUL CONSTITUȚIONAL AL MARII BRITANII ȘI IRLANDEI DE NORD

7. **Caracteristicile Constituției britanice.**
8. **Partidele politice britanice**
9. **Organizarea și funcționarea Parlamentului britanic**
10. **Monarhul britanic**
11. **Guvernul britanic**
12. **Sistemul judecătoresc britanic**

1. **Caracteristicile Constituției britanic**

Este o **constituție nescrisă** (în sensul formal al cuvântului); ea este formată, pe de-o parte, din cutume și tradiții constituționale la care se adaugă texte legislative având o vechime considerabilă sau legi recente care reglementează instituții juridice cu caracter constituțional) ex.: Magna Charta Libertatum" (1215); "Petition of Rights" (1628); "Habeas Corpus Act" (1679); "Bill of Rights" (1689); "Act of settlement" (1701); "Reform Act" (1832); "Parliament Act" (1911); "Statutory Instruments Act" (1946), "Parliament Act" (1959); "Life Peerage Act" din 30 aprilie 1958 care a conferit monarhului și guvernului dreptul de a înnobila pe viață anumite personalități din cele mai diverse domenii de activitate și din toate straturile sociale.

Este o **constituție suplă**. Datorită caracterului cutumiar al normelor ce-i conferă conținutul material. Constituția poate fi modificată cu ușurință și iară o procedură specială de către parlament. Nu are importanță dacă în locul unei cutume constituționale se profilează o alta, care stabilește un alt regim juridic. În Marea Britanie, doctrina și practica judiciară resping ideea controlului constituționalității legilor. Temeiul juridic al acestei concepții, constă în considerentul că parlamentul fiind depozitarul suprem al puterii poporului, poate modifica fără nici o cenzură atât cutumele constituționale cât și textele legislative conținând dispoziții cu caracter constituțional. Datorită acestei caracteristici, dispozițiile constituționale britanice și, pe baza lor, viața politică britanică se adaptează cu ușurință noilor cerințe și realități sociale. De altfel, în dreptul britanic nu se face deosebire între normele cuprinse într-o lege ordinară și normele constituționale.

Este o **constituție unanim și, practic, fără rezerve acceptată de guvernanți, indiferent care ar fi partidul de guvernământ, cât și de guvernați**. Având rădăcini adânci în istoria politică a Marii Britanii, constituția acesteia este respectată ca un simbol național. Trăinicia ei și legitimitatea ce-i este conferită de acceptarea sa fără rezerve, conferă la rândul lor legitimitate instituțiilor politice britanice.

Procesul de formare a instituțiilor de guvernare, în special, a Monarhiei și Parlamentului a parcurs etape distincte. Mai întâi, s-a format Coroana ca simbol al autorității publice. Parlamentul a apărut mai târziu ca reacție s burgheziei împotriva absolutismului regalității manifestat deseori în forme violente. Se consideră că prima adunare reprezentativă a fost Parlamentul convocat de regele Eduard I în 1295 și format, pe lângă Camera înaltă (aristocrația) din câte 2 cavaleri din partea fiecărui ținut; 2 reprezentanți ai burgheziei din fiecare târg (orașel) și câte 2 cetățeni din partea fiecărui oraș, care constituiau Camera inferioară.

Se consideră că regimul parlamentar britanic s-a format în secolul al XVIII-lea, prin constituirea unui guvern responsabil în fața Camerei Comunelor. Prin reforma sistemului electoral din 1832, Camera Comunelor s-a impus definitiv în viața parlamentară. Reformei din 1832, care a introdus pentru prima oară alegerea membrilor Camerei Comunelor, i-au urmat

reformele din 1867, 1872, 1884, fiecare dintre acestea sporind gradul de participare a electoratului la vot și din 1918. Ultima reformă a introdus sufragiul universal.

2. Partidele politice britanice

Originea partidismului britanic se regăsește în contradicțiile sociale și politice existente în timpul "Glorioasei Revoluții" din 1688, în care s-a manifestat cu putere burghezia aflată în ascensiune și în plină luptă pentru emancipare politică. Facțiunea parlamentară "whig" din Parlament și-a asumat rolul de reprezentantă a burgheziei, în timp ce o altă facțiune, "tory" reprezenta interesele nobilimii. Cu timpul, lupta parlamentară s-a desfășurat între cele două grupări politice, ponderea fiecăreia schimbându-se pe măsura reformelor electorale care au extins, fiecare, procentul de participare al cetățenilor cu drept de vot.

Gruparea "whig" s-a transformat în Partidul Liberal (1860), iar din "tory" a rezultat Partidul Conservator (1867). Ulterior, în 1901, s-a constituit Partidul Laburist, care are la origine "Societatea Fabienilor", fondată în 1884 și Partidul Independent Laburist, înființat în 1893.

Între cele două războaie mondiale, liberalii au pierdut teren în favoarea Partidului Laburist, care s-a impus definitiv după încheierea celui de-al doilea război mondial. În prezent, jocul politic se desfășoară între Partidul Laburist și Partidul Conservator la care participă, fără o importanță deosebită și Partidul Liberal-Democrat, rezultat din unirea, în 1988, a Partidului Liberal cu Partidul Social-Democrat. În Irlanda de Nord s-a constituit un sistem partidist pe baze regionale (Partidul Unionist din Ulster și Sinn Fein - gruparea politică a Armatei Republicane Irlandeze). În Scoția și Țara Galilor există, pe lângă cele trei mari partide politice, câteva partide naționaliste, între care Partidul Național Scoțian - promotor al autoguvernării acestei provincii și Partidul Naționalist Galez.

Viața parlamentară britanică are la bază principiul bipartidismului, care prezintă, între altele, avantajul că structurează configurația Camerei Comunelor între o majoritate parlamentară și o opoziție puternică.

3. Organizarea și funcționarea Parlamentului britanic

Parlamentul britanic, una dintre instituțiile cele mai vechi ale edificiului constituțional englez, este compus din Regină, Camera Lorzilor și Camera Comunelor. Inițial, s-a format ca un organism politic în jurul Regelui, fiind convocat de acesta, îndeosebi, cu scopul de a obține subsidii pentru Coroană, dar și pentru a-l consilia pe Monarh în diferite probleme privind regatul. Sursa acestor subsidii consta, firește, în impozitele pe venituri, impozite stabilite anterior de către Adunarea marilor nobili și a clerului înalt (Magnum Concilium).

Regele Eduard I (1272-1307) a convocat alături de marii baroni ai Coroanei și clerului înalt, pe cavaleri și pe reprezentanți ai ținuturilor și ai orașelor, precum și ai clerului inferior. Cu un simț politic foarte dezvoltat, aceste ultime trei categorii sociale au hotărât cu timpul să voteze în propriile lor adunări subsidiile solicitate de Rege, concurând astfel marea nobilime concentrată în Magnum Concilium. Aceștia din urmă, s-au constituit, în temeiul solidarității rangului nobiliar într-o Adunare exclusivistă (Camera înaltă), iar cavalerii și reprezentanții burgheziei s-au constituit în Camera inferioară (Camera Comunelor).

Divizarea lui Magnum Concilium în cele două camere s-a produs în timpul domniei regelui Eduard al III-lea (1327). Într-o cameră își aveau sediul lorzii Spirituali și Temporalii, iar în cealaltă erau reprezentate Comunele.

Organizarea și funcționarea Camerei Lorzilor.

Originea Camerei Lorzilor, ca organism nobiliar având prerogativa de a-l sfătui pe Rege, trebuie căutată chiar înainte de cucerirea normandă în 1066. Inițial, Camera Lorzilor a deținut o

evidentă superioritate față de Camera Comunelor, ca rezultat al poziției sale privilegiate, în raporturile cu Coroana. În plus, Camera Lorzilor a exercitat un control asupra desemnării membrilor Camerei Comunelor până la reforma electorală din 1832. Prin puterile ce i-au fost conferite în Evul Mediu, Camera Lorzilor a ocupat un loc egal cu cel al Camerei Comunelor în materie legislativă și financiară. De asemenea, Camerei Lorzilor îi revenea sarcina de a-i judeca pe miniștrii puși sub acuzare de către Camera Comunelor.

Puterea politică a Camerei Lorzilor provenea, îndeosebi, din compoziția sa socială. Din Camera Lorzilor făceau parte marea aristocrație engleză și înalții prelați ai Regatului, legați prin interese comune de instituția regalității. Datorită faptului că, exceptând câțiva înalți prelați, membrii Camerei Lorzilor își căpătau funcția de parlamentari pe cale ereditară, aceasta a regrupat întreaga aristocrație care constituia principala forță economică a țării înainte de secolul al XIX-lea.

Disponând de prestigiu social și de o putere economică considerabilă, membrii Camerei Lorzilor au reprezentat până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, centrul real al puterii politice.

Supremația Camerei Lorzilor față de cea a Comunelor nu a ținut, însă foarte multă vreme. Burghezia a reușit să impună un nou mod de producție, o tehnologie industrială eficientă și de mare productivitate, constituirea unei flote comerciale și militare puternice care au trezit impulsul națiunii engleze pentru cucerirea de teritorii coloniale. Burghezia a impus, de asemenea, idei politice reformatoare privind exercitarea puterii. Oliver Cromwell - conducătorul Revoluției din 1649 - a desființat Camera Lorzilor o dată cu monarhia în 1649. În 1660 acest organism a fost reînființat de către regele Carol al II-lea. Între Camera Lorzilor și Camera Comunelor nu a existat un conflict evident și grav până în 1832 când Parlamentul a adoptat Reform Bill care a stabilit bazele electivă ale constituirii Camerei Inferioare. Prin acest act s-a pus capăt cutumei potrivit căreia lorzii aveau prerogativa de a-i numi pe membrii Camerei Inferioare.

După numeroase conflicte cu aristocrația, noua clasă socială a înclinat balanța puterii în favoarea sa, marginalizând din punct de vedere economic și politic nobilimea aristocratică legată de agricultura neproductivă și privilegiile smulse Coroanei. Declinul politic lent al Camerei Lorzilor a fost precedat așadar de declinul economic treptat al nobilimii care a început spre sfârșitul secolului al XVIII-lea și s-a manifestat cu putere în secolul al XIX-lea. În cursul acestui secol, s-a conturat cutuma constituțională potrivit căreia, Camera Lorzilor nu a mai putut amenda proiectele legilor financiare. Motivația acestei limitări a prerogativelor legislative ale Camerei Lorzilor, a constat în faptul că păturile sociale care contribuiau la formarea veniturilor statului, erau reprezentate în parlament nu de membrii Camerei Lorzilor, ci de cei ai Camerei Comunelor. Lorzii și-au păstrat însă alte prerogative: dreptul de inițiativă legislativă, dreptul de veto ș.a.

Declinul politic al Camerei Lorzilor, i-a corespuns ascensiunea puterii Camerei Comunelor. O asemenea sporire a fost în mare măsură rezultatul sprijinului electoratului acordat acesteia. Astfel, dacă până în anul 1831, Camera Comunelor se sprijinea pe aproximativ 4% din populație, procentul a crescut foarte mult după sfârșitul primului război mondial. Declinul Camerei Lorzilor s-a accentuat foarte mult în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În această perioadă, Camera Lorzilor nu a mai putut să se opună nici politic, nici economic Camerei Comunelor. Reforma Constituțională din 1911 (The Parliament Act) a răpit lorzilor și ultimele prerogative mai importante cu caracter judiciar, confirmând în mod oficial lunga decadentă politică a Camerei acestora. The Parliament Act din 1911 a stabilit următoarele schimbări în raporturile dintre cele două camere legislative:

- un proiect de lege din domeniul financiar devine lege chiar fără acordul Camerei Lorzilor, în termen de o lună de la adoptarea acestuia de către Camera Comună;

- proiectele legilor publice pot deveni lege fără aprobarea Camerei Lorzilor, dacă acestea sunt discutate și însușite de Camera Comunelor în cursul a trei sesiuni parlamentare consecutive și dacă au trecut doi ani de la a doua lectură a proiectului în prima sesiune și a treia lectură în cadrul celei de a treia sesiuni.
- durata maximă a mandatului Parlamentului a fost redusă de la 7 la 5 ani. Aceasta face "ca orice proiect de lege introdus de Camera Comunelor după 2 ani. de la începutul mandatului să nu mai fie, practic, respins de către Camera Lorzilor.

În prezent, Camera Lorzilor este considerată ca un organism de lege ce-i sunt supuse spre examinare. Rolul ei politic este extrem de redus.

Din punct de vedere al organizării puterilor și al raporturilor între ele, locul vechilor cutume

constituționale referitoare, de pildă, la recrutarea primilor miniștri din rândul Camerei Lorzilor sau la responsabilitatea membrilor guvernului în fața acesteia, au fost înlocuite cu altele, care au exprimat pe plan politic ascendența burgheziei. Astfel, răspunderea politică a miniștrilor se angajează astăzi exclusiv în fața Camerei Comunelor; premierii sunt recrutați dintre deputați ș.a.

În ceea ce privește recrutarea membrilor Camerei Lorzilor, aceasta se face pe baze ereditare. Aristocrația britanică tradițională nu mai este însă numeroasă ca în secolele trecute. Pentru a nu se primejdui existența Camerei, datorită scăderii numărului de familii nobiliare, suveranul și guvernul dispun de dreptul de a numi noi lorzi. Actul care consfințește acest drept este Life Peerage Act și a fost adoptat de Parlament în 1958. În acest fel, compoziția socială a Camerei înalte a parlamentului britanic este adaptată la realitățile social-economice dinamice ale țării. În 1963, Parlamentul a adoptat un nou Peerage Act prin care s-a autorizat ca lorzii să renunțe la titlul lor. De asemenea, prin același Act, descendentele lorzilor au căpătat dreptul de a deveni membre ale Camerei Lorzilor. Se apreciază că în prezent, peste 500 de fotolii în Camera Lorzilor sunt ocupate de noile generații de lorzi recrutate din afara nobilimii tradiționale britanice.

Camera Lorzilor se compune din aproximativ 1200 lorzi temporali și 26 lorzi spirituali. Dintre lorzii temporali, înjur de 350 au fost numiți lorzi pe viață. Din Camera Lorzilor fac parte și 11 lorzi cu funcții judiciare, numiți de suveran la propunerea Lordului Cancelar.

Din punct de vedere organizatoric. Camera Lorzilor nu s-a adaptat condițiilor moderne ale procedurii parlamentare. Organizarea sa internă subliniază și mai mult fizionomia istorică de simbol pe care a căpătat-o de-a lungul veacurilor. Camera Lorzilor este condusă de Lordul Cancelar. Potrivit tradiției parlamentare, Lordul Cancelar avea inițial funcția de secretar principal al monarhului. În această calitate îi revenea sarcina de a autentifica actele emise de suveran. Lordul Cancelar deținea, de asemenea, largi prerogative judiciare și parlamentare.

În prezent, Lordul Cancelar este membru al guvernului, președinte al Camerei Lorzilor, președinte al Curții Supreme de Apel. Camera Lorzilor poate numi comisii speciale cu caracter temporar (select committees) însărcinate să rezolve problemele concrete al activității Camerei. Camera Lorzilor lucrează aproximativ 120 de zile pe an. În cadrul lucrărilor parlamentare se practică un cvorum de lucru și un cvorum de vot. Ședințele Camerei înalte se pot desfășura doar în prezența a trei membri. Pentru exprimarea votului este necesară prezența a cel puțin 30 de membri ai Camerei.

Actualmente, Camera Lorzilor îndeplinește cinci funcții:

- **funcția judiciară.** Camera Lorzilor are rolul unei Curți Supreme de Apel în materie civilă și penală. În acest fel, lorzii legiști se pronunță și asupra legalității actelor puterii executive. De asemenea, Camerei Lorzilor îi revine competența de a judeca pe înalții demnitari puși sub acuzare de Camera Comunelor;

- este **organ de deliberare** a proiectelor ce-i sunt trimise de cealaltă cameră. Membrii Camerei Lorzilor au libertatea de a lua cuvântul în Cameră fără limită de timp și de a aborda orice subiect. În conferirea acestei funcții s-a mizat pe faptul că membrii Camerei, nefiind legați de interesele electorale, sunt mai puțin expuși unor presiuni de partid și, deci, sunt imparțiali;
- **funcția legislativă** propriu-zisă. În materie legislativă, Camera Lorzilor are puteri limitate, în prezent, Camera Comunelor este principalul actor în procesul legislativ. Cu toate acestea, Camera Lorzilor păstrează într-un anumit cadru posibilitatea de a influența, prin avizele sale asupra proiectelor de lege, conținutul și forma definitivă ale acestora. Totodată, Camera Lorzilor deține dreptul de inițiativă legislativă și dreptul de a face amendamente la proiectele adoptate de Camera Comună, cu excepția proiectelor cu caracter financiar. În ceea ce privește proiectele de legi private, Camera Lorzilor are posibilități mai largi de a influența procesul legislativ. Camera Lorzilor poate paraliza însă, timp de un an procedura de vot în Camera Comunelor prin exercitarea unui drept de veto absolut care nu poate fi depășit când este exercitat în ultimul an al unei legislature;
- **funcția constituțională**. Regina își prezintă mesajul Tronului în Camera Lorzilor. De asemenea, autoriză Primul-ministru să includă în Guvern pe unii dintre lorzi;
- **este un simbol al dezvoltării constituționale** a Marii Britanii și prin aceasta, un factor decisiv al întăririi încrederii națiunii engleze în instituțiile sale politice. Camera Lorzilor rămâne una dintre constantele vieții politice ale Marii Britanii, fiind păstrată nu numai ca o instituție politică cu rădăcini adânci în sistemul de guvernare, ci și în conștiința publică.

Organizarea și funcționarea Camerei Comunelor

Camera Comunelor este organismul care concentrează, practic, întreaga putere legislativă a parlamentului. Membrii Camerei Comunelor sunt desemnați prin alegeri generale organizate din 5 în 5 ani prin vot universal, în Anglia, votul universal a fost introdus în 1918, femeile fiind însă, în continuare excluse de la exercitarea lui. În două etape succesive, acest drept a fost acordat și femeilor. Sistemul electoral este bazat pe scrutinul uninominal majoritar cu un singur tur, în care se alege 659 de membri. Acțiunea de votare se desfășoară o singură dată, fiind declarat ales candidatul care obține majoritatea voturilor exprimate de alegători. Acest mod de scrutin obligă partidele politice să aibă o organizare internă bine ierarhizată și să instituie o disciplină strictă în rândul membrilor săi.

Prin lege este asigurată o reprezentare specifică pentru Țara Galilor - 40, Scoția - 72 și Irlanda de Nord - 18, restul revine Angliei. Fiecare membru al Camerei Comunelor, reprezintă o circumscripție electorală care nu coincide neapărat cu unitățile administrativ-teritoriale, întrucât în Marea Britanie, circumscripțiile electorale sunt pe cât posibil egale din punct de vedere al populației, în ciuda deosebirilor de ordin geografic sau istoric ce separă o regiune de alta. Prin lege se stabilește o procedură foarte strictă de delimitare a întinderii unei circumscripții electorale. Delimitarea acestora se operează la recomandarea Comisiei permanente a circumscripțiilor pentru Anglia, Țara Galilor, Scoția și Irlanda de Nord, aproximativ din 10 în 10 ani. În conformitate cu "Representation of the People Act", în fiecare circumscripție electorală există un registru electoral în care se operează anual orice modificare a electoratului, numai cei figurând în registru, putând vota. În registru sunt înscrși toți locuitorii din circumscripția respectivă în vârstă de cel puțin 18 ani, cu excepția străinilor, a pairilor, a incapacabililor și persoanelor condamnate. Sistemul majoritar datează din secolul al XVII-lea, iar cel uninominal din anul 1884 când a fost introdus prin legea electorală.

Regulile capacității electorale au fost stabilite cu aproape 300 de ani în urmă. În afară de descalificările evidente: minoritate, incapacitate mintală, calitatea de membru al Camerei

Lorzilor, Legea electorală din 1975 prevede că nu pot fi aleși în Camera Comunelor titularii unei funcții publice, judiciare ori executive. În acest fel, sunt excluși cei care ocupă o funcție în serviciul Coroanei, incluzând funcționarii, militarii, poliștii și magistrații. Scopul acestor dispoziții este de a asigura separarea funcțiilor judiciare și executive de cea legislativă. Legea prevede, însă, că titularii funcțiilor ministeriale (primul-ministru, secretarii de stat) pot face parte din Camera Comunelor beneficiind de cel mult 95 de fotolii parlamentare, restul miniștrilor putând fi recrutați din Camera Lorzilor. Pe această cale, se asigură nu numai separarea celor trei puteri, dar și responsabilitatea membrilor guvernului față de parlament.

Camera Comunelor este prezidată de "Speaker", el însuși parlamentar ales în această funcție de către membrii Camerei. Speakerul este ales la începutul fiecărei legislaturi pentru un mandat de 5 ani, dar nu prin vot. Cele două partide mari - Partidul Laburist și Partidul Conservator - convin asupra unei persoane care urmează a fi desemnată Speaker. În acest fel, Speakerul este imparțial și nu face jocul nici unui partid politic. Din 1885, este desemnat un Speaker supleant a cărui sarcină este de a-l înlocui pe Speaker în anumite cazuri în prezidarea dezbaterilor parlamentare. Speakerul are sarcina de a conduce dezbaterile din Cameră și de a veghea la respectarea regulilor de procedură parlamentară ale Camerei.

Parlamentul britanic se reunește cel puțin o dată pe an, în principal pentru a aproba impozitele și pentru a acorda credite guvernului. Potrivit unei legi din 1911 (Parliament Act), Parlamentul nu poate funcționa mai mult de 5 ani.

În Cameră se formează două grupuri parlamentare, fiecare cuprinzând deputații aparținând unuia dintre cele două partide principale. Partidele britanice fiind constituite pe principii stricte de disciplină, deputații sprijină activ programul politic al partidului care i-a propus candidați, votând în funcție de interesele acestuia. Fiecare grup parlamentar este condus de un lider.

În cadrul Camerei Comunelor, opoziției parlamentare i se asigură toate condițiile pentru a critica programul guvernului, pe primul-ministru, ca și pe ceilalți componenți ai cabinetului. Majoritatea parlamentară este o susținătoare a cererilor guvernului adresate Camerei. Dreptul de dizolvare a Camerei îl deține Monarhul, dar de fapt primul-ministru este cel care solicită acestuia dizolvarea, iar Regele se conformează.

Funcțiile Camerei Comunelor:

Funcția legislativă. Parlamentul poate legifera în orice domeniu în virtutea suveranității sale, acceptată de Rege și recunoscută de tribunale. Domeniul legii este, practic, nelimitat. În ceea ce privește procesul legislativ, rolul important îl deține Camera Comunelor. Astfel, dacă un proiect de lege a fost aprobat de Camera Comunelor, dar respins de Camera Lorzilor, acesta poate fi aprobat de Regină într-un anumit termen, dobândind forță de lege.

Sistemul de drept britanic cunoaște două categorii de legi: legi publice și legi private. Legile publice sunt inițiate de Guvern sau de parlamentari, Camera Comunelor având rolul esențial în adoptarea lor. Legile private reglementează relații sociale de interes particular. Ele sunt introduse în parlament sub forma unei petiții. Dacă efectele juridice ale celor două categorii de legi sunt comune, procedurile lor de adoptare diferă. Pentru fiecare tip de lege există o procedură de legiferare complexă. Deosebirea între cele două categorii de acte constă în următoarele: toate măsurile al căror obiect constă în modificarea legislației generale sau în repartizarea sumelor bugetare, administrarea justiției ș.a. se vor stabili prin legi publice; dispozițiile al căror obiect constă în stabilirea unor drepturi subiective aparținând unor persoane fizice sau juridice sunt legi private. Procedura de adoptare a acestui tip de legi se aseamănă într-o oarecare măsură cu procedurile judiciare. Potrivit acestei similitudini, părțile interesate în adoptarea unei legi private au posibilitatea de a fi prezentate în fața comisiilor permanente ale camerelor legislative care analizează proiectul de lege respectiv. Este posibil ca această

procedură parlamentară să fi stat la baza formării grupurilor de presiune și, în general, la baza apariției fenomenului lobby în Statele Unite ale Americii. Dezbaterăa unui proiect de lege guvernamental în domeniul dreptului public nu diferă de cea a unui asemenea proiect inițiat de parlamentari. Dezbaterăa propriu-zisă se desfășoară în trei faze:

- prezentarea sumară a proiectului fără dezbateri și stabilirea datei pentru faza următoare (prima lectură);
- discutarea concepției generale a proiectului și dispozițiilor mai importante (a doua lectură). Dacă în urma discuțiilor, concepția sau principiile generale ale proiectului de lege sunt aprobate în liniile lor esențiale, acesta se transmite "Comitetului întregii Camere" (Camera reunită ca un comitet de lucru) sau unei comisii ("Standing Committee") în scopul dezbaterii minuțioase a fiecărui articol. Ministrul responsabil de proiect este membru al comisiei. Scopul comisiei este de a dezbate și de a aproba fiecare articol al proiectului. Membrii comisiei pot face orice amendamente. De asemenea, opoziția poate solicita modificarea unor articole sau să propună amendamente. Guvernul este liber să-și însușească sau nu modificările cerute de opoziție sau de diferite grupuri de interese sau alte organizații neguvernamentale.

După ce proiectul a căpătat o formă finală în comisie, este supus unei examinări detaliate în forma respectivă, cu participarea tuturor membrilor Camerei Comunelor. Se pot face noi amendamente care sunt supuse votului. Pentru a evita ca opoziția să întârzie nejustificat procedura de adoptare a proiectului prin discuții interminabile în această fază, Guvernul poate propune o moțiune pentru limitarea duratei lucrărilor de cuvânt. Această moțiune este cunoscută sub denumirea de "ghilotina" ("guillotina"). Moțiunea trebuie dezbătută și votată de întreaga Cameră. În moțiune se stabilește timpul alocat în continuare pentru fiecare procedură legislativă care urmează. De asemenea, poate fi precizat timpul alocat discutării unor articole sau capitole ale proiectului.

- proiectul se prezintă în a treia lectură. În această fază proiectul este supus votului final urmând a fi adoptat sau respins.

După această ultimă fază, proiectul este înaintat Camerei Lorzilor. În Camera Lorzilor discuțiile pe marginea proiectului urmează, în general, aceeași procedură ca cea folosită în Camera Comunelor.

Legea votată va fi supusă Reginei spre sancționare și promulgare.

Teoretic, Camera Comunelor deține puteri legislative necontestate. În realitate, însă guvernul este organismul care, utilizând pârghii parlamentare și normele stricte ale disciplinei de partid, reușește să dirijeze din umbră întregul proces legislativ. Camera Comunelor poate transmite prin delegare Guvernului competențe legislative. Parlamentul își rezervă dreptul de a controla activitatea normativă a Guvernului prin comisiile sale speciale și prin crearea cadrului legislativ în care orice persoană fizică sau morală se poate plânge că prin actele Guvernului i s-au produs în mod nejustificat pagube.

Puterea bugetară a Parlamentului. Potrivit art. 4 din "Bill of Rights" din 1689, este interzis să se defalce din buget bani pentru Coroană sau în folosul acesteia fără autorizația Parlamentului. Această prevedere are aceeași valoare și astăzi. În fapt, nici o putere executivă nu poate acționa fără mijloace materiale sau resurse financiare. Cum aprobarea acestora este la dispoziția Parlamentului, orice politică guvernamentală depinde de concursul legislativ al acestuia. Altfel spus, Guvernul se află la discreția Parlamentului. Scopul acestei dependențe este asigurarea echilibrului între puteri, împiedicarea puterii executive să guverneze abuziv sau autoritar. În realitate însă, Parlamentul nu poate paraliza activitatea guvernamentală

neaprobându-i fonduri, deoarece Guvernul asigură stabilitatea internă și apără ordinea constituțională.

În prezent, competența în materie financiară a Camerei Comunelor este serios limitată de Guvern, deoarece acestuia îi aparține inițiativa în acest domeniu.

În sistemul constituțional britanic activitatea bugetară poate fi redusă schematic la următoarea formulă: Guvernul solicită fonduri, Camera Comunelor le acordă, iar Camera Lorzilor aprobă această atribuire.

Controlul parlamentar. Deși sistemul constituțional britanic este bazat - ca de altfel toate celelalte sisteme de guvernământ - pe principiul separației celor trei puteri: legislativă, executivă și judecătorească, o separație strictă, absolută a acestora nu există. Între cele trei puteri există mecanisme constituționale de interferență, de colaborare și cooperare în procesul de guvernare (ex.: parlamentul numește pe primul-ministru și pe miniștri; guvernul exercită inițiativa legislativă; comisiile parlamentare verifică activitatea guvernului; deputații interpelează miniștri ș.a.

O expresie a acestei colaborări între puteri este și responsabilitatea ministerială care se concretizează prin prerogativele parlamentului de a cere membrilor guvernului să raporteze în fața acestuia în legătură cu modul în care își îndeplinesc atribuțiile.

Miniștrii răspund în mod solidar în fața parlamentului pentru activitatea de ansamblu a guvernului. Ei pot răspunde însă și individual pentru comiterea unor fapte ce îi fac nedemni de funcția pe care o ocupă. În sistemul britanic, procedura de judecare a miniștrilor pentru săvârșirea unor asemenea fapte: trădare, dare sau luare de mită, înșelăciune etc., este cunoscută sub denumirea de "impeachment" și se desfășoară de către ambele camere legislative.

Procedura de impeachment este foarte veche. Ultima oară s-a aplicat în anul 1805. Această procedură are două faze: declanșarea urmăririi de către Camera Comunelor și judecarea propriu-zisă a celui în cauză, de către Camera Lorzilor.

La baza răspunderii ministeriale față de parlament este așezată încrederea pe care acesta o manifestă față de ministru numindu-l în funcția respectivă și pe care parlamentul o retrage. Dacă un ministru pierde încrederea Camerei Comunelor pentru motive politice sau pentru motive exclusiv personale, este obligat să demisioneze.

Dacă majoritatea membrilor Camerei Comunelor exprimă neîncrederea acestora față de Guvern în întregul său, monarhul cere dizolvarea parlamentului și organizarea unor noi alegeri generale. Dacă după alegeri și constituirea noului parlament, Guvernul nu obține încrederea acestuia, va fi obligat să demisioneze.

Dintre modalitățile de răspundere ministerială menționăm: întrebări adresate membrilor guvernului de către membrii Camerei Comunelor sau ai Camerei Lorzilor, interpelări, instituția ombudsmanului (Comisarul parlamentului pentru administrație) creată în 1967. Comisarul parlamentului are printre altele și prerogativa de a ancheta modul de administrare a departamentelor ministeriale.

Statutul parlamentarilor Fiecare cameră se bucură de anumite privilegii recunoscute atât prin cutuma constituțională, cât și prin anumite dispoziții scrise. Privilegiul cel mai important este libertatea de exprimare. Potrivit articolului 9 din "Bill of Rights" din 1689, libertatea de exprimare a parlamentarilor, dezbaterile și procedurile parlamentare nu pot fi supuse judecății tribunalelor. Cu alte cuvinte, pentru opiniile exprimate, pentru votul dat și, în general, pentru modul în care își exercită mandatul de deputat, parlamentarul nu răspunde juridic. Această imunitate parlamentară este respectată și astăzi cu multă scrupulozitate.

4. Monarhul britanic

Statutul politic și juridic al Monarhului ilustrează cel mai bine maxima potrivit căreia "Regele domnește, dar nu guvernează". Practic, Monarhul Angliei este un simbol tradițional, doar aparent implicat în jocul politic. El este considerat iresponsabil din punct de vedere politic și se bucură de o adevărată imunitate în materie penală și civilă. Funcția lui de conducător de stat nu rezultă de la oarecare putere sau corp electoral ci potrivit dreptului de naștere conform sistemului castil – nu exclude femeile din rîndul moștenitorilor tronului dar se dă preferință bărbaților – fratele mai mic exclude sora mai mare, (mai sunt cunoscute sistemul salic – succesiunea la tron se face exclusiv pe linie masculină în Japonia, Belgia, Norvegia; există și sistemul egalității la succesiunea tronului a bărbaților și femeilor din familia regală; sistemul austriac – nu exclude femeile dar oferă bărbaților prioritate pe toate liniile și gradele de rudenie)

Așa numitul rol politic al Monarhului este pur formal, întrucât acesta se conformează, fie dorinței guvernului, fie unor cutume în favoarea acestuia. Monarhul are următoarele atribuții:

- a) desemnarea primului-ministru. Regele desemnează în mod obligatoriu ca premier pe liderul partidului care a câștigat alegerile generale. Revine, de asemenea, Coroanei dreptul de a numi în înalte funcții publice (miniștri, judecători, ofițeri în forțele armate, diplomați);
- b) sancționarea legilor. Cutuma îi recunoaște dreptul de veto, dar acest drept nu a mai fost utilizat de la începutul secolului al XVIII-lea;
- c) prezintă "Mesajul Tronului" la deschiderea fiecărei sesiuni parlamentare care, de fapt, este o pledoarie în favoarea programului guvernamental al partidului aflat la putere;
- d) înmânarea ordinelor și distincțiilor;
- e) dizolvarea Camerei Comunelor. Această prerogativă aparține tradițional Monarhului, fiind stabilită pe cale cutumiară. În prezent, inițiativa dizolvării Camerei Comunelor aparține primului-ministru, Regina conformându-se cererii acestuia. declararea stării de război și încheierea păcii. încheierea tratatelor;
- f) recunoașterea altor state și guverne.

Regele păstrează, însă, rolul necontestat de șef al Bisericii anglicane introdus de Regele Henric al VIII-lea. De asemenea, este șef al Commonwealth-ului britanic.(47 de țări, iar în 16 este șef de stat ex: Canada, Australia, Noua Zeelandă)

5. Guvernul britanic

Guvernul este organul executiv rezultat din alegerile generale. Compoziția sa - de la premier la miniștri - exprimă victoria electorală a unuia dintre cele două partide politice principale. Aceasta face ca din punct de vedere politic guvernele britanice să fie foarte stabile, iar din punct de vedere al legitimității lor, să nu fie contestate decât de adversarii politici și nu de marea majoritate a populației. Desigur, aceasta nu înseamnă că obiective guvernamentale nepopulare sunt agreate de populație.

Partidul care a câștigat alegerile generale va ocupa majoritatea locurilor în Camera Comunelor și va deține astfel majoritatea parlamentară. Dispunând de această majoritate, guvernul va avea asigurată aprobarea programului său de guvernare și a proiectelor de lege pe care le va propune parlamentului.

Guvernul propriu-zis este constituit dintr-un mare număr de membri, dintre care unii sunt titulari de departamente, iar alții (circa 40-50) au un rol de cvasi supleanți ("miniștri juniori"). Primul-ministru își formează un cabinet restrâns constituit din șefii celor mai importante departamente ministeriale. Acest organism stabilește sau decide cele mai importante măsuri guvernamentale. Pe lângă titularii de departamente "miniștrii-juniori" ocupă funcții ce pot fi

asimilate cu cele ale secretarilor de stat din nomenclatura funcționarilor publici cu rang superior din ministerele altor țări. În general, din rândul lor se recrutează miniștrii titulari.

Primul-ministru are o poziție dominantă atât în cadrul guvernului, cât și în general în viața politică a țării. În realitate, întreaga putere este concentrată în mâinile sale.

O instituție originală este așa numitul "shadow cabinet" (cabinetul din umbră). Acest guvern este format dintr-un anumit număr de deputați ai opoziției parlamentare desemnat de aceasta și conduși de liderul ei. Menirea organismului respectiv este de a "deveni" un guvern potențial pentru o eventuală alternativă la putere.

Guvernul are următoarele atribuții:

- **atribuții executive.** Guvernul hotărăște asupra liniei generale de dezvoltare a țării acționând pe două direcții: „convingerea” parlamentului să adopte/aprobe o anumită măsură inițiativă de guvern; după adoptarea măsurii propuse, să acționeze cu întreaga sa autoritate pentru executarea măsurii respective;
- **atribuții în procesul legislativ.** Aproximativ 90% din numărul legilor votate de parlament sunt inițiate de guvern. Datorită majorității parlamentare disciplinate și strâns legată de partidul de guvernământ, guvernul reușește să-și transpună programul guvernamental în legi;
- **atribuții cu caracter financiar.** Deși bugetul este votat de parlament, acesta nu face altceva decât să voteze proiectul ce i se transmite de Guvern.

6. Sistemul judecătoresc britanic

Sistemul judiciar britanic este organizat în formă piramidală, avînd în vîrf Camera Lorzilor. De la nivelul următor, sistemul judiciar este organizat pe cele două jurisdicții existente: civilă și penală.

Astfel, în cadrul jurisdicției civile, sub Camera Lorzilor se găsește sistemul Curților de Apel, sistemul Înaltei Curți (Hight Courts), iar la baza sistemului – un ansamblu de instanțe judecătorești numite „County courts”, care judecă în fond, iar marea majoritate a proceselor se termină la acest nivel.

Pentru jurisdicția penală, sistemul este oarecum asemănător, fiind format din: sistemul Curților de Apel, urmate de „Queen’s Bench” Court, „Crown Court” și instanțele inferioare, numite „Magistrates’ Courts”.

Camera Lorzilor este considerată instanța supremă în Regatul Marii Britanii. Deși este una din cele două Camere ale Parlamentului Britanic, are și atribuții jurisdicționale, fiind competentă să judece apelurile în cauzele civile și penale (în condițiile în care apelul trebuie autorizat, respectiv instanța supremă are dreptul de a selecta apelurile pe care acceptă să le judece), funcționînd astfel ca un al treilea grad de jurisdicție. Hotărîrile judecătorești pronunțate de către Camera Lorzilor au o putere judiciară foarte mare, impunîndu-se întregului sistem judiciar. O asemenea hotărîre poate fi schimbată numai de către Parlamentul britanic sau printr-o hotărîre judecătorească ulterioară a Camerei Lorzilor.

Curtea de Apel, secția civilă, este ținută de propria jurisprudență, pe cînd secția penală se raportează la precedentul judiciar cu o mai mare flexibilitate, putînd să nu respecte jurisprudența anterioară dacă astfel ar provoca nedreptate.

Instanțele inferioare (tribunale de primă instanță), numite magistrates courts, sunt competente să judece în primă instanță cauze diverse (în special penale), dar de o mai mică importanță. Ceea ce este specific sistemului britanic și, în general, sistemului de drept anglo-saxon este faptul că la nivelul acestor instanțe inferioare judecătorii nu sunt de fapt magistrați de

profesie (nefiind obligatoriu să aibă studii superioare de specialitate – juridice) și poartă denumirea de „judecători de pace”

Lucru individual: Scrieți un eseu pe una din teme: 1. Sistemul de drept britanic; 2. Organizarea administrativ - teritorială a Marii Britanii și Irlandei de Nord

Întrebări de autoevaluare: 1. Care sunt particularitățile sistemului constituțional britanic și care este specificul Constituției Marii Britanii? 2. În ce condițiile istorice s-au adoptat actele de natură constituțională britanice? 3. Care este modul de formare a ambelor camere ale Parlamentului britanic: Camera Comunelor și Camera Lorzilor? 4. Care sunt atributele similare și diferențiate ale celor două camere ale parlamentului britanic? 5. Care este importanța politică a Guvernului în frunte cu primul ministru? 6. Determinați care sunt atribuțiile primului ministru? 7. Care este rolul politic al monarhului britanic și care este importanța acestei instituții pentru societatea britanică modernă? 8. Care sunt atributele monarhului atât în stat cât și în Comunitatea britanică? 9. Care este modul de creare și dezvoltare a bipartidismului englez; 10. Faceți o comparație între sistemul bipartit britanic și cel american;

Bibliografie recomandată:

1. Ioan Leș. Instituții judiciare contemporane. București: Editura C.H. Beck, 2007
2. Carl F. Stychin, Legal Method: Text and Materials, London: Sweet / Maxwell, 2010
3. Arseni Alexandu., Ivanov V., Suholitco Leontie., Drept constituțional comparat, CE USM, Chișinău 2003
4. Duculescu Victor, Calinoiu Constanta, Duculescu Georgeta, Drept constituțional comparat, Editura Lumina Lex, București, 2007
5. Ionescu Cristian, Drept constituțional comparat. București, Editura: All Beck, 2008
6. M. Criste, Drept constituțional comparat, Timișoara, Worldteach, 2005
7. M. Gutan, Sisteme de drept comparate. Introducere în teoria generală a dreptului comparat, București, Hamangiu, 2014
8. A. Iftimiei, Drept comparat și sisteme juridice contemporane, ed. a 2-a, București, Universul Juridic, 2020
9. P. Legrand, Dreptul comparat, București, Lumina LEX, 2001

SISTEMUL CONSTITUTIONAL AL JAPONIEI

1. **Caracteristica Constituției Japoniei**
2. **Monarhia niponă**
3. **Puterea legislativă. Dieta.**
4. **Guvernul nipon.**
5. **Puterea judecătorească**

1. Caracteristica Constituției Japoniei

Constituția Japoniei a fost adoptată la data de 03.11.1946 și a instituit mecanisme politice, cu caracter democratic, în vederea guvernării țării.

Constituția Japoniei reprezintă consecința unor evenimente specific legate de terminarea celui de al doilea război mondial și reinstaurarea democrației în această țară sub influența ideilor înaintate promovate de statele democratice, membrele coaliției, care luptaseră împotriva Puterilor Axei. Deși regimul politic japonez a rămas un regim imperial, profilul său s-a schimbat

în mod substanțial ca urmare a renunțării de către împărat la pretenția originii sale divine și, pe de altă parte, ca urmare a transpunerii în viața politică japoneză a unor instituții și mecanisme politice care și-au dovedit justetea în condițiile statelor democratice.

Deși părerile unor converg în a stabili anumite diferențieri între regimul politic din Japonia și din țările occidentale, Constituția din 1946, care a supraviețuit timpului și care și-a demonstrat eficiența, poate fi considerată ca un punct de cotitură în viața politică a acestei țări, contribuind - după cum se cunoaște - la evoluția vieții parlamentare în această țară și la reinstaurarea tradițiilor democratice.

Potrivit autorilor Enciclopediei Universale, "**Constituția din 1946, menținând instituția imperială, a optat pentru un regim parlamentar imitat după modelul britanic, împrumutând totodată din S.U.A. anumite tehnici de administrație locală sau judiciară**"

Capitolul II din Constituția Japoniei, intitulat "**Renunțarea la război**", are un singur articol care are următorul cuprins: "**poporul japonez dorind în mod sincer pacea internațională, bazat pe justiție și ordine, renunță pentru totdeauna la război ca drept suveran al națiunii, precumși la exercitarea amenințării sau a folosirii armelor ca mijloc de a soluționa conflictele internaționale. Pentru a atinge scopul avut în vedere în alineatul precedent, el renunță la toate forțelele armate terestre, navale și aeriene, precum și la orice alte potențiale de război. Dreptul de beligeranță al statului nu poate să fie admis.**"

Japonia a creat totuși în ultimii ani - și în special în baza Tratatului de autoapărare - puternice forțe de autoapărare care au fost folosite însă până acum numai în interiorul țării.

Capitolul III din Constituția Japoniei este consacrat unei problematici pe care alte constituții o însumează fie sub denumirea de "drepturi și libertăți", fie sub denumirea de "drepturi și îndatoriri". Sunt astfel consacrate drepturi tradiționale specifice regimurilor politice democratice.

Sunt menționate prevederi din convențiile internaționale, cum ar fi: interzicerea torturii, a pedepselor aplicate cu cruzime, interzicerea sclaviei.

Japonia, cum este și firească, prezintă anumite particularități dar, de principiu, poate fi considerată un stat în care drepturile fundamentale ale omului și principiile legalității și a ierarhiei normelor juridice sunt pe deplin respectate.

Constituția Japoniei dispune că organizarea și administrarea colectivităților publice locale va fi îndeplinită potrivit principiului autonomiei locale.

Sunt create, în cadrul colectivităților publice locale, adunări cu scop deliberativ. Constituția prevede că șefii colectivităților publice locale, membrii Adunărilor lor și alți agenți stabiliți de lege sunt aleși în mod direct de către locuitorii colectivității interesate. Art.94 din Constituție prevede dreptul colectivităților publice locale de a-și administra bunurile, de a asigura gestiunea afacerilor și de a exercita administrația publică, putând să stabilească reglementări în cadrul consacrat prin lege.

Japonia a fost împărțită, din punct de vedere administrativ, în provincii sau regiuni, corespunzând în linii mari celor patru insule principale și predominanței insulei centrale - Honshu. Fiecare dintre provincii a fost la rândul său împărțită în departamente sau prefecturi. În momentul de față există departamente ordinare, prefecturi urbane speciale, dar și prefecturi care, deși pe o vastă întindere, constituie un singur departament.

Principalii administratori ai colectivităților locale (gubernatorii, prefectii și primarii) cumulează o dublă funcție: de organe de stat și de reprezentanți ai intereselor colectivităților. În calitate de organe de stat ei sunt supuși din punct de vedere juridic autorității miniștrilor de resort, dar desemnarea lor de către corpul electoral al circumscripției, în întregime sa, le conferă

o independență de "invidiat" față de puterea centrală. Ca autorități administrative locale ei pot edicta regulamente, bine înțeles în limita atribuțiilor respective.

În ce privește revizuirea Constituției, art.96 prevede că inițiativa revizuirii trebuie aprobată decătre Dietă, cu consimțământul majorității a cel puțin două treimi din parlamentarii ce fac parte din fiecare Cameră. Dacă o asemenea majoritate nu a fost obținută, propunerea de revizuire este supusă referendumului, trebuind să obțină majoritatea absolută a sufragiului. Aprobarea revizuirii atrage promulgarea de către împărat, în numele națiunii, și încorporarea textului astfel modificat în cuprinsul Constituției.

2. Monarhia niponă

Potrivit prevederilor Constituției din 1946, împăratul este simbolul Japoniei și, în același timp, al unității naționale. Această situație rezultă din voința generală a poporului japonez, în care rezidă suveranitatea sa.

Înscrierea unor asemenea prevederi chiar în primul articol al Constituției Japoniei demonstrează înaltul respect și semnificația poziției de care se bucură împăratul în sistemul constituțional japonez.

În prezent, împăratul Japoniei este singurul șef de stat din lume cu titlul de „Împărat”. Casa imperială a Japoniei este cea mai veche casă monarhică din lume. Originile istorice ale împăraților se regăsesc în *perioada Kofun* din secolele al III-lea - al VII-lea d.Hr., dar conform numărătorii tradiționale *Kojiki* și a *Nihon Shoki*, Japonia a fost fondată în 660 î.Hr. de către împăratul Jimmu, despre care se spune că este un descendent direct al zeiței soarelui Amaterasu. Împăratul actual este Naruhito. El a acces la *tronul Crizantemei* după abdicarea tatălui său, acum împăratul-emerit Akihito, la 30 aprilie 2019.

Rolul împăratului Japoniei a alternat din punct de vedere istoric între un rol simbolic în mare parte ceremonial și cel al unui conducător imperial real. De la înființarea primului *shogunat* în 1199, împărații Japoniei au avut rar un rol de comandant suprem pe câmpul de luptă, spre deosebire de mulți monarhi occidentali. Împărații japonezi au fost aproape întotdeauna controlați de forțe politice externe, în grade diferite. De fapt, între 1192 și 1867, shōgun-ii sau regenții lor *shikken* din Kamakura (1203-1333) erau conducătorii *de facto* ai Japoniei, deși erau nominal numiți de împărat. După restaurația Meiji din 1867, împăratul a fost întruchiparea întregii puteri suverane în împărăție, așa cum a fost consacrată în Constituția Meiji din 1889. De la adoptarea Constituției din 1947, el a fost un șef de stat ceremonial fără puteri politice nominale.

După cum remarcă autorii Enciclopediei Universale, ”se regăsește desigur împăratul imuabil și sacru, însărcinat să asigure continuitatea statului și permanența Japoniei eterne; dar el nu este decât o palidă reflectare a splendorii trecute a dinastiilor divine. Deținând altă dată toatedrepturile de suveranitate, el nu își mai datorează astăzi funcțiile sale decât voinței poporului în care rezidă puterea suverană. Puterile sale politice sunt inexistente”

Constituția Japoniei dispune că tronul este ereditar, succesiunea fiind reglementată în virtutea Codului familiei imperiale, votat de către Dietă. Toate actele în probleme de stat îndeplinite de către împărat necesită avizul și aprobarea Cabinetului ministerial, care este responsabil.

Potrivit prevederilor Constituției, împăratul nu poate să îndeplinească decât actele în materie de stat care sunt prevăzute de Constituție, el neavând **prerogative în materie de guvernare**. Potrivit dispozițiilor legii, împăratul poate delega unele atribuții ale sale în probleme de stat.

În cazul în care se constituie o regență, în virtutea dispozițiilor Codului familiei imperiale, regențul va îndeplini actele în materie de stat în numele împăratului, fiindu-i aplicabile prevederile art. 1 din Constituție, cu alte cuvinte fiind considerat simbol al țării și al unității naționale.

O importantă atribuție care rămâne împăratului este aceea de a desemna pe primul ministru, dar aceasta are loc numai după ce primul ministru a fost desemnat de către Dieta. Împăratul numește pe președintele Curții Supreme, dar și aceasta se produce numai ca urmare a desemnării acestuia decătre Cabinet.

Actele în materie de stat pe care împăratul le îndeplinește în numele poporului, "conformându-se avizului și aprobării Cabinetului", sunt următoarele:

- a) promulgarea revizuirii Constituției, a legilor și decretelor, precum și a tratatelor;
- b) convocarea Dietei;
- c) dizolvarea Camerei reprezentanților;
- d) proclamarea alegerii generale a membrilor Dietei;
- e) atestarea numirii sau revocării miniștrilor și a altor funcționari publici prevăzuți de lege, precum și deplinele puteri și scrisorile de acreditare ale ambasadorilor și miniștrilor;
- f) decretarea amnistiei generale sau speciale, a atenuării pedepsei, a exonerării de pedeapsă și reabilitării;
- g) conferirea de distincții;
- h) atestarea ratificării tratatelor și a altor documente diplomatice prevăzute de lege;
- i) primirea ambasadorilor și a miniștrilor străini;
- j) exercitarea unor acte de ceremonial.

În ce privește bunurile familiei imperiale, Constituția prevede că nici un bun nu poate să fie înstrăinat și nici primit de către familia imperială; nici o donație nu se poate face acestei familii fără autorizarea Dietei.

Observatorii vieții politice japoneze constată că există încă un sentiment de puternic atașamentul japonezilor față de instituția imperială și un curent favorabil întăririi prerogativelor și autorității împăratului. Cu toate acestea, nu se poate ignora că în pofida originii sale milenare, instituția imperială în Japonia este subordonată cerințelor statului de drept, iar prerogativele imperiale nu ar putea fi privite altfel decât ca simboluri ale unității naționale, nejustificând în nici un caz o antrenare a împăratului în viața politică, fenomen care nu îl doresc în momentul de față nici una dintre monarhiile constituționale existente în lume

3. Puterea legislativă. Dieta.

Potrivit Constituției Japoniei, Dieta este organul suprem al puterii de stat, fiind totodată și singurul organ legislativ al statului. Consacrând sistemul bicameral, Constituția Japoniei instituționalizează cele două Camere ale Parlamentului, respective: Camera reprezentanților și Camera consilierilor. Ambele Camere sunt alcătuite din membri aleși, care reprezintă națiunea. Durata mandatului membrilor Camerei reprezentanților (480) este de patru ani, iar cea a Camerei consilierilor (247) este de șase ani, jumătate din numărul membrilor săi fiind reînnoit la fiecare trei ani. Nimeni nu poate să facă parte în același timp din ambele Camere.

Alegerile pentru Camera reprezentanților se desfășoară în cadrul a 300 circumscripții uninominale, în baza sistemului majoritar, și 11 circumscripții plurinomiale, pe baza scrutinului proporțional, pe liste. Pentru Camera consilierilor există 47 circumscripții plurinomiale, metropolitane sau prefecturale, precum și o circumscripție națională pentru restul locurilor. Votul are loc pe baza unui scrutin direct mixt.

Dacă Camera reprezentanților este dizolvată își încetează automat activitatea și Camera consilierilor.

Constituția stabilește o serie de prevederi generale comune altor constituții democratice, ca de pildă imunitatea penală a membrilor Camerelor, ideea că membrii acestora nu răspund pentru afirmațiile făcute în cadrul ședințelor și nici pentru votul pe care l-au exercitat; stabilirea unei indemnizații rezonabile pentru membrii Camerelor etc.

Dieta poate fi convocată în sesiune ordinară, odată pe an, dar și în sesiune extraordinară, la solicitarea Cabinetului sau la cererea unei pătrimi din numărul membrilor Camerelor, situație care trebuie să determine Cabinetul să le convoace.

Ședințele celor două Camere sunt publice, dar ele nu vor avea acest caracter dacă o majoritate de două treimi sau mai mare a membrilor prezenți hotărăsc acest lucru.

În activitatea de legiferare se pare că legiuitorul constituant a dat prioritate Camerei reprezentanților, în calitate sa de cameră inferioară a Parlamentului. Astfel, dacă un proiect de lege adoptat de Camera reprezentanților este respins de Camera consilierilor va putea fi totuși sancționat ca lege dacă va fi adoptat din nou de Camera reprezentanților cu o majoritate de cel puțin 2/3 din numărul membrilor prezenți.

Și în privința proiectului de buget Camera reprezentanților are proeminență în raport cu camera superioară a Dietei.

Cât privește **raporturile între cele două Camere ale Dietei**, Legea nr.79 din 30 aprilie 1947 conține prevederi detaliate. Este consacrată instituția **comisiilor mixte paritare**, compuse din 10 comisari aleși de către o Cameră și 10 de către cealaltă, competente a soluționa situațiile în care există dezacorduri cu privire la proiectul de lege sau propunerea legislativă. Comisia adoptă textul cu o majoritate de două treimi a comisarilor prezenți. Cu excepția votării textului definitiv, comisia lucrează cu majoritate absolută, dar în acest caz votul președintelui este decisiv. Textele definitive adoptate de comisiile mixte sunt puse în discuție în primul rând în cadrul Camerei care a solicitat reunirea comisiei. În cazul în care comisia mixtă nu adoptă un text comun, fiecare dintre cei doi președinți trebuie să informeze Camera din care fac parte despre aceasta.

Alte reglementări cu privire la modul de lucru al comisiilor mixte vor putea fi stabilite prin decizia celor două Camere

Fiecare dintre cele două Camere poate proceda la efectuarea unor anchete, solicitând audierea unor martori și prezentarea de documente. Primul ministru și ceilalți membri ai Cabinetului au acces, în orice moment, la Camere pentru a lua cuvântul asupra unui subiect discutat, dar ei nu pot face parte din nici una din cele două Camere.

În cadrul Dietei este creat un **Tribunal de acuzare**, compus din membri ai celor două Camere, a cărui misiune este de a judeca demnitarii care sunt cercetați în vederea revocării lor. Tribunalul de acuzare, compus din parlamentari, va ancheta situația unor judecători împotriva cărora s-au formulat anumite acuzații și care au fost trimiși în fața unui asemenea organism de către o comisie decerctare

În principiu, mandatul parlamentar este incompatibil cu cel al funcționarilor publici, cu excepția funcției de prim ministru, a miniștrilor, a Subsecretarului general al Cabinetului și a Subdirectorului general al Oficiului primului ministru, a Subsecretarilor de stat parlamentari și a oricăror alte funcții prevăzute de lege.

Câteva elemente specifice există și în ceea ce privește **procesul legislativ**. Astfel, dacă un membru al Dietei dorește să ia inițiativa unei legi, această inițiativă trebuie să fie sprijinită de cel puțin 20 de membri ai Camerei reprezentanților și de cel puțin 10 membri ai Camerei

consilierilor. În cazul propunerilor ce implică măsuri bugetare, o asemenea inițiativă trebuie sprijinită de cel puțin 50 de parlamentari în Camera reprezentanților și de cel puțin 20 din Camera consilierilor. Aceeași procedură se aplică și în cazul moțiunilor de amendamente la proiectele de legi.

În ceea ce privește **întrebările** pe care le pot adresa parlamentarii, trebuie menționat că potrivit prevederilor din **Legea asupra Dietei**, întrebarea nu se adresează direct, ci trebuie să fie mai întâi aprobată de președintele Camerei, căruia îi va fi prezentat textul rezumativ. Întrebările acceptate de președinte sunt transmise Cabinetului, care va fi obligat să răspundă în termen de 7 zile. Întrebările respinse, în legătură cu care se formulează contestații, vor trebui să fie supuse Camerelor.

4. Guvernul nipon.

În conformitate cu prevederile Constituției Japoniei, puterea executivă este înfăptuită de Cabinetul ministerial. Cabinetul se compune, în virtutea prevederilor legale, din primul ministru – care este președintele Cabinetului - și miniștri. Atât primul ministru, cât și ceilalți membri ai Cabinetului, trebuie să fie civili.

Primul ministru este desemnat de Dietă dintre membrii săi. În cazul în care cele două Camere iau hotărâri diferite în această problemă și ele nu ajung la un acord, se organizează o comisie mixtă, în scopul concilierii celor două puncte de vedere. Dacă una dintre Camere - respectiv Camera consilierilor - nu se pronunță cu privire la desemnarea primului ministru în timp de 10 zile de la hotărârea celeilalte Camere, (adăugându-se și timpul de convocare a Dietei), hotărârea Camerei reprezentanților prevalează, fiind considerată hotărârea întregii Diete.

Primul ministru numește pe ceilalți miniștri, pe care poate să îi și revoce.

În cazul adoptării unei **moțiuni de cenzură** sau al refuzului de încredere din partea Camerei reprezentanților, se va produce **demisia colectivă a Cabinetului**, cu excepția situației în care s-ar fi hotărât dizolvarea acesteia într-un interval de 10 zile. În cazul absenței primului ministru, sau în urma convocării Dietei ca urmare a alegerilor generale a membrilor Camerei reprezentanților, va avea loc demisia colectivă a Cabinetului. În aceste situații Cabinetul rămâne în funcție până la desemnarea unui nou prim ministru.

Primul ministru prezintă proiectele de legi în fața Dietei, în numele Cabinetului. El dă socoteală despre problemele generale naționale și internaționale. De asemenea, el asigură în mod direct supravegherea tuturor ramurilor administrației, dar are și o serie de competențe speciale dintre care amintim:

- asigură executarea efectivă a legilor;
- conduce efectiv treburile publice;
- încheie tratate diplomatice dar acestea trebuie să fie, de regulă, în prealabil aprobate de Dietă;
- emite decrete în vederea executării legilor;
- hotărăște amnistia generală sau specială și dispune asupra diminuării pedepselor și asupra reabilitării;
- să administreze problemele ce privesc funcționarii publici, în conformitate cu standardele prevăzute de lege;
- să pregătească bugetul pentru a-l prezenta Dietei;
- să emită decrete în vederea executării Constituției și a regulilor de drept. Cu toate acestea, nici un decret nu poate conține dispoziții penale, afară de cazul în care legea îi delegă această prerogativă în mod explicit;

Constituția Japoniei prevede că toate legile și decretele trebuie să fie semnate de miniștrii de resort și contrasemnate de primul ministru. Nici un ministru nu poate să fie urmărit în timpul duratei funcției sale, decât cu consimțământul primului ministru, fără însă ca prin aceasta să fie prejudiciat dreptul de urmărire.

Cabinetul ocupă o poziție puternică în sistemul japonez. În fond, întotdeauna șeful partidului majoritar este cel care accede la funcția de prim ministru. Deși Cabinetul este responsabil în fața Dietei, el fiind obligat să demisioneze într-o serie de situații care au fost deja arătate, și numai dacă se adoptă o moțiune de cenzură împotriva lui de Camera reprezentanților, dacă se respinge o moțiune de încredere în Cabinet după prima convocare a Dietei după alegerile generale, precum și în caz de vacanță a postului de prim ministru. Pentru a contrabalansa această responsabilitate, Constituția prevede, în logica parlamentarismului clasic, un drept de dizolvare la discreția executivului. În mod formal, împăratul este investit cu acest drept, dar întrucât el nu poate să-l exercite decât după avizul și aprobarea Cabinetului, acesta este în fond cel care ia practic măsura dizolvării Dietei.

5. Puterea judecătorească

Puterea judecătorească aparține **Curții Supreme**, precum și altor **tribunale inferioare** create prin lege. În Japonia nu pot fi create tribunale extraordinare. Judecătorii își exercită funcțiile potrivit conștiinței lor, într-un mod independent, nefiind obligați să se supună decât Constituției și legilor.

Curtea Supremă este investită cu putere reglementară, pentru a stabili reguli în materie de procedură, de apărare, de disciplină interioară, de jurisdicție și administrație a afacerilor judiciare. Această putere reglementară poate fi delegată de Curtea Supremă unor tribunale inferioare, în ceea ce privește propriile lor probleme

Curtea Supremă îndeplinește și atribuțiile de Curte Constituțională realizează controlul constituționalității legilor, decretelor, regulamentelor și tuturor actelor cu caracter individual.

Curtea Supremă a Japoniei se compune dintr-un președinte și mai mulți judecători, care sunt numiți de către Cabinet. Judecătorii tribunalelor inferioare sunt numiți de către Cabinet de pe o listă de persoane desemnate de Curtea Supremă, în timp ce numirea judecătorilor Curții Supreme este supusă examenului național, cu prilejul primelor alegeri generale care urmează acestei desemnări. În timp ce durata mandatului judecătorilor Curții Supreme nu este limitat, ei urmând să se retragă numai în momentul pensionării, durata funcției judecătorilor tribunalelor inferioare este de 10 ani, cu posibilitatea de a fi reînnoită.

În ceea ce privește statutul judecătorilor, Constituția precizează - în art.78 - că nici un judecător nu poate să fie revocat decât pe calea unei acuzați publice, afară de cazul când este declarat incapabil să-și exercite funcțiile datorită unor impedimente de ordin fizic sau mental. Împotriva judecătorilor nu pot fi luate măsuri disciplinare de către autoritățile administrative.

În soluțiile pronunțate de instanțele, judecătorești se urmărește în mod activ obținerea armoniei și perfecțiunii. Niponii nu au adoptat un sistem judiciar tranșant, în care verdictele pot fi transpuse în două culori: **alb** respectiv **negru**. Ei încercă pe toate căile și prin toate mijloacele **reconcilierea** părților litigante. Din acest motiv sistemul judiciar nipon este atât de diferit de sistemele judiciare europene. Europeanii caută adevărul judiciar – cel rezultat din probele administrate – în timp ce la japonezi Dreptul tinde spre realizarea echității, având un puternic accent moral – etc.

Lucru individual: Faceți o analiză comparativă a monarhiei britanice și a monarhiei nipone.

Întrebări de autoevaluare: 1. Care sunt particularitățile dreptului constituțional japonez; 2. În ce condițiile istorice s-a adoptat Constituția Japoniei? 3. Care este modul de formare a ambelor camere ale Parlamentului Japonez? 4. Care sunt atributele similare și

diferențiate ale celor două camere ale parlamentului japonez? 5. Ce importanță politică a Guvernului în frunte cu primul ministru; 6. Care sunt atribuțiile primului ministru? 7. Care rolul politic al monarhului japonez, importanța acestei instituții pentru societatea niponă modernă?

Bibliografie recomandată:

1. Constituția Japoniei din 03.11.1946 // <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/constituc89bia-japoniei.pdf>
2. Arseni Alexandu., Ivanov V., Suholitco Leontie., Drept constituțional comparat, CE USM, Chișinău 2003
3. Duculescu Victor, Calinoiu Constanta, Duculescu Georgeta, Drept constituțional comparat, Editura Lumina Lex, București, 2007
4. Ionescu Cristian, Drept constituțional comparat. București, Editura: All Beck, 2008
5. M. Criste, Drept constituțional comparat, Timișoara, Worldteach, 2005
6. M. Gutan, Sisteme de drept comparate. Introducere in teoria generala a dreptului comparat, București, Hamangiu, 2014
7. A. Iftimiei, Drept comparat si sisteme juridice contemporane, ed. a 2-a, București, Universul Juridic, 2020
8. P. Legrand, Dreptul comparat, București, Lumina LEX, 2001